

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
YÖNETİM ORGANİZASYON BİLİM DALI

SAHTE KİMLİK
(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan: **Çiğdem YOSUNTAŞ**

İSTANBUL, 2008

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
YÖNETİM ORGANİZASYON BİLİM DALI

SAHTE KİMLİK
(Yüksek Lisans Tezi)

Tez Hazırlayan:
Çiğdem YOSUNTAŞ
Öğrenci No:
050744078

Danışman:
Prof. Dr. Ercan AKYİĞİT

İSTANBUL, 2008

YEMİN METNİ

Sunduğum Yüksek Lisans Tezimi, Akademik Etik İlkelerine bağlı kalarak, hiç kimseden akademik ilkelere aykırı bir yardım almaksızın bizzat kendimin hazırladığına and içerim. 27/04/2008

Aday: Çiğdem YOSUNTAŞ

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

29.02.2008

Enstitümüz *İşletme Yönetimi* Anabilim dalı *Yönetim Organizasyon* Bilim dalı yüksek lisans öğrencilerinden 050744078 numaralı *Çiğdem Yosuntaş'ın* "Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "**SAHTE KİMLİK**" tezini, Yönetim Kurulumuzun 05.02.2008 tarih ve 2008/4 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Kampüsünde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (5.9) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında *oybirliği/oyçokluğu* ile **Kabul** kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
PROF.DR. ERCAN AKYİĞİT

PROF.DR. MUSTAFA DELİCAN

PROF. DR. MEHMET FİKRET GEZGİN

SAHTE KİMLİK

Tezi Hazırlayan: Çiğdem YOSUNTAŞ

Özet

Bu Tez Çalışmasında; sahte kimlik kullanılması ile bunun topluma olan yansımaları ele alınarak, bu doğrultuda kimlik olgusuna genel bir bakış yapılmış ve tarihsel süreç içerisinde kimliğin gelişimi ele alınmıştır. Yapılan çalışmanın geniş perspektiften anlaşılması sağlanarak, sahte kimlik mağdurlarının durumları incelenmiş, hangi usul ve yöntemlerle bu olayların meydana geldiği irdelenmiştir. Bilinmektedir ki, suç işlemek amacıyla yapılan sahtecilik işlemleri, çıkar amaçlı kişilerin vazgeçilemez yolu olmaya devam etmektedir. Mağdur olan insanlarda başkalarının işlemiş olduğu suçun altında ezilmekte ve devlete olan güvenleri sarsılmaktadır. Mevcut nüfus sisteminde ki bir takım açıklardan veya kolay taklit edilebilir kimlik kartlarının yerine, toplumun ihtiyaçlarına cevap verecek kimlik sisteminin oluşturulması gerekmektedir. Bu kapsamda gelişen teknolojiyle birlikte uluslar arası geçerliliği olan ve hukukun evrensel prensiplerine uygun biyometrik sistemlerin kimlik kartlarına entegre edilmesi ve bununda Mernis projesinin alt sistemi olan Kimlik Paylaşım Sistemiyle tüm kurumlarda online şekilde hayata geçirilmesi amaçlanmaktadır. Bu sayede sahte kimlik olayları bitirilmeye çalışılarak ya da en minimum seviyeye indirilerek başka insanların mağdur olmasının önüne geçilmiş ve yine sahte kimlikle açılmış ticari şirketler vb. sebeplerde olduğu gibi aynı zamanda devlet de ekonomik olarak daha fazla zarara uğratılmamış olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Biyometrik Sistemler, Kimlik, Mağdur Vatandaşlar, Mernis Projesi, Sahte Kimlik,

FAKE IDENTIFICATION CARDS

Presented by: Cigdem YOSUNTAS

Abstract

In this thesis, the main emphasis is to define what identification cards are, by examining identification card fraud incidents and their effect on the society and how identification cards evolved. In order to broaden the perspective, victims of identification card fraud incidents are examined in detail, with special emphasis on procedures utilized in identification card frauds. As we all know, using fake identification cards is an indispensable way for those who want to make profits for themselves in an illegal way. The victims of these incidents are accused by what others did and the trust of victims of these incidents to the government is diminished inevitably. In order to prevent these, a new, secured, contemporary identification card system must be designed. In this context, biometric systems, which are universally accepted and obey with international law, must be utilized in all institutions under project name Identity Share System which is a subproject of ongoing project Mernis. With the help of this project "Identity Share Project", we aim to completely prevent, if not possible, to minimize identification card fraud incidents to prevent people and government from foreseen economic losses.

Keywords: Biometric Systems, Identification Card, Victim Citizens, Project Mernis, Fake Identification Cards

İÇİNDEKİLER

Yemin Metni	
Jüri Sayfası	
Türkçe Özet ve Anahtar Kelimeler	
İngilizce Özet ve Anahtar Kelimeler	
Tablolar Listesi	VI
Şekiller Listesi	VII
Kısaltmalar	VIII
Giriş	1

I. BÖLÜM KİMLİK KAVRAMI

1. KİMLİK TANIMI	4
1.1. Kimlik ve Kişisel Bağ Oluşumu	5
1.2. Kimliğe Neden İhtiyaç Vardır?	6
1.3. Kimlikleşmenin Hedef ve Amacı	6
1.4. Kimlik Belgesi	7
2. KİMLİK BELGESİ DÜZENLEYEN KURUM	7
2.1. Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü Tarihçesi	8
2.2. Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü Görevleri	8
2.3. Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü Görev Kapsamındaki Nüfus Olayları	9
2.3.1. Doğum İşlemleri	9
2.3.2. Evlenme- Nikah İşlemleri	11
2.3.3. Boşanma İşlemleri	12
2.3.4. Tanıma ve Evlat Edinme İşlemleri	13
2.3.5. Ölüm ve Gaiplik İşlemleri	14
2.3.6. Yer Değiştirme ve Kayıt Düzeltme İşlemleri	16
2.3.7. Nüfus ve Uluslararası Aile Cüzdanı İşlemleri	18
2.3.8. Nüfus Kayıt Örneği İşlemleri	20

2.3.9. Diğer İşlemler	21
2.4. T.C. Kimlik Numarası	21
3. NÜFUS VE VATANDAŞLIK İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ PROJELERİ	22
3.1. Mernis Projesi	22
3.1.1. Mernis Projesinin Tarihçesi	22
3.1.2. Mernis Projesinin Tanımı ve Kapsamı	23
3.1.3. Mernis Projesinin Amaçları	24
3.1.4. Mernis Projesinin Topluma Faydaları	26
3.1.4.1. Nüfus İdareleri Yönünden	26
3.1.4.2. Vatandaş Yönünden	26
3.1.4.3. Kamu Kuruluşları Yönünden	27
3.1.4.4. Ekonomik ve Mali Yönden	27
3.1.4.5. Güvenlik Yönünden	27
3.1.4.6. Askerlik Yönünden	27
3.1.4.7. Sağlık Yönünden	28
3.1.4.8. Eğitim Yönünden	28
3.1.4.9. Nüfus Sayımı Yönünden	28
3.1.4.10.Sosyal Güvenlik Yönünden	29
3.1.4.11.Adalet Yönünden	29
3.2. Kimlik Paylaşım Sistemi Projesi (KPS)	29
3.2.1. Kimlik Paylaşım Sistemi Projesinin Amaçları	29
3.2.2. Kimlik Paylaşım Sistemi Projesinin Hedefleri	30
4. SAKLI NÜFUS	31
4.1. Saklı Nüfusların Aile kütüklerine Kayıt Edilmesi	31
4.2. Saklı Nüfus Tespitinde Yetkililerin Görevleri	33
4.3. Saklı Nüfusla İlgili Basında Yer Alan Örnek Olaylar	33
Örnek Olay I- Yeşil Kart Saklı Nüfusu Ortaya Çıkartıyor	33
Örnek Olay II- Muş' ta Saklı Nüfus Ortaya Çıktı	34
Örnek Olay III- Türkiye' ye 176 Kişi Daha Eklendi	34

II. BÖLÜM

SAHTE KİMLİK BELGELERİ

1. KİMLİK SAHTECİLİĞİ	36
2. KİMLİK YERİNE GEÇEN BELGELER	36

2.1. Nüfus Hüviyet Cüzdanı	37
2.1.1. Nüfus Cüzdanı Alma Yükümlülüğü	37
2.1.2. Nüfus Cüzdanı Sahteciliği	38
2.1.3. Sahte Nüfus Cüzdanını Tespit Etmek	39
2.2. Sürücü Belgesi (Ehliyet) Sahteciliği	40
2.2.1. Sürücü Belgesi Alma Yükümlülüğü	40
2.2.2. Sürücü Belgesi Sahteciliği	42
2.2.3. Sahte Sürücü Belgesini Tespit Etmek	42
2.3. Pasaport Sahteciliği	43
2.3.1. Pasaport Alma Yükümlülüğü	44
2.3.2. Pasaportta Sahtecilik	44
2.3.3. Sahte Pasaport Belgesini Tespit Etmek	44
3. T.C.K. KAPSAMINDA SAHTE BELGE DÜZENLEME SUÇLARI	47
4. KİMLİK KONTROLLERİ	48
4.1. Fotoğraf Kontrolü	49
4.2. Nüfus Bilgileri Kontrolü	49
4.3. Kimlik Tespitinde Kullanılan Diğer Belgeler	49

III. BÖLÜM

SUÇ VE CEZA İLİŞKİSİ

SAHTE VE SAHTECİLİK KAVRAMLARI

1.SUÇ ve CEZA İLİŞKİSİ	50
1.1.Suç ve Suçlu	50
1.2.Suç Bilimi (Kriminoloji)	51
1.3.Suç Bilimi ve Kriminalistik İlişkisi	51
2. SAHTE ve SAHTECİLİK SUÇU	52
2.1.Sahtecilik Suçunun Ortak Özellikleri	52
2.2.Sahtecilik Suçunun Unsurları	53
3. KAMU GÜVENİNE KARŞI SUÇLAR	53
3.1.Belgelerde Sahtecilik	54
3.2.Belgelerde Sahtecilik Suçunun Yöntemleri	54
3.2.1. Külli Sahtecilik	54
3.2.2. Kısmi Sahtecilik	55

3.3.Kısmi Sahtecilikte Kullanılan Yöntemler	55
4. SAHTECİLİK SUÇUNDAN KORUNMA YÖNTEMLERİ	56
5. SAHTE KİMLİK SUÇUYLA İLGİLİ BASINDA YER ALAN ÖRNEK OLAYLAR	57
Örnek Olay I- Resmi Mühürlü Sahte Kimlikler	58
Örnek Olay II- Fenerbahçe' nin Amigosunda Sahte Kimlik	58
Örnek Olay III- Kimlikler Sahte Olmasın Dikkat	58
Örnek Olay IV- Sahte Kimlikle İkinci Evlilik	59
Örnek Olay V- İnşaat İşçisine Sahte Kimlik Oyunu	60
Örnek Olay VI- Kimliğini Kaybeden Emeklinin Hayatı Karardı	60
Örnek Olay VII- Sahte Belge Hazırlayan Suç Örgütü Çökertildi	60
Örnek Olay VIII- Sahte Kimlik Başını Yaktı	61
Örnek Olay IX- Kimliğini Kullanan Kişi Tanımadığı Ağabeyi Çıktı	62
Örnek Olay X- Çöpte Bulduğu Kimlikle Dolandırdı	62

IV. BÖLÜM

SAHTE KİMLİĞİN TESPİTİ VE

BİYOMETRİK OLGUSU

1. KİMLİK SORMA YETKİSİ	64
2. FİZİK KİMLİĞİ TESPİTİ	65
3. KİMLİK TESPİT İŞLEMİ	66
4. KİMLİK TESPİTİNDE KULLANILAN AFİS SİSTEMİ	66
5. PARMAK İZİNİN TARİHÇESİ	69
6. PARMAK İZİ ALINMASIYA SAHTE KİMLİK TESPİTİ	70
7. SAHTE KİMLİĞİ ÖNLEMEDE BİYOMETRİK OLGUSU	74
8. BİYOMETRİK NEDİR?	75
8.1. Biyometriğin Önemi	75
8.2. Biyometrik Yöntemler	77
8.2.1. Yüz Tanımlama	78
8.2.1.1. Biyometrik Özelliğinin İşlenmesi	78
8.2.1.2. Sahteciliklere Karşı Güvenlik	80
8.2.2. İris Tanımlama	80
8.2.2.1. Biyometrik Özelliğinin İşlenmesi	81

8.2.2.2.Sahteciliklere Karşı Güvenlik	81
8.2.3. Retina Tanımlama	82
8.2.3.1. Biyometrik Özelliğinin İşlenmesi	82
8.2.3.2.Sahteciliklere Karşı Güvenlik	82
8.2.4. Parmak İzi Tanımlama	82
8.2.4.1.Biyometrik Özelliğinin İşlenmesi	84
8.2.4.2.Sahteciliklere Karşı Güvenlik	84
8.2.5. Damar Tanımlama	85
8.2.5.1.Biyometrik Özelliğinin İşlenmesi	85
8.2.6. Avuç içi İzi Tanımlama	85
8.2.6.1.Biyometrik Özelliğinin İşlenmesi	86
8.2.6.2.Sahteciliklere Karşı Güvenlik	86
8.2.7. Kulak Şekline Göre Tanımlama	86
8.2.7.1. Biyometrik Özelliğinin İşlenmesi	86
8.2.7.2.Sahteciliklere Karşı Güvenlik	87
8.2.8. DNA Tanımlama	87
8.2.8.1.Biyometrik Özelliğinin İşlenmesi	88
8.2.8.2.Sahteciliklere Karşı Güvenlik	88
8.2.9. Ses Tanımlama	88
8.2.9.1. Biyometrik Özelliğinin İşlenmesi	88
8.2.9.2. Sahteciliklere Karşı Güvenlik	89
8.2.10. İmza Tanımlama	89
8.2.10.1. Biyometrik Özelliğinin İşlenmesi	90
8.2.10.2.Sahteciliklere Karşı Güvenlik	90
9. BİYOMETRİK KİMLİK KART BİLGİLERİ	90
9.1. Biyometrik Kimlik Kartı	91
9.2. Kimlik Kartı Projesi	92
10. BİYOMETRİK YÖNTEMLERİN KULLANIM ALANLARI	94
11. BİYOMETRİK YÖNTEMLERİN AVANTAJI VE DEZAVANTAJI	94
SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME	96
KAYNAKÇA	98
ÖZGEÇMİŞ	102

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo No.

Sayfa No.

1. AFIS Sistemi Yardımıyla Yıllara Göre Sahte Kimlik Tespiti

68

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Sekil No.</u>	<u>Sayfa No</u>
1. Nüfus Cüzdanı Örneği	39
2. Dört Farklı Dolandırıcılık Eyleminde Aynı Kişinin Fotoğrafının Kullanıldığı Sahte Ehliyetler	42
3. Pasaport Örneği	45
4. Parmak İzinin Sınıflandırılması İşlemi	71
5. Bir Parmak izinin sayısal olarak belirlenmesi	72
6. Basit olarak çizilmiş bir resmin hafıza görüntüsü	73
7. Üzerinde inceltme işlemi yapılmış parmak izi	73
8. Chipli Kimlik Kartı Örneği	92

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AFIS	(Automated Fingerprint Identification System) Otomatik Parmakizi Tanımlama Sistemi
agk	Adı Geçen Kaynak
agm	Adı Geçen Makale
AY	Anayasa
BAĞ-KUR	Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
DNA	Deoxyribonucleic acid
EGM	Emniyet Genel Müdürlüğü
GBT	Genel Bilgi Toplama
İEM	İstanbul Emniyet Müdürlüğü
KPS	Kimlik Paylaşım Sistemi
MERNİS	Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi
NVİ	Nüfus ve Vatandaşlık İşleri
PVSK	Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu
SSK	Sosyal Sigortalar Kurumu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TCK	Türk Ceza Kanunu
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

GİRİŞ

İnsanlar her ortamda kendini güvende hissetmek isterler. Dolayısıyla insanların huzur ve güvenliğinin sağlanması, sağlanan bu güven ortamının devam ettirilmesi düşüncesi tarih boyunca, vazgeçilmez bir olgu olarak devletlerin karşısına çıkmıştır.

Belirtildiği gibi güvenlik, hayatımızın en önemli ihtiyaçlarından biridir, bu nedenle herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir (AY. Md.17) Birey olarak ta insan, yaşadığı hayat içerisinde maddi ve manevi birçok hak ve yetkilere sahiptir. Bu hakkın kullanılmasından da ancak kendisi sorumludur, bunun aksi durumunda başka biri tarafından, kendi adına büründüğü isim ile yapmak istemediği birçok kötü davranışı yaparak kendi tasarrufu altında olan hayat anlayışı ihlal edilmiş olacaktır. Kişi hak ve özgürlüklerinin en üst seviyede yaşandığı ülkemizde, sahte kimlik kullanımı ve yalan kimlik beyanı ile ilgili olarak birçok problem yaşanmaktadır.

Maddi kimlik (kimliklenme) olgusu, kişinin ruhen ve bedenen kendisine ait olan ve diğer insanlardan ayrılan özellikler bütünüdür. Bu özelliklerde devletin güvencesi altında belli bir isimle altında düzenlenerek, bireyin bu isme göre hayatını idame ettirmesidir. Ancak kötü niyetli şahıslarca sistemdeki boşluklardan faydalanılarak başkalarının kimliğine bürünme ve bu sayede haksız kazanç elde etmeleridir. Ülkemizde bu durumla karşı karşıya kalan birçok mağdur bulunmakta, işlemediği bir suçtan dolayı takibata uğramakta ve yargılanmaktadır. Bu örnekleri yazılı ve görsel basın yayın organlarıyla, adliyelere intikal eden dolandırıcılık davaları ile ceza davalarında görmekteyiz.

Günümüz toplumunda bireyin devleti ile arasındaki ilişkiyi sağlayan, bağlarını kuran, devletine karşı kendisini ifade etmekte kullandığı en önemli aracı; vatandaşlık bağı olup, bunu bir anlamda taşıdığı kimliği olduğu söylenebilir. Türkiye`de doğan her insan önce nüfus kütüğüne kaydolar, ardından vatandaş olduğunun belgesi olan Türkiye Cumhuriyeti kimlik kartını alır. Doğumdan ölümüne kadar insanın kendini resmi ifade aracı olan kimlik kartı, günümüzde çözülmesi gereken bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü insanlar; kendi ismi ile yapmakta sakınca gördüğü hırsızlık, gasp, terör gibi eylem ve suçları başka bir isim altında gerçekleştirebilmektedir. Bu suçları gerçekleştirenlerinde en çok sahte kimlik ve yalan kimlik beyanına başvurdukları gözlemlenmektedir. Böyle olunca; anılan eylemlerden dolayı kimin sorumlu tutulacağı problemleriyle karşılaşılabilir.

Ceza hukukunda da suçların şahsiliği esastır. Hiç kimse işlemediği bir suçtan dolayı cezalandırılmaz ve mahkûm edilemez. (TCK. 20/1) Aynı şekilde kişinin kendi

tasarrufuyla elde etmiş olduğu mal ve hizmetler kendisine aittir, hiç kimse bu hak ve yetkileri kendi lehine kullanamaz ve üzerine geçiremez. Bu ve buna benzer birçok hak ve yetkinin hiçe sayıldığı ve hukukun aciz kaldığı bu durumlar birçok vatandaşımızı da mağdur duruma düşürmüştür ve düşürmeye devam etmektedir.

Nüfus ve Vatandaşlık Kanununun amacı; kişinin doğumundan ölümüne kadar kişisel ve medenî durumuna, uyrukluğuna ve bunlarda meydana gelebilecek değişikliklere ait doğal ve hukukî olayların belirlenip saptanması, bu amaçla düzenlenmiş kütüklere yazılması, elektronik ortamda ulusal adres veri tabanının oluşturulması, nüfus kayıtları ile adres bilgilerinin ilişkilendirilmesini sağlamaktır. Ancak sistemdeki bazı düzenlemelerin ihtiyaçlara cevap vermediği gözlemlenmektedir. Bu durum vatandaşın bazı güçlükler yaşamasına sebep olmaktadır.

Bu kapsamda halkın işlerinin çözüme kavuşması, işlerin hızlanması, vatandaşın mağduriyetinin giderilmesi ve problemlerin önüne geçilebilmesi için, bazı düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda uluslar arası geçerliliği olan ve hukukun evrensel prensiplerine uygun, bilimsel teknik ve yöntemlere dayalı, kriminal bilimler içerisinde yer alan biyometrik sistemlere (Kişi tanımlama sistemleri) geçilerek, vatandaşın devlete olan güven duygusunun artırılması, mağduriyetlerin giderilmesi ve şahsilik ilkesinin yerini bulması amaçlanmıştır. Aksi takdirde birçok suçun faili meçhul kalacağı, suçların, dolandırıcılık ve haksız kazançların devam edeceği aynı zamanda vatandaş mağduriyetlerinin de süreceği öngörülmektedir.

Çalışmanın Amacı: Sahte kimliğin tanımı yapılarak, sahte kimlikten dolayı mağdur olan vatandaşların durumlarını incelemek ve kötü niyetli şahısların hangi yöntemlerle bu suçu işlediklerini tespit etmek, kimlik sahteciliğinin önüne geçmek, dünyada uygulanan sistemleri analiz etmek ve hukukun evrensel prensiplerine uygun, bilimsel, teknik yöntemlere dayalı sistemleri incelemektir.

Çalışmanın Kapsamı: Kimlik olgusunun tanımı yapılarak, hukuksal manada kişinin kim olduğu, hangi hak ve sorumlulukları bulunduğu üzerinde durulmuştur. Kimlik belgesinin tarihsel gelişimi ile kütük sistemine dayalı arşivleme sistemi ve bunun Mernis sistemine entegrasyonundan bahsedilmiştir. Sahte kimlik belgesinin yapılış şekilleri ve bunların kriminal manadaki denetimi ele alınarak, kimlik sahteciliğinin önlenmesi irdelenmiştir. Kişinin ikinci kimliği olan biyometrik özelliklerin, biyometrik sistemler ile nasıl tespit edildiği konuları üzerinde durulmuştur.

Karşılaşılan Zorluklar ve Sınırlılıklar: Çalışma gerçekleşirken, kaynak taraması konusunda sıkıntılar yaşanmıştır. Bu alanda yapılan fazla miktarda çalışma olmamasından, araştırmalar güncel olaylara ve adliyeye intikal etmiş olaylara ve adli kolluk kuvvetlerinin kriminolojik çalışmalarına dayandırılarak gerçekleştirilmiştir.

I.BÖLÜM

KİMLİK KAVRAMI

1. KİMLİK TANIMI

Kimlik, insanın kim ve ne olduğunu tanımlayarak, devletle vatandaş arasında ki bağı oluşturan ve şahsın kendisini ifade edebileceği bir olgudur.

Kimlik, “ bir kimsenin tanınmasını belirleyerek ona özellik veya hüviyettir.”¹ İnsanın sahip oldukları ile birlikte zaman içinde değişen veya sabit kalan tüm özelliklerini ifade etmektedir.² Kimlik (identity) denince, insanın kendini tanımlama ve konumlamasının ifadesi de anlaşılabilir. Daha açık bir deyişle kimlik, insanın kendisini sosyal dünyasında nasıl tanımladığı ve nasıl konumlandığını yansıtır; onun kim olduğu ve nerede durduğuna ilişkin bir cevaptır. Bu noktadan hareketle, kimlik, bir birey veya grubun kendini diğer birey veya gruplardan ayırt edici özelliklerinin bütünü olarak tanımlanabilir.³

Bireyin kendi davranışları, ihtiyaçları, ilgi, istek ve motivasyonları belirli ölçüde tutarlı, kendisine has, diğerlerinden ayrı bilişsel ve duyuşsal nitelikteki zihinsel yapıdır.

Kimlik tanımının ifade ettiği durum bize dışarıdan dayatılan duygu, düşünce ve tutumları da ifade etmektedir, bizim dışımızda diğer insanlara göre oluşturulan bu durum mahiyetinde alt kimlik ve üst kimlik tanımlarını da yanında getirmektedir.

Alt kimlik: Bireyin kendi içinde doğduğu, kişiliğinin oluşumu evresinde etkilendiği,iç çevre dolayısıyla bireyin mensubu olduğu topluluğun oluşturduğu kimliktir. ⁴

Üst kimlik: Kişinin içinde yaşadığı toplumun ve devletin kendisine biçtiği kimlik tanımıdır. ⁵

Bunun yanında kimliğin bir birey ya da grup için söz konusu olmasına bağlı olarak kimlikten de söz edilebilmektedir.

Birey (kişisel) olarak kimlik; kişinin hak ve özgürlüklerine saygı gösterilerek bunların en üst seviyede başka insanlara zarar vermeden yaşanmasının sağlanmasıdır. Kişi kendisini toplum içerisinde rahatça ifade edebilmelidir.

Kişisel kimlik ayrılmayı, özerkliği, kendini ortaya koymayı içerir, “ben” duygusu vardır. Birey diğerlerinden farklılaştığı ve özerkleştiği oranda biricikliğini hisseder. ⁶

¹ Karataş, H., Sevindik, A., Polis Terimleri Sözlüğü, İstanbul 2003,s 233.

² http://www.kutuphanem.net/dok_ozet/2005_10/151388_kimlik.html (10.04.2007)

³ Edim, A., <http://www.bilgilik.com/makale/psikoloji/kavramlar/kimlik> (15.04.2007)

⁴ Şeyhanlıoğlu, H., <http://www.urfahaber.net/yazar.php?id=1687> (29.02.2008)

⁵ <http://www.batitrakya-atilim.com/html/kemo.html> (29.02.2008)

⁶ Bilgin, N., Sosyal Bilimler Kavşağında Kimlik Sorunu, İzmir, 1994, s 242

Ancak kimlik, kişisel kimlikte olduğu gibi hem kendisi ile diğerleri arasında bir farklılaşma içerir, hem de sosyal kimlikte olduğu gibi kendisiyle diğeri arasındaki özdeşleşmelerden hareketle inşa edilir.⁷

Grup (sosyal) olarak kimlik; bir azınlık veya grubun kimlik arayışı söz konusu olduğunda ortaya çıkmaktadır ve bu yanı da çoğu kez çatışmalı bir özellik göstermektedir. Çünkü gerek grup gerekse azınlık olsun bunların değer yargılarında, temel mantıklarında, hak taleplerinde, hedef ve vizyonların da farklılıklar vardır.

Sosyal kimlik grup normlarına uyma durumunda, değerler ve ideallerle çatışmasız bir özdeşleşme ağlar (benzerlikler). Gerçek kimlik belirli bir gelişim sonucunda, özdeşleşme süreçleri keskinliğini kaybedince oluşur. Topluluk bireyi bir üyesi olarak kabul eder ve birey de topluluğun önerdiği özdeşleşme modellerinde kendini tanır.⁸

Hukuki kimlik; günümüzde vatandaşlık kimliği ya da diğer bir adıyla siyasi kimlik olarak da tanımladığımız bu kimlik yapısı toplumun ortak kimliği olarak kabul edilir⁹. Hukuki kimlik, insanın kim ve ne olduğunu tanımlayarak, devletle vatandaş arasında ki bağı oluşturan ve şahsın kendisini ifade etmesiyle birlikte hukuksal alanda şüpheli, sanık, tanık ile müşteki kavramlarına cevap vererek hukuksal süreçteki yargılama safhalarında ki pürüzleri ortadan kaldıran kimlik olgusudur.

1.1 Kimlik Ve Kişisel Bağ Oluşumu

Kimlik, ilk çağlarda canlıların bırakmış oldukları izlerden tespit edilmeleri ile başlayan ve günümüze kadar uzanan süreçte: canlıların tanımlanabilmesi için belirgin özelliklerini belirten veriler bütünü olarak tanımlanabilir.

İlk tespit işlemlerinin, avlanırken avcılar tarafından sürülen izlerin dikkate alınmasıyla başladıkları, eldeki verilerin göz önüne alınmasıyla hayvanlar üzerinde yapıldığı bilinmektedir.

İlk çağlardaki yaşayış kültürün en yakın yaşamsal kaynakları kullanan yakın tarihimize kadar varlığını sürdürmüş olan Kızılderililerin rakun, geyik, kır kurdu, moose ve ayı ayak izlerinin nerede, nasıl bulunacağı, hangi izlerin hangi hayvana ait olduğu, bu izleri bırakırken ne gibi bir durum içinde buldukları hakkında ciddi bilgi birikimlerini kullandıkları, yalnızca ayak izlerinin yapısına bakarak, o hayvanın veya hayvan sürüsünün belirli bir an içinde neler yaşadığını tahmin edebildikleri anlaşılmıştır. Bir geyik ayak

⁷ Bilgin, a.g.k., s 242

⁸ Bilgin, a.g.k., s 244

⁹ Kongar, E., http://www.kongar.org/aydinlanma/2005/499_Alt_Kimlik-Ust_Kimlik.php (01.03.2008)

izinin aralığına bakarak ne kadar hızlı yol aldığını bulabildikleri, eğer ayak izleri birbirine yakın ise, geyik yavaş yürüyor, belki de yorgun olduğu için, tedirgin olduğu için ya da ilginç bir şeyleri seyrettiği için bu şekilde adım atıyor olabileceği, eğer ayak izleri çok aralıklı ise geyik koşuyor veya bir şeylerden korktuğu için kaçıyor, ya da diğer geyiklere yetişmeye çalışıyor, eğer izler bir yerde grup haline gelmişse geyik mola vermiş ya da ağaçlardaki yaprakları yiyor diyebilmektedirler.

İnsanoğlu da yaşamsal kaynakları kullanırken, hayatın akışına ve ihtiyaçlara göre kimlik tespit işlemlerinde yaşam koşullarının oluşması neticesinde; uyruk, soy, unvan, lakap, çift ad, soyadı, kimlik kartları, çipli kartlar ve biyometrik veriler olarak gelişimine devam etmektedir.¹⁰

Şu anda ülkemizde ve dünyada yürürlükte olan arşiv esaslı ve kütük kaydına dayalı veri depolama sisteminde; kimliği ifade edebilmek ile kimlik sahibi olmak arasında; o an için kişinin elinde bulunan bürünmek istediği kimliği kısmen dahi olsa ifade edebilecek söylemleri, sahte veya gerçek belgelerin kendisine ait olduğunu ifade etme kabiliyeti kadar hassas bir bağ vardır.

1.2 Kimliğe Neden İhtiyaç Vardır?

Günümüzde gelişen teknolojiyle birlikte suç türlerinde ve suç oranında artışlar meydana gelmiştir. Bu da toplum içerisinde güvenlik ihtiyacının daha da önem kazanmasına sebep olmuştur. İnsanların ihtiyaçlarını önem sırasına göre piramit üzerinde gösteren Maslow' a göre insan biyolojik, sosyal ve psikolojik bir varlıktır. Piramit üzerinde yer alan güvenlik ihtiyacı da temel ihtiyaçlar arasında yer almaktadır.¹¹

Herhangi bir ülkeye/ devlete bağlı olmayan vatandaşlardan yani herhangi bir devlete bağlı olmayan bireylerden veya toplumdaki bahsetmek mümkün değildir. Böyle bir durum beraberinde kaos ve karmaşa getirir. Bu sebeple kimlik olgusu küçümsenmeyecek kadar önemli ve başta çözülmesi gereken bir sorundur. Kimlik devlet tarafından hukuksal alanda güvence altına alınan bir yapılanmayla birlikte toplum içerisinde yerini almış olup, bu süreçle birlikte teknolojik gelişimlere ayak uydurarak devam etmektedir.

1.3 Kimlikleşmenin Hedef ve Amacı

Kimlikleşme bireye kim olduğunu hatırlatan ve toplum içerisindeki konumunu belirleyen hukuksal ve bağlayıcı bir yapıdır.

¹⁰ Doğan, M., Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri, İstanbul, 2005 s.7

¹¹ Kıvrak, A., Altıngüneş, Y., www.caginpulisi.com.tr/55/43-44-45-46.htm (15.01.2008)

Kişilerin kimliklerinin hukuki, tıbbi yönden belirlenmesi gerekir. Kişi ile ilgili işleme başlanmadan kimlik bilgileri alınır. Üstelik bu kimlik bilgileri öylesine önemlidir ki sanığın suçla ilgili susma hakkı verilirken kendi kimliği ile ilgili bilgileri doğru olarak belirtme mecburiyeti vardır.¹²

1.4 Kimlik Belgesi

İnsan yapısı da ne sadece beden, ne sadece ruh ve ne de sadece zihin olarak tanımlanabilir. Hepsinin ötesinde insan unsuru bunların üçünü birden kapsayan karmaşık bir yapıdır. Çalışmamızda esas aldığımız temel konu “organizma olarak kişi/ kimlik” olarak tarif edilebilir.

Şahsın kendisini ispat eden vesika, eskilerin tabiriyle kafa kağıdı, kimlik kağıdı veya kişinin kendi hukuki varlığını ifade edebileceği resmi vesika bizim temel konumuzu teşkil etmektedir.

Kimlik belgesi; bir kimsenin tanınmasını sağlayan belge, nüfus cüzdanı, kimlik kartıdır.¹³

Kimliklendirme; bireyi diğerlerinden ayıran özelliklerin belli bir amaca yönelik olarak karakteristik bir biçimde ortaya konma durumudur. Kimliklendirme sırasında, kişiye özgü ve ayırt edici bireysel özellikler karşılaştırılarak fiziki kimliğin tespitine çalışılır. Kimlik kavramı, tek başına soyut bir anlam ifade etmektedir. Dolayısıyla kimlik, bir takım değişkenlere bağlı olarak anlam kazanan bir kavramdır. Dolayısıyla kimlik kavramını iki temel çerçevede ele almak yanlış olmasa gerekir. Birincisi kişilere doğumuyla birlikte kanunen verilen “ nüfus ve resmi hüviyet bilgileri” dir. İkincisi ise, kişilere ait biyometrik özelliklerin tümüdür.¹⁴ Bunlardan birincisi olan kişiye doğumuyla birlikte kanunen verilen nüfus ve resmi hüviyet bilgileri ülkemizde Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı’ na bağlı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğüne verilmektedir.

2. KİMLİK BELGESİ DÜZENLEYEN KURUM (NÜFUS VE VATANDAŞLIK İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ)

Devlet olmanın başlıca esaslarında biri üzerinde yaşayan ve kendisine bağlı vatandaşlarının olmasıdır. Kişi ile devlet arasında ki bu bağ yetkili bir organca sağlanmakta ve yapılan her türlü değişiklikler yine bu kurumca yürütülmektedir.

¹² Albayrak, B., “Suçlunun Kimlik Tespiti” Adalet Dergisi, Sayı. 14, Ankara 2003, s 231

¹³ Karataş, Sevindik, a.g.k. s.233

¹⁴ Aydın, M., “ Fizik Kimliğinin Tespiti İşlemleri ve İstatistikî Değerlendirme” Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Dergisi, Sayı. 50, Ankara 2006, s 25

Ülkemizde tarihten bu yana nüfus hizmetlerini çeşitli farklı isimler altında sağlayan; T.C. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü yapmaktadır. Ülkemizde nüfus hizmetlerinin amacı;

“Kişinin doğumundan ölümüne kadar kişisel ve medenî durumuna, yurukluğuna ve bunlarda meydana gelebilecek değişikliklere ait doğal ve hukukî olayların belirlenip saptanması, bu amaçla düzenlenmiş kütüklere yazılması, elektronik ortamda ulusal adres veri tabanının oluşturulması, nüfus kayıtları ile adres bilgilerinin ilişkilendirilmesini sağlamaktır.”¹⁵

2.1 Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü Tarihçesi

3 Kasım 1839 Tarihinde Dışişleri Bakanı Mustafa Raşit Paşa tarafından Tanzimat Fermanının ilan edilmesiyle yurt içinde vergi adaletinin sağlanması amaçlanarak sancak ve kazalara birer Muhasıl katibi ve bunların yanlarına da birer Nüfus katibi atanmıştır. Bu sayede görevliler vergi mükelleflerini tespit etmiş olacaklardı. Köylerden başlamak üzere, Osmanlı halkını deftere kaydetmeye başlamışlardır. Devletçe kişi kaydı tutmanın zorunlu olduğu görülmüş ve bu sebeple 1884 yılının Ekim ayında (Dahiliye Nezaretinin) İçişleri Bakanlığına bağlı olarak Nüfusu Umumiye Müdüriyeti kurulmuştur. Yalnızca kişi bildirimine dayalı nüfus teskeresi vererek, kütük kaydındaki bilgilere dayalı olmaması sebebiyle halk arasında kafa kağıdı adını almıştır. Daha sonra 1320- 1321 (1904- 1905) yıllarında Osmanlı Devleti sınırları içerisinde yaptırılan umumi tahrir (Genel Nüfus Yazımı) yoluyla Nüfus kütükleri tesis edilmiştir. Bu kütüklerin tutuluş biçimini gösteren ve sürekliliklerini sağlayan yasa 1330 (1914) yılında Sicili Nüfus Kanunu adıyla çıkartılmıştır. Nüfus Hizmetlerinin çağdaş bir anlayış içerisinde 05.05.1972 tarihinde 1587 sayılı Nüfus Kanunu ve 1543 sayılı Genel Nüfus yazımı Kanunu ile 239 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin getirdiği hükümlerle ile eski Nüfus kütüklerinin Türkçeye çevrilerek yenilenmesi, böylece eski lakapların kaldırılması. Hicri ve Rumi tarihlerin Miladi tarihe çevrilmesi öngörülmüş olduğundan geriye dönük iyileştirme ve geliştirme uygulamaları yapmak mümkün olabilmıştır.¹⁶

2.2 Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü' nün Görevleri

Ülkemizde, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün görevleri arasında, nüfus yapısı, nüfus hareketleri, bunların bölgelere göre dağılımı, bu doğrultuda alınacak

¹⁵ 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu RG. 29.04.2006 Sayı:26153 Madde 1

¹⁶ <http://www.yalvac.gov.tr/nufusmudurulugu.asp> (22.08.2007)

politik kararların tespitine dair çalışmaların zeminin hazırlaması ve ilgili diğer kurumlarla işbirliği içinde olmaktadır. Tek bir kurum altında yürütülen nüfus hizmetleri sayesinde merkezde “nüfus bilgi bankası” kurularak aile ve hayat istatistiklerine ait verileri toplanmaktadır.

Nüfus kütüklerine kayıtlı olan vatandaşların kayıtlarının denetlenmesi, değerlendirilmesi ve takibi yapılarak kayıtlarda meydana gelen maddi hataları düzeltmek, aile kayıtlarını birleştirmek, mükerrer kayıtları birbirine göre tamamlamak ve diğerlerini silmek, nüfus hizmetleri ile ilgili olarak diğer bakanlık, kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, nüfus cüzdanlarının yürürlük, değiştirme ve geçerlilik tarihlerini belirleyerek uygulanmakta olan sistem ve teknolojiyi geliştirici çalışmalar yapmaktır. Aynı zamanda vatandaşlığın kazanılması, kaybı ve göçmen olarak kabulüyle ilgili işlemleri yaparak, vatandaşlık anlaşmazlıklarını karara bağlamak Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün görevleri arasındadır.¹⁷

2.3 Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü Görev Kapsamında Ki Nüfus Olayları

Ülkemizde, İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösteren Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğüne vatandaşlara nüfus hizmetleri verilmektedir. Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü kişinin doğumundan ölümüne kadar geçen tüm süre içerisinde hukuki sonuç doğuran bütün nüfus olaylarını nüfus aile kütüklerine işlenmekle görevlidir. Ayrıca kurum istatistikî bilgilerde tutmaktadır.

2.3.1 Doğum İşlemleri

Ülkemizde doğan her çocuğun nüfus kütüğüne kaydolması gerekmektedir. Doğum olayını baba veya anne, bunlar yoksa veya kısıtlı ise vasi, resmi vekil, yetiştirme yurtları, bakım evleri ve benzeri sorumlular, doğumla ilgili resmi belge ve raporları ile Nüfus Müdürlüklerine müracaatları sonucunda nüfus aile kütüklerine tescili yapılır. Eğer çocuk evlilik öncesinde dünyaya gelmişse anne ve babanın birlikte müracaat etmeleri gerekmektedir. Evlilik neticesinde doğan çocuklar baba soyadını alarak babalarının nüfusuna, evlilik dışı doğan çocuklarda annenin bekarlık soyadıyla ve belirteceği baba adı ile kaydı yapılır. Çocuğun adını, milli kültürümüze, ahlak kurallarına, örf ve adetlere uygun olarak anne ile baba ve doğumundan itibaren 1 ay içerisinde bildirilmelidir. Türk

¹⁷ 3152 Sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, RG. 23.02.1985 tarihli Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Gn. Md.' lüğü Madde: 10

vatandaşı olmayan çocuklar, anne veya babanın ve doğum belgesine istinaden yazılır. Fakat nüfus aile kütüklerine tescil edilemez.¹⁸

Nüfus Hizmetleri Kanuna göre doğum işlemleriyle ilgili belirtilen hükümler aşağıda sıralanmıştır.

- “(1) Sağ olarak dünyaya gelen her çocuğun, doğumdan itibaren Türkiye’de otuz gün içinde nüfus müdürlüğüne, yurt dışında ise altmış gün içinde dış temsilciliğe bildirilmesi zorunludur.
- (2) Bildirim; veli, vasi, kayyım, bunların bulunmaması halinde, çocuğun büyük ana, büyük baba veya ergin kardeşleri ya da çocuğu yanında bulunduranlar tarafından, doğumu gösteren resmî belgeye dayanarak yapılabileceği gibi sözlü beyana dayalı olarak da yapılabilir.
- (3) Yurt dışındaki doğum bildirimleri, yabancı makamlardan alınmış resmî belge veya raporun dış temsilciliğe verilmesi veya çocuğa konulan adın belirtildiği dilekçe ve ana ile babanın tam kimlik bilgileri ile nüfusta kayıtlı oldukları yeri gösteren belgelerle birlikte dış temsilciliğe gönderilmesi suretiyle de yapılabilir. Dış temsilcilik bildirim tarihi olarak evrakın postaya verildiği tarihi esas alarak düzenleyeceği doğum tutanağını nüfus müdürlüklerine göndermekle yükümlüdür.
- (4) Doğumla ilgili yapılan bildirimler nüfus müdürlüklerince doğum tutanağına geçirilir.
- (5) İlgilinin herhangi bir belge ibraz edememesi halinde sözlü beyanı esas alınarak bildirim tutanaklara geçirilir ve doğum tutanakları bildirim yapan ile görevliler tarafından imzalanır.
- (6) Ölü doğan çocuklar aile kütüğüne yazılmaz. Bir doğumda birden ziyade doğan çocuklar doğuş sırasıyla yazılırlar.”¹⁹

Eğer yeni doğan çocuk süresi içerisinde Nüfus Müdürlüğü’ ne kayıt ettirilmezse aşağıda ki hükümler uygulanır.

- “(1) Bu Kanununun 15 inci maddesinde belirtilen süreyi geçirdikten sonra bildirilen altı yaşını bitirmemiş olan çocukların doğum tarihinin tespitinde beyan esas alınır. Çocuk altı yaşını doldurmuş ise nüfus müdürlüğüne getirilerek resmî sağlık kuruluşunca yaşının tespit edilmesi sağlanır. Doğuma ait resmî belge ibraz edilmesi halinde, yaş tespitine gerek kalmaz.”²⁰
- “Nüfus müdürlüklerinin Yetkisi: (1) Nüfus müdürlükleri; süresi içerisinde bildirilmemiş çocukların veya nüfusa tescil edilmemiş erginlerin varlığını haber aldıkları takdirde; erginlerin kendilerini, çocukların veli, vasi veya kayyımlarını, bunların bulunmaması halinde; büyük ana, büyük baba veya kardeşlerini ya da çocukları yanlarında bulunduranları veya muhtarları beyana davet etmeye yetkilidirler. İlgililer de bu

¹⁸ <http://www.yalvac.gov.tr/nufusmudurulugu.asp> (22.08.2007)

¹⁹ 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu md. 15

²⁰ 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu md. 16

davet üzerine otuz gün içinde nüfus müdürlüklerine başvurmak ve beyanda bulunmakla görevlidir.

(2) Verilen süre içerisinde bildirim yapılmaması halinde mülkî idare amirinin göreceği lüzum üzerine kolluk kuvvetlerince bunların zorla getirilmesi için gereken işlem yapılarak çocuğun aile kütüklerine tescili sağlanır.²¹

Yeni doğan çocukların, nüfus kayıtlarını anne ve babasının olmadığı durumlarda yine Nüfus Müdürlüklerine bildirmekle sorumlu olan kişi ve kurumlar vardır. Bunlar; 2828 sayılı Kanunun yetkili kıldığı kuruluş yetkilileri, yetiştirme yurtları, bakım evleri ve benzeri yerlerin sorumluları ile kişiler; yanlarında çalıştırdıkları veya barındırdıkları çocuk veya erginlerin nüfus cüzdanlarını kontrol etmek, aile kütüklerine kayıtlı olmayanların tescillerini sağlamak için nüfus müdürlüklerine beyanda bulunmak ve gerekli işlemleri yaptırmakla sorumludurlar.

Kolluk görevlileri, yapılan kimlik kontrolü ya da her hangi bir işlem neticesinde kimliğini ispat edemeyenleri, nüfusa kayıtlı olmadıklarını tespit ettikleri kişileri haklarında gerekli işlemleri yaptıktan sonra o yerdeki nüfus müdürlüğüne bildirmekle yükümlüdürler. Okul müdürleri de kimliği olmadan okula öğrenci olarak müracaat edenleri beyana dayalı kimlikleri ile baba, ana, vasi veya kayyımlarının kimliklerini ve adreslerini o yerin nüfus müdürlüğüne bildirmekle yükümlüdürler. Kamu veya özel kurumlar iş verecekleri kişilerden nüfus cüzdanı istemekle, nüfusta kayıtlı olmadıklarını anladıkları kişilerinde beyana dayalı kimlik ve adreslerini nüfus müdürlüklerine bildirmekle yükümlüdürler.²²

2.3.2 Evlenme - Nikâh İşlemleri

Bir erkek ve bir kadın şahıs evlenmeye karar verdikten sonra bu şahıslar oturduğu yerin evlendirme memurluğuna başvurarak evlenme işlemlerini başlatırlar. Evlenme akdinin gerçekleşmesi için gerekli bir takım belgeler istenilir. Bunlar; erkek ve kadın bekarlık belgesi (nüfus kayıt örneği), fotoğraflı nüfus cüzdanı, kısıtlı ve küçük ise yasal temsilcisinin yazılı izin belgesi, 6'şar adet fotoğraf, sağlık raporlarıdır. Eğer kadın, koca soyadı ile birlikte önceki soyadını da taşımak istediğini evlenme akdi sırasında evlendirme memurluğuna, daha sonra Nüfus Müdürlüğüne yazılı olarak bildirirse evlendikten sonrada önceki soyadını kullanabilir. Önceki soyadı, koca soyadı ile birlikte tescil edildikten sonra, kadın sadece koca soyadını taşımak isterse bu ancak mahkeme kararı ile mümkün olur.²³

Ülkemizde Nüfus Hizmetleri Kanuna göre evlendirme yetkisi;

²¹ 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu md. 17

²² 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu md. 18

²³ <http://www.yalvac.gov.tr/nufusmuduruluğu.asp> (22.08.2007)

“(1) Bakanlık, evlendirme işlemlerinin nüfus ve vatandaşlık hizmetlerinin bütünlüğü içerisinde yürütülmesi için gereken her türlü tedbiri alır ve uygular.

(2) Evlendirme memuru; belediye bulunan yerlerde belediye başkanı veya bu işle görevlendireceği memur, köylerde muhtardır. Bakanlık, il nüfus ve vatandaşlık müdürlüklerine, nüfus müdürlüklerine ve dış temsilciliklere evlendirme memurluğu yetkisi ve görevi verebilir. Eşlerden birinin yabancı olması halinde evlendirmeye, il ve ilçe belediye evlendirme memurlukları ile nüfus müdürleri yetkilidir.”²⁴

Evlendirme işlemi gerçekleşikten sonra nüfus müdürlüğüne bildirim ve tescili ile ilgili işlemler aşağıda ki esaslara göre yapılır;

“(1) 22 nci madde uyarınca evlendirme işlemi yapanlar; evlenmenin yapıldığı tarihten itibaren on gün içinde düzenlenecek evlenme bildirimini nüfus müdürlüğüne göndermekle, nüfus müdürlüğü de tescil etmekle yükümlüdür.

(2) Evlenen kadının kaydı kocasının hanesine taşınır. Kocasını ölen kadın yeniden evlenmedikçe ölen kocasının aile kütüğünde kalır. Ancak dilerse babasının kütüğüne dönebilir.

(3) Dış temsilciliklerce yapılan evlenmeler, evlenmenin yapıldığı tarihten itibaren otuz gün içinde nüfus müdürlüklerine bildirilir.

(4) Mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin yürürlüğe girdiği 4/10/1926 tarihinden önce eski hükümlere göre yapıp da halen nüfus kütüklerine tescil edilmemiş olan evlenmeler ilgililerin mahkemen karar almaları suretiyle aile kütüğüne tescil edilir.”²⁵

2.3.3. Boşanma İşlemleri

Boşanma, evlilik akdinin son bulmasıyla gerçekleşir. Evlilik, Asliye Hukuk Hakimliğince verilen Mahkeme kararının kesinleşmesi ile biter. Yabancı Mahkemelerce verilen boşanma kararları, Türkiye’de Türk Mahkemelerince tenfiz veya tanıma kararı verilmesi halinde geçerlidir.

Hakim, boşanan kadının koca soyadını taşımasına izin vermiş ise, kadın önceki kaydına koca soyadı ile döner.²⁶

Nüfus Hizmetleri Kanununa göre boşanma işlemleriyle ilgili olarak aşağıdaki esaslar uygulanır.

²⁴ 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu md. 22

²⁵ 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu md. 23

²⁶ <http://www.yalvac.gov.tr/nufusmuduruluğu.asp> (22.08.2007)

“(1) Kadının bekleme süresi, mahkeme kararının kesinleştiği tarihten itibaren hüküm ifade eder.”²⁷

“(1) Boşanma veya evliliğin iptaline ilişkin kararlarda aşağıdaki bilgilere yer verilmesi zorunludur:

- a) Tarafların Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, adı, soyadı, doğum yeri ve tarihi, baba ve ana adları ile kadının evlenmeden önceki soyadı ve aile kütüğünde kayıtlı olduğu yer bilgileri.
- b) Evlilik içinde doğmuş çocuklar ve bunların kimlik bilgileri.
- c) Karara ait usûl mevzuatının öngördüğü diğer esas ve usûle ait hükümler.”²⁸

2.3.4. Tanıma ve Evlat Edinme İşlemleri

Evlatlık ile evlat edinilen arasında mahkeme kararıyla soy bağının kurulması “evlat edinmedir”. Evlat edinmenin yaş sınırı otuz yaşını doldurmuş olmaktır ve evlat edinen ile evlatlık olan kişi arasında 18 yaş farkı olmalıdır. Evlat edinilen küçüğün ana ve babasının rızasının alınması şarttır.

Evlat edinilen küçük, evlatlık alan eşlerin adları ve soyadlarını alır. Evlat edilmeye anne ve babaya ait haklar ve yükümlülükler evlat edinene geçer. Yani diğer bir ifadeyle evlatlık, evlat edinenin mirasçısı olur. Evlat edinen isterse çocuğa mahkeme kararında açıklanmak üzere yeni bir ad verebilir. Ergin olan evlatlık, evlat edinilmesi sırasında dilerse evlat edinenin soyadını alır. Evlatlıkla ilgili bilgiler mahkeme kararı veya evlatlık istemedikçe hiçbir şekilde açıklanamaz. Yine mahkeme kararıyla evlatlık durumu iptal edilebilir.²⁹

Nüfus Hizmetleri Kanununa göre evlat edinme işlemleri aşağıda belirtilmiştir.

“(1) Evlât edinme kararı mahkeme tarafından on gün içinde o yerin nüfus müdürlüğüne bildirilir. Evlât edinme olayı aile kütüklerine tescil edilir ve evlât edinilenin kaydı evlât edinenin aile kütüğüne taşınır.”³⁰

Babanın nüfus memuruna, mahkemeye, notere veya konsolosluga yazılı başvurarak resmi senette ya da vasiyetnamede çocuğun kendisinden olduğunu beyan etmesi durumu “Tanıma” dır. Tanımayı yapan küçük veya kısıtlı ise, veli veya vasisinin de rızasının alınması gerekir. Tanımanın olabilmesi için mutlaka annenin de kaydının tespit edilmesi gerekir. Tanınan çocuk annenin kaydına, annenin bekarlık soyadı ile kayıt edilir. Baba adı olarak da tanıyanın adı yazılır. Tanıma ancak mahkeme kararı ile kaldırılabilir. Baba ve

²⁷ 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu md. 26

²⁸ 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu md. 27

²⁹ <http://www.kaynasli.bel.tr/index.php/Resmi%20Daireler> (22.08.2007)

³⁰ 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu md. 29

anneninin evlenmesi ve beyan etmesi durumunda çocuk, baba soyadı ile baba kaydına işlenir.³¹

Nüfus Hizmetleri Kanununa göre tanıma işleminin yapılmasında aşağıda ki esaslara uyulur.

“(1) Tanıma; babanın yazılı başvurusu üzerine mahkemede yapılmışsa mahkeme tarafından, notere başvurusu üzerine düzenlenen senetle yapılmışsa noter tarafından tanımanın yapıldığı tarihten itibaren on gün içinde nüfus müdürlüğüne bildirilir.

(2) Tanımanın babanın vasiyetnamesindeki beyanla yapılması durumunda nüfus müdürlüğüne bildirim, vasiyetnameyi açan hâkim tarafından yapılır.

(3) Nüfus memuruna yapılan tanıma beyanı ise doğrudan aile kütüklerine tescil edilir.

(4) Tanınan çocuklar babalarının hanesine baba adı ve soyadı ile analarının kimlik ve kayıtlı olduğu yer bilgileri belirtilmek suretiyle tescil edilir.

(5) Yurt dışında yapılan tanıma işlemlerine ait bildirimler dış temsilciliklere veya Türkçeye tercüme edilip, onaylanmış olmak kaydıyla yurt içinde nüfus müdürlüklerine yapılabilir.”³²

2.3.5. Ölüm ve Gaiplik İşlemleri

Ölüm olayı, kişinin varlığının hukuken sona ermesidir. Ölüm olayını bildirmek, hastane, sağlık kuruluşları, ceza ve tutukevleri, köylerde muhtar, vapur, tren, uçak gibi araçların sorumlu amirleri, askeri kıtalarda ölen subay, astsubay, askeri memur, erbaş, erler için kıta hekimleri, savaş, çatışma, ayaklanma, deprem, sel, doğal afet gibi ölümlerde Mülki İdare Amirinin görevlendireceği memurlar tarafından Nüfus Müdürlüklerine bildirilir.

Türk vatandaşı olmayan kişilerin ölümü yetkili makamlar tarafından yine Nüfus Müdürlüklerine bildirilir. Nüfus Müdürlükleri de bu yabancı vatandaşların ölümlerini ilgili makamlara bildirirler.³³

Nüfus Hizmetleri Kanununa göre ölüm olayı bildirim süresi ve bildirmekle yükümlü olanlar aşağıda belirtilmiştir;

“(1) Ölüm olayını; a) Şehir ve kasabalarda 24/4/1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu gereğince defin ruhsatı vermeye yetkili olanlar,

³¹ <http://www.kaynasli.bel.tr/index.php/Resmi%20Daireler> (22.08.2007)

³² 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu md. 28

³³ <http://www.yalvac.gov.tr/nufusmuduruluğu.asp> (22.08.2007)

- b) Köylerde, varsa resmî tabip veya sağlık kuruluşu yetkilileri, yoksa köy muhtarları,
- c) Hastane ve bakım evi gibi sağlık kurumlarında kurum amirlikleri,
- ç) Askeri birliklerde tabipler veya iç hizmet mevzuatına göre kıta komutanlıklarınca görevlendirilmiş olanlar ve askerlik şubeleri,
- d) Doğal afetlerde mülkî idare amirlerince görevlendirilecek memurlar,
- e) Adli olaylarda ve kazalarda ilgili Cumhuriyet savcılıkları, olayın meydana geldiği tarihten itibaren, dış temsilcilikler ise olaydan haberdar oldukları tarihten itibaren on gün içerisinde Genel Müdürlüğe ya da nüfus müdürlüğüne bildirmekle yükümlüdürler.
- (2) Kanunî süre geçtikten sonra nüfus müdürlüklerine gelen ölümlere ait tutanaklar resmî sağlık kurumları kayıtlarına veya diğer resmî belgelere dayanılarak düzenlenmiş ise nüfus müdürlüklerince kabul edilip işleme alınır.
- (3) Yurt içinde meydana gelen ölümlerde, ölüm nerede meydana gelmişse o yerin nüfus müdürlüğüne, ölüm yerinin tespit edilememesi halinde ceset nerede bulunmuşsa o yerin, ölüm bir taşıt içinde olmuşsa bu taşıttan çıkarıldığı yerin nüfus müdürlüğüne bildirilir.
- (4) Ölenin kaydı yok ise yapılacak soruşturma sonunda Türk vatandaşlığı ve ailesi tespit edildiği takdirde doğum tutanağı düzenlenerek aile kütüğüne önce doğum, sonra ölüm olayı işlenir.”³⁴

Cesedi bulunamayan ve ölü olduğuna kesin gözüyle bakılan kişiler ölü kabul edilir ve buna “ölüm karinesi” denir. Bu kararı ancak bölgenin mülki idare amiri verir.

Kişiliği sona erdiren hallerden biriside “gaiplik” durumudur. Gaiplik, bir kişiden uzun süre haber alınamaması, o kişinin ortadan kaybolması durumudur. Yani şahsın ölüm tehlikesi içinde kaybolması, uzun süre haber alınamaması ve mahkeme kararı şartları aranır. Bu süre, ölüm tehlikesi üzerinden en az bir yıl veya son haber tarihinin üzerinden 5 yıl geçmesidir.

Nüfus Hizmetleri Kanunda ölüm karinesi ve gaiplik hükümleriyle ilgili aşağıdaki esaslar bulunur.

- “Ölüm karinesi: (1) Bir kimse ölümüne kesin gözle bakılmayı gerektiren durumlar içinde kaybolursa, cesedi bulunamamış olsa bile müracaat edilen yerin mülkî idare amirinin emri ile ölüm tutanağı düzenlenerek ölüm olayı işlenir.
- (2) Bu madde uyarınca işlem yapılabilmesi için ölüm karinesi bulunan kişinin alt veya üst soyundan bir kişinin ya da kardeşlerinin, bunlar yoksa mirasçılarının dilekçe ile başvurarak olayı belgelendirmeleri ya da yetkili makamların

³⁴ 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu md. 31

durumu resmî bir yazı ile nüfus müdürlüğüne bildirmeleri gereklidir.

(3) Dilekçeye ekli belgeler ve gerektiğinde nüfus müdürlüğünce yaptırılacak soruşturma olayın doğruluğunu ve öldüğü iddia edilen kişinin de olayın meydana geldiği sırada orada bulunduğunu kanıtlamaya yeterli görülürse mülkî idare amirinin emri ile ölüm kaydı düşülür.”³⁵

“Ölü olduğu halde aile kütüklerinde sağ görülenler: (1) Ölmüş olduğu halde aile kütüklerinde sağ görülenlere ait ölüm tutanakları, ölüm olayını gösterir belge ile başvurulması halinde nüfus müdürlüklerince düzenlenir ve gerekli işlem yapılır. Herhangi bir belge ibraz edilememesi durumunda ölüm beyanının doğruluğu nüfus müdürlüklerince tahkik ettirildikten sonra düzenlenecek ölüm tutanağı, mülkî idare amirinin emri ile işleme konulur.”³⁶

“Gaiplik işlemi: (1) Gaiplik kararları mahkemelerce on gün içinde o yerin nüfus müdürlüğüne bildirilir ve nüfus memurlarınca aile kütüklerine tescil edilir.”³⁷

2.3.6. Yer Değiştirme ve Kayıt Düzeltme İşlemleri

Yer değiştirme işlemi, ergin ve ayırt etme gücüne sahip olan kişilerin veya ailelerin nüfus kayıtlarını ikamet ettiği yere naklettirmesidir. Ancak aynı şehir veya kasabada mahalleden mahalleye yer değiştirmesi yapılmaz. Bizzat naklini istediği yerde ikamet etmesi gerekmektedir. Nüfusta kadın kocaya, küçük çocuklar babaya tabidir. Baba ölmüş ise anneye bağlı olarak yer değiştirme yapılır.

Nüfus müdürlüklerinde bulunan aile kütüklerine tescil edilen bilgilerin bir kısmının düzeltilmesi veya değiştirilmesi işlemidir. Bu düzeltmeler, dayanak belgesindeki her hangi bir bilginin aile kütüklerindeki yerlerine yanlış aktarımından kaynaklanıyorsa nüfus müdürlükleri tarafından, diğer düzeltmeler veya değiştirmelerse mahkeme kararı ile yapılır. Mahkeme tarafından yapılan düzeltme ve tamamlamalar kesinleşme tarihinden itibaren 1 ay içerisinde mahkemenin bulunduğu nüfus müdürlüğüne gönderilir. Ancak boşanmada olduğu gibi yabancı mahkemenin vermiş olduğu düzeltme veya değiştirmeler için de Türk Mahkemelerince tanınması gerekmektedir.

Nüfus Hizmetleri Kanunda belirtilen yer değiştirme ve kayıt düzeltme ile ilgili hükümleri aşağıda belirtilmiştir.

“Kayıt düzeltilmesi: (1) Kesinleşmiş mahkeme hükmü olmadıkça nüfus kütüklerinin hiçbir kaydı düzeltilemez ve

³⁵ 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu md. 32

³⁶ 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu md. 33

³⁷ 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu md. 34

kayıtların anlamını ve taşıdığı bilgileri değiştirecek şerhler konulamaz. Ancak olayların aile kütüklerine tescili esnasında yapılan maddî hatalar nüfus müdürlüğünce dayanak belgesine uygun olarak düzeltilir.

(2) Aile kütüklerindeki din bilgisine ilişkin talepler, kişinin yazılı beyanına uygun olarak tescil edilir, değiştirilir, boş bırakılır veya silinir.”³⁸

“Nüfus davaları: (1) Mahkeme kararı ile yapılan kayıt düzeltmelerinde aşağıdaki usûllere uyulur:

a) Nüfus kayıtlarına ilişkin düzeltme davaları, düzeltmeyi isteyen şahıslar ile ilgili resmî dairenin göstereceği lüzum üzerine Cumhuriyet savcıları tarafından yerleşim yeri adresinin bulunduğu yerdeki görevli asliye hukuk mahkemesinde açılır. Kayıt düzeltme davaları Cumhuriyet savcısı ve nüfus müdürü veya görevlendireceği nüfus memuru huzuru ile görülür ve karara bağlanır.

b) Aynı konuya ilişkin olarak nüfus kaydının düzeltilmesi davası ancak bir kere açılabilir. Ad değişikliği halinde, nüfus müdürlüğü bu kişinin çocuklarının baba veya ana adına ilişkin kaydı, soyadı değişikliğinde ise eş ve ergin olmayan çocukların soyadını da düzeltir.

c) Tespit davaları, kaydın iptali veya düzeltilmesi için açılacak davalara karine teşkil eder.

(2) Kişilerin başkasına ait kaydı kullandıklarına ilişkin başvurular Bakanlıkça incelenip sonuçlandırılır.”³⁹

“Maddî hatalar: (1) Bu Kanunun 7 nci maddesinde sayılan aile kütüklerine tescil edilmesi gereken bilgilerden; dayanak belgesinde bulunduğu halde nüfus kütüklerine hatalı veya eksik olarak tescil edilen ya da hiç yazılmayan bilgiler veya mükerrer kayıtlar maddî hata kapsamında değerlendirilir. Bu tür maddî hatalar Genel Müdürlükçe ya da nüfus müdürlükleri tarafından düzeltilir veya tamamlanır.”⁴⁰

“Tarihlerde düzeltme ve tamamlama yetkisi: (1) Genel Müdürlük, nüfus kayıtlarına göre vatandaşların hicrî veya rumî tarihle yazılmış nüfus olaylarının tarihlerini miladî yıla çevirerek aile kütüklerine geçirmeye, doğum tarihlerinin ay ve günü belli olmayanların da eksikliklerini tamamlamaya yetkilidir.

(2) Doğum tarihlerinde doğum yılı yazılıp, doğum ayı ve günü yazılmamış olanların yaşlarının hesaplanmasında doğduğu yılın Temmuz ayının birinci günü, ayı yazılıp da günü belli olmayanlar için de o ayın birinci günü başlangıç olarak alınır.”⁴¹

“Nüfus kaydının iptali: (1) Usûlüne göre düzenlenmemiş bir belgeye dayanılarak tesis edilmiş nüfus kayıtları Genel Müdürlüğün ya da nüfus müdürlüklerinin göstereceği lüzum

³⁸ 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu md. 35

³⁹ 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu md. 36

⁴⁰ 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu md. 38

⁴¹ 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu md. 39

üzerine mahkemece verilecek kararlarla iptal edilir. Nüfus kütüğüne düşülmüş olan şerh ve açıklamaların iptal edilmesi de aynı usûle tâbidir.”⁴²

2.3.7. Nüfus Ve Uluslararası Aile Cüzdanı İşlemleri

Nüfus Cüzdanı kişinin vatandaşlık durumunu gösteren, ülkesinin vermiş olduğu ve kişisel bilgilerini içeren devlet ile birey arasındaki vatandaşlık bağına simgeleyen belgedir. TC vatandaşı olan herkesin bir nüfus cüzdanının olması gerekir. Aynı zamanda nüfus cüzdanı kişinin toplum içerisinde ayırt edilerek onun tanınmasını sağlayan kimlik bilgilerini de kapsar. Nüfus cüzdanı sayesinde, şahıs bağlı olduğu ülke imkan ve haklarından faydalanarak yerine getirmesi gereken yükümlülükleri de yapmak durumundadır. Değerli kağıt kapsamında olan Nüfus ve Aile cüzdanları Başbakanlık Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğüne örneğine uygun olarak bastırılır.

Nüfus ve aile cüzdanı talep eden kişilerde;

- İkamet edilen mahalle muhtarlığından alınan nüfus cüzdanı talep belgesi,
- Aile cüzdanı için aile cüzdanı talep belgesi her kişi için ayrı ayrı olarak alınır, Fotoğraf yapıştırmak isteyenlerin son 6 ay içerisinde çekilmiş fiziki görünümüne uygun, renkli ve önden baş açık, devrim ilkelerine uygun sivil giysilerle çekilmiş fotoğrafları. Kadınların alın, çene ve yüzleri tamamen açık olma koşuluyla başörtülü fotoğrafları kabul edilir. Fotokopi veya bilgisayarda çoğaltılan fotoğraflar kabul edilmez. Ayrıca düzenlenen aile cüzdanını eşlerden biri alabilir.
- Cüzdan Talep Belgesindeki fotoğrafla nüfus cüzdanına yapıştırılacak fotoğrafın aynı olması zorunludur⁴³. Nüfus cüzdanları 15 yaşına kadar fotoğrafsız olarak kullanılabilir.

Cüzdan talep belgelerinin düzenlenmesinde belgeyi düzenleyen kişi sorumludur. Nüfus kütüğündeki kaydın sahibi ile cüzdan talebinde bulunan kişi arasında tereddüt teşkil eden bir durum varsa yani şahısların farklı kişiler olduğu şüphesi varsa cüzdan talebinde bulunan kişinin kimlik tespiti istenir. Düzenlenen nüfus cüzdanı; ergin olanların kendilerine veya resmi vekillerine, ergin olmayanların ise ana, baba veya vasileri ile çocuğu aile kütüklerine tescil için bildirimde bulunma yetkili olan kişilere verilmesi esastır.

⁴² 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu md. 40

⁴³ <http://www.yalvac.gov.tr/nufusmudurulugu.asp> (22.08.2007)

Evlilik birliği mahkeme kararı tarafından son bulmuşsa yani boşanma işlemi gerçekleşmişse; anne veya babadan biri ergin olmayan çocuğa ait nüfus cüzdanı alabilir. Ergin olmayan çocuğun ana babası yurt dışında veya ölmüş ise mahkeme tarafından vasi tayin edilen kişi, vasi yoksa ikinci dereceye kadar hısımları çocuğun nüfus cüzdanını almaya yetkilidir. Ağır hasta olan veya seyahat etmesi sağlığına zarar verecek olan ergin kişilerin, resmi sağlık kurumu tarafından verilen raporu ibraz etmeleri halinde ergin çocuklarına nüfus cüzdanı verilir.

Nüfus Hizmetleri Kanunda yer alan nüfus cüzdanı ve uluslararası aile cüzdanları ile ilgili hükümler aşağıda belirtilmiştir.

“Düzenlenmesi ve dağıtılması: (1) Nüfus cüzdanının kapsamı, şekli, ebadı ile yürürlük, değiştirme ve geçerlilik tarihlerini belirlemeye, taklit, tahrif ve sahtecilikten korumak amacıyla nüfus cüzdanı üzerine konulacak güvenlik unsurlarını, basım ve vatandaşa teslimat aşamasında uygulanacak sistem ve teknolojiyi, nüfus cüzdanının kaybı ve değiştirilmesi halinde yapılacak işlemleri tespit etmeye Bakanlık yetkilidir.

(2) Nüfus ve uluslararası aile cüzdanları, Bakanlıkça tespit edilen şekil, ebat ve örneğine uygun olarak Maliye Bakanlığınca bastırılır ve nüfus müdürlüklerinin ihtiyaçlarını karşılamak üzere muhasebe yetkililerine, dış temsilciliklerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere de Dışişleri Bakanlığına gönderilir.

(3) Muhasebe yetkilisince nüfus müdürlüklerinin ihtiyaçı göz önünde tutularak, kadın ve erkek nüfus cüzdanlarının her biri ile uluslararası aile cüzdanlarının en fazla üçer bin adedi, bedeli sonradan ödenmek üzere, müteakiben üçer bin adetlik partiler halinde peşin para karşılığında verilir. Doğum bildirimlerinin kanunî süresi içinde yapılması halinde düzenlenecek nüfus cüzdanlarından değerli kâğıt bedeli alınmaz. Hatalı yazım nedeniyle iade edilen nüfus ve aile cüzdanları değerli kâğıt bedelinden düşölür.

(4) Nüfus cüzdanı, yurt içinde ilçe nüfus müdürlüklerince ve yurt dışında dış temsilciliklerce kişilerin kendilerine, ergin olmayanların veli, vasi veya resmî vekillik belgesi ibraz edenler ile bu Kanunun 17 nci maddesinde belirtilen, beyanla yükümlü kişilere Bakanlıkça tespit edilecek usüller çerçevesinde verilir.

(5) Evlenen her çiftte, evlendirme işlemi ile görevli memur tarafından uluslararası aile cüzdanı verilir. Evli olduğu halde uluslararası aile cüzdanı almamış olanlara ise istekleri üzerine nüfus müdürlüklerince verilir. Eşlerden birinin talebi halinde, kendilerinin veya aile fertlerinin kişisel durumlarında meydana gelen değişiklikleri bu cüzdana işletmekle, nüfus müdürlükleri de işlemek ve gerekli açıklamaları yapmakla görevlidirler.

(6) Genel Müdürlük ile başkonsolosluklar, nüfus ve aile cüzdanları bedeli açasından 02/06/1934 tarihli ve 2489 sayılı Kefalet Kanunu hükümlerine tâbi değerdir.

(7) Nüfus cüzdanlarına bu Kanunda öngörülenler dışında kayıt ve işaret konulamaz. Bu cüzdanlar hiçbir kişi, kurum tarafından alıkonulamaz. Ancak, ihtiyaç duyulan hallerde kurumlar bir suretini saklayabilir.”⁴⁴

“Cüzdan talep belgesi: (1) Nüfus ve uluslararası aile cüzdanlarının verilebilmesi için şekli ve kapsamı Bakanlıkça belirlenen ve bastırılan cüzdan talep belgeleri kullanılır. Doğum tutanaklarına dayanılarak nüfus cüzdanı düzenlemesinde talep belgesi aranmaz.

(2) Cüzdan talep belgelerini uygulamaya koymaya veya kaldırmaya ve saklama sürelerini belirlemeye Bakanlık yetkilidir.”⁴⁵

2.3.8 Nüfus Kayıt Örneği İşlemleri

Kişinin aile kütüğündeki nüfus kaydının çıkartılarak aslına uygunluğunun onaylanması işlemine “nüfus kayıt örneği” denir. Düzenleme tarihinden itibaren geçerlilik süresi aksi kanıtlanıncaya kadar 6 aydır. Bu belge üzerinde silinti ve kazıntı yapılamaz, mühürlü ve imzalı olması gereklidir.

Nüfus kayıt örneklerini isteme ve alma yetkisi,

- Bakanlık,
- Dış temsilcilikler,
- Mülki İdare Amirleri,
- Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü merkez ve taşra kuruluşları,
- Asker alma işlemleri için Milli Savunma Bakanlığı,
- Adli makamlar,
- Adli işlemlerle sınırlı olmak üzere kolluk kuruluşları,
- Evlenme işlemleri için evlendirme işlemi yapmaya yetkili olanlar,
- Ölüm işlemleri için resmi sağlık kuruluşları,
- Kaydın sahipleri veya bunların eşleri ile vasi, alt ve üst soyları veya bunların resmi vekilleri, kayıt sahiplerinin ikinci dereceye kadar olan kayın hısımları yetkilidir.⁴⁶

İstek nedeni açıkça belirtilmek ve yazılı olarak başvurmak suretiyle yukarıda belirtilen kurumların dışında kalan resmi daire ve kuruluşlar, nüfus kayıt örneği isteyebilirler. Üçüncü şahıslar bir kişinin nüfus kaydına ilişkin örnek veya bilgi alamazlar.

⁴⁴ 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu md. 41

⁴⁵ 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu md. 42

⁴⁶ <http://www.rize.gov.tr/nufus/NeNasil.htm> (21.08.2007)

İsteyen şahıslara posta ile nüfus kayıt örneği verilmez. Yazılı bir isteğe dayanmaksızın kayıt örneği çıkartılıp verilemez. Ancak kişinin şahsen başvurması halinde yazılı müracaat aranmaz.

Nüfus Hizmetleri Kanuna göre Nüfus Kayıt Örneği verilmesi ile ilgili işlemler aşağıda belirtilmiştir.

“Nüfus kayıt örneği verilmesi: (1) Kişinin aile kütüğündeki kaydının çıkarılması ve aslına uygunluğunun nüfus müdürlüğünce onanması ile elde edilen nüfus kayıt örnekleri, aksi ispat edilene kadar geçerlidir. Nüfus kayıt örneği, istenme nedeni ve hangi amaçla kullanılacağını belirttiği yazılı istek olmadan verilemez. Ancak kişinin kimliğini kanıtlayan resmî bir belge ile şahsen başvurması halinde yazılı müracaat aranmaz. Nüfus kayıt örneklerinde, bunları istemeye yetkili olanlar tarafından açıkça ve gerekçeli olarak istenmediği takdirde, kimlik bilgileri dışında kişisel bilgilere yer verilmez. Bu belgeler üzerinde silinti ve kazıntı yapılamaz. (2) Düzenlendikleri tarihten itibaren yüzseksen gün içinde kullanılmayan nüfus kayıt örnekleri geçerliliğini kaybeder. Nüfus kayıt örneğinin kullanılacağı alanlara göre Bakanlık bu süreyi otuz güne kadar kısaltmaya yetkilidir.”⁴⁷

2.3.9 Diğer İşlemler

Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü’ nün görev alanına giren diğer hizmetler aşağıda sıralanmaktadır.

- “ - Vasiyetname indirimi veya iptali
- Soy bağına ilişkin esaslar
- Sosyal Güvenlik Bildirimleri
- Nüfus Yazımında kayıt dışı kalanlar
- Ceza Hükümleri.”⁴⁸

2.4 T.C. Kimlik Numarası

İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü’ nce Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarına verilen ve 11 hanelik bir sayıdır.⁴⁹ Bu numara sayesinde nüfus kayıtlarındaki mevcut bilgiler arasında bağ kurarak, kişi kaydına daha çabuk ulaşmak ve kamu kuruluşlarında tutulan kayıtlar arasında uyum sağlamak hedeflenmiştir. Bu numara şahıslara hastır değiştirilemez, bütün kamu kuruluşlarında esas alınır.

⁴⁷ 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu md. 43

⁴⁸ http://www.nvi.gov.tr/11,Ana_Sayfa_Diger_Olaylar_Index.html (29.08.2007)

⁴⁹ <http://www.tckimlik.gen.tr/> (15.11.2007)

3. NÜFUS VE VATANDAŞLIK İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ PROJELERİ

Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, ülkemizdeki mevcut nüfus artışıyla birlikte birçok problemin oluştuğunu yerinde tespit ederek vatandaşlara daha etkin ve hızlı hizmet sunabilmek için çeşitli projeler geliştirmiştir. Sosyal, ekonomik, sağlık ve adalet gibi hizmetlerin sunulmasında güvenilirliği artırabilmek için Mernis Projesi ve Kimlik Paylaşım Sistemini oluşturmuştur.

3.1 Mernis Projesi

Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi olan MERNİS projesi bir e- devlet projesidir. Bu projede bilgilerin hızlı güncellenmesi, veri tabanındaki bilgilerin güvenli paylaşımı, vatandaşa verilen hizmetin daha hızlı olması ve bu sayede gerek vatandaş gerekse görevli kişilerin zamandan istifade edilmesini sağlar. Ayrıca Kimlik Paylaşım Projesi de Mernis veri tabanını kullanacağı için veri kullanan diğer kurumlarca da oldukça faydalı olmaktadır.

Mernis Projesi kapsamında ülkemizde kurumların vatandaşlarımız için kullandığı farklı numaralar da tekleştirilmiştir.

3.1.1 Mernis Projesinin Tarihçesi

5 Mayıs 1972 tarihinde çıkartılan 1587 Sayılı Nüfus Kanununun' da MERNİS' in bir fikir olarak doğduğunu kabul edebiliriz. Ancak esasen bu fikir 1976 tarihinde Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yapılan çalışmalarla bir proje haline getirilmiştir. MERNİS Projesi'nin ilk ihalesi 1980 yılında Ortadoğu Teknik Üniversitesine verilmiş ve 1982 yılında uygulama çalışmaları başlatılmıştır. Dünya Bankası MERNİS Projesi'ni özelleştirme ve sosyal güvenlik ağı (PIAL) kapsamına almış ve proje olurluk çalışması yaptırılmıştır. Ne var ki, Türkiye' nin içinde bulunduğu şartlar düşünüldüğünde MERNİS projesi hemen hayata geçirilmesi zaman alacak bir projeydi. Bu sebeple ülkemizin teknolojik alt yapı olarak hazır olması yani belli bir seviyeye gelmesi beklenmiş ve nihayet 90'lı yıllarda bilgisayar ve iletişim teknolojilerinde yaşanan büyük gelişmeler üzerine, 1997 yılında sağlanan ödeneğin kullanılması ile proje hız kazanmış ve nüfus hizmetlerinin otomasyonu ile ülke genelinde çevrimiçi olarak işleme geçilerek 2002 yılı sonunda proje tamamlanmıştır.⁵⁰

⁵⁰ Findık,N., http://www.dergi.tbd.org.tr/yazarlar/07042003/nalan_findik.htm (05.09.2007)

3.1.2 Mernis Projesinin Tanımı ve Kapsamı

Günlük hayatımız içinde karşılaştığımız eğitim kurumlarında, sigorta kurumlarında, resmi ve özel kurum ve işyerlerinde, emniyet makamlarında, askerlik şubelerinde, vergi ve tapu dairelerinde kişilere ve bazen de ailelerine ilişkin tutulan kayıtların ana kaynağı kişinin kimliğini belirleyen bir başka kayda dayanılarak yapılmaktadır. Bu bağlamda doğal olarak kişilerin hukuken de var olmasını sağlayan ve resmen kanıtlayan nüfus kayıtları ve bu kayıtların tutulmasına ilişkin nüfus hizmetleri ile karşılaşılmaktadır. Nüfus hizmetleri, kişinin kimliğine, aile ve vatandaşlık durumuna ilişkin bilgilerin saptanması ve kaydedilmesi olarak tanımlanabilir. Kişinin doğumundan ölümüne kadar kişisel ve medeni durumuna, uyrukluğuna ve bunlardan gelebilecek değişikliklere ait tabi ve hukuki olayların belirlenip saptanması, bu amaçla düzenlenmiş kütüklere (özel defterlere) yazılması, korunması ve istenildiği zaman ilgililere ve resmi kuruluşlara verilmesine ilişkin hizmetleri geliştirmek büyük önem taşımaktadır.⁵¹

Sınırsız dünyada değişen bilişim teknolojileri ve artan ihtiyaçlar, internet teknolojilerinin kullanılmaya başlamasından sonra bürokratik süreçleri de kaçınılmaz bir şekilde "online" yaparak maliyet ve zaman kıstaslarından kurtulmayı sağlamıştır. Bürokratik işlemlerin internet teknolojileriyle yapılması zorunluluğu kuşkusuz toplumun devletten daha hızlı yanıt alma ihtiyacından kaynaklanmaktadır.⁵²

Nüfus kayıtlarının tutulması önemli bir kamu hizmetidir. Hızla değişen sosyo-ekonomik, siyasal, teknolojik ve kültürel gelişmelerin sonucu giderek artan nüfus hareketleri, yoğun uluslararası ilişkiler ve özellikle devletin görevlerinin artmasıyla bu hizmet daha da önemli hale gelmiştir. Vatandaşların hem sosyal ve hukuki haklarının korunması hem de uluslararası ilişkilerin artması sonucu devletin saygınlığını da ilgilendirmesi sebebiyle kayıt sisteminin etkinliğinin, güvenilirliğinin ve süratliliğinin sağlanması zorunlu olmaktadır.⁵³ Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, ham bilgileri işlemek, toplumsal yaşama ilişkin sayısal bilgileri ortaya çıkarmak amacıyla yığın halindeki rakamları en kısa sürede değerlendirmenin yolu olarak bilgisayar kullanımını seçmiştir.⁵⁴

⁵¹ DPT, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Nüfus, Demografi Yapısı, Göç Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, 2000, s. 128.

⁵² <http://www.inet-tr.org.tr/inetconf7/bildiriler/69.doc> (19.07.2007)

⁵³ D.P.T. a.g.k. s.130

⁵⁴ D.P.T. a.g.k. s.133

Ülkemizde Vatandaşların kayıtları 3152 sayılı kanunla İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğüne tutulmaktadır.

Hizmette etkinliği sağlayıp, günümüzün teknolojik imkanlarından faydalanarak ve devletin bütün olanaklarını da en uygun seviyede kullanarak yetki alanına giren konularda çalışmalar yapmaktadır. Bu bağlamda Mernis Projesi çalışmaları başlatılarak hizmette en iyi seviyeye ulaşılmaya çalışılmaktadır.

Bu çerçevede İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğüne Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi (MERNİS) Projesi kapsamında, tüm vatandaşların nüfus kayıtları bilgisayar ortamına aktarılmış ve herkese birer Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Numarası verilmiştir.⁵⁵ Nüfus Müdürlüğünde kaydı olan vatandaşlar gerek nvi.gov.tr gerekse diğer belli internet sitelerinden kendilerine ait verilmiş olan TC Kimlik Numaralarını öğrenebilirler.

Genel olarak Mernis Projesi; tüm Ahvalı Şahsiye (kişisel hal) bilgilerini elektronik ortama aktaran ve Ahval-i şahsiye bilgilerinde meydana gelen her türlü değişikliğin ülkenin her tarafına dağıtılmış 923 merkezden anlık güncellemesini ve bir ağ üzerinden güvenle paylaşımını sağlayan bir projedir.⁵⁶

3.1.3 Mernis Projesinin Amaçları

Mernis Projesinin amaçlarını genel olarak şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Nüfus ve vatandaşlık işlerinin gelişen teknolojiye oranla modernize edilmesi,
- Nüfus hizmetleriyle ilgili elektronik veri tabanının oluşturulması,
- Nüfus kayıtlarının elektronik ortamda tutulması,
- Vatandaşlık hizmetlerinin optimizasyonu,
- Her TC Vatandaşına kalıcı bir kimlik numarasını verilmesi,
- Çeşitli konularla ilgili istatistik çıkartmanın kolaylaşması,
- Diğer kuruluşlara verilen bilgi hizmetlerinin geliştirilmesi,
- Ulusal ağın kurulması,
- Sayısallaştırma alt sisteminin oluşturulması,
- Sahtecilik ve dolandırıcılığı azaltan yeni nüfus cüzdanlarının hazırlanması.⁵⁷

⁵⁵ Başbakanlık Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü, "Mernis Projesi", 20 Haziran 2002 gün ve 2002/22 Sayılı Genelge

⁵⁶ www.nvi.gov.tr/11,Ana_Sayfa_Mernis_Projesi,1.html (24.10.2007)

⁵⁷ İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, Mernis, Ankara, 1998, s. 25

Bu amaçları üç aşama halinde gruplandırmak da mümkündür.

Birinci aşamada MERNİS Projesinin hayata geçirilebilmesi için, yapısal ve işlevsel rehberler oluşturularak çalışma esasları şekillendirilmekte, yani projenin altyapısı oluşturulmaktadır. Böylece projenin işlevlerinin neler olacağı da belirlenmektedir. Bu işlevler şu şekilde sıralanabilir:

- Veritabanlarının oluşturulması ve girilmesi.
- İlçe merkezlerinde girilen ilk veriler de dahil, tüm kayıtların güncelleştirilmesi.
- İlçe merkezlerinde kullanılmak üzere bilgisayarların satın alınması.
- İlçe merkezlerinde bilgi işlem altyapısının oluşturulması.
- İlçe merkezlerinde görevlendirilecek personelin eğitimi.
- Kullanılacak yazılım ve veritabanının yüklenerek, bilgisayarların ilçelere dağıtımı.
- Veri güncelleştirilmesinin tamamlanması ve sürekli olarak güncel tutulması
- MERNİS prototipinin geliştirilmesi ve test edilmesi.
- İkinci aşamanın başlaması için altyapı hazırlıklarının yapılması.⁵⁸

İkinci aşamada da söz konusu işlevlerin yaygınlaştırılması ve projenin genişletilmesi çalışmaları yer almaktadır. Ayrıca bu aşamada proje ile ilgili ilave sistemlerin hazırlanması da yer almaktadır. Bu aşamada yer alan amaçlar da şu şekilde sıralanmaktadır.

- MERNİS prototipin yurt çapında genişletilmesi,
- İkinci aşamaya geçiş dönemi tahmin ve planlarının hazırlanması,
- Ağ cihazlarının genişletilmesi,
- Operasyonlar için destek sağlanması,
- Gerektiği hallerde ve zamanda kullanılacak olan ilave yazılımların geliştirilmesi,
- İlave personel eğitiminin sağlanması,
- Ağ altyapısının tamamlanması,
- Aktif görüntü/referans sistemlerinin geliştirilmesi,
- Tarihi arşivler için görüntü sistemlerinin geliştirilmesi,
- Vatandaş kimlik numaralarının dağıtılması.⁵⁹

Üçüncü aşama olan son aşama ise ikinci aşamanın tamamlanmasından sonra nüfus cüzdanı değiştirme projesinin uygulamaya geçilmesi olarak amaçlanmaktadır. Ayrıca bu aşama ile birlikte projenin vatandaşa hizmet olarak sunulan sosyal, ekonomik, güvenlik ve

⁵⁸ İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü a.g.k. s. 25

⁵⁹ İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü a.g.k. s. 35

sağlık hizmetleri ile birlikte sistemden beklenen yararları sağlama hedefleri ortaya konmasıdır⁶⁰.

3.1.4 Mernis Projesinin Topluma Faydaları

Nüfus ve vatandaşlık işleri genel müdürlüğü projelerinden olan Mernis projesiyle, her vatandaşın nüfus, sağlık, askerlik, eğitim, vergi gibi alanlarda tutulan kayıtlarına tek numara kullanılarak ulaşılabilecektir. Burada esas olan her vatandaşa verilecek TC Kimlik numarasıyla, kurumlardaki kişisel bilgilerin teklüğünün sağlanması, meydana gelen karışıklıkların önüne geçilerek sahteciliğin önlenmesi, vatandaşın yaşamını kolaylaştırması, güvenilir, hatasız ve hızlı bilgi akışının sağlanmasıdır.

Nüfus idareleri ile birey ve kamu kurumları açısından beklenen yararları şu şekilde sıralamak mümkündür.

3.1.4.1 Nüfus İdareleri Yönünden

Nüfus hizmetleri kişinin kayıtlı olduğu ilçe müdürlüğü yerine ikamet ettiği ilçe müdürlüğünde on-line olarak yapılacak böylelikle vatandaş açısından zaman, kurum açısından da posta ve kırtasiye malzemeleri tamamen ortadan kalkmış olacaktır.

Oluşturulacak olan Merkezi Veri Tabanı sayesinde nüfus ve hayat istatistikleri en son güncel haliyle istenildiği zaman tespit edilecek ve ilgili kurumlara gönderilecektir.

Önceden tespit edilmesi zaman alan nüfus işlemleriyle ilgili hukuki denetimler bilgisayar ortamında otomatik olarak yapılacak ve bu sayede bilgi tutarsızlıkları önmiş olacaktır. Ayrıca yapılan tüm işlemler anında merkezden izlenebilecek hatalı işlemler konusunda işlemi yapan ilçeler derhal uyarılacaktır.⁶¹

3.1.4.2 Vatandaş Yönünden

Bütün işlemler on-line olarak elektronik ortamda gerçekleşeceğinden vatandaş açısından geçen zaman kaybı minimize edilmiş olacak, aynı zamanda birden fazla tutulması ve birbirine aktarılması gereken bilgilere dayalıda oluşabilecek maddi hatalar sıfırlanmış olacaktır.

Nüfus kayıt örnekleri ile nüfus cüzdanlarını vatandaşın kayıtlı olduğu nüfus idaresi yerine anında ikamet ettiği ilçe nüfus idaresinden alınabilecektir. Daha önce elle yazılan

⁶⁰ İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü a.g.k. s. 35

⁶¹ DPT, E- Devlet Proje ve Uygulamaları, Ankara, 2005, s 64

nüfus cüzdanları bilgisayardan yazdırılarak bu sayede elle yapılan hataların önüne geçilmiş olacaktır.

Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü' nün bir diğer projesi olan Kimlik Paylaşım Sisteminin (KPS) nin devreye girmesi ile birlikte vatandaşın kamu kuruluşlarındaki işlemleri ayrıca belge istenmeden otomatik olarak gerçekleşecektir.⁶²

3.1.4.3 Kamu Kuruluşları Yönünden

Kamu kuruluşları vatandaşla ilgili işlemleri en kısa sürede ve en etkin şekilde gerçekleştirecektir. Kamu kuruluşlarının Kimlik Paylaşım Sistemini (KPS) kullanmaları sonucunda elde edecekleri faydalardan bir kısmı aşağıda belirtilmiştir.

3.1.4.4 Ekonomik ve Mali Yönden

Vergi tahsilatı ve denetimi kolaylaşacak, kayıt dışı ekonomi kontrol altına alınacak, noter, tapu ve banka işlemlerinde sahtecilik kalkacaktır. Banka ve noterler, MERNİS veri tabanına erişerek kişilerin kayıtlarının doğruluğunu tespit edebileceklerdir. Böylece dolandırıcılık ve sahtecilik olaylarına son verilebilecektir.

Yatırımcı olmak isteyen bütün kurum ve kuruluşlar Mernis projesi sayesinde ilgili yer hakkında istatistiki bilgilerle çok kısa süre içerisinde ulaşabilecektir. Elde edilmiş olan gerçek bilgiler ışığında da bir takım planlar yapılabilecektir.

3.1.4.5 Güvenlik Yönünden

Ülkemize giriş ve çıkışların takibinde, sabıkalı kişilerin izlenmesi ve kanun kaçaklarının, trafik suçu işleyenlerin, can ve mal güvenliğini tehlikeye sokan sürücülerin takip ve yakalanmasında kolaylık sağlayarak MERNİS veri tabanındaki kişi kimlik bilgileri sayesinde doğru kişiye daha çabuk ulaşılabilecektir.⁶³

3.1.4.6 Askerlik Yönünden

Askerlik çağına gelen kişilerin listeleri asal tarafından zamanında mernis veri tabanından alınacağından askere alma ve asker kaçaklarının takibi kolaylaşacaktır. Ayrıca yaş guruplarına göre erkek nüfus bilgileri mernis veri tabanında elde edileceğinden ileri ki

⁶² DPT, a.g.k., s 64

⁶³ DPT, a.g.k., s 65

yıllarda ne kadar askere ihtiyaç olduğu tespit edilecek ve planlar bu doğrultuda yapılabilecektir.⁶⁴

Askere alma yeri, tarihi ve terhisi yazılacağından bu durum kişi haklarında kolaylıklar sağlayacaktır.

3.1.4.7 Sağlık Yönünden

Her vatandaş için sağlık kuruluşlarında açılan dosyalar kimlik numarası esasına göre açılacağından kişinin sağlık bilgilerinin bir bütün halinde tutulabilmesi mümkün olabilecektir,

Planlama açısından sağlık politikaları, örneğin; bölgelere göre hastane ve sağlık ocağı ihtiyaçları mernis veri tabanındaki gerçek bilgiler ışığında planlanabilecektir.⁶⁵

Hasta, muayene esnasında ilgili doktora sağlık hizmetlerinde kullandığı tek dosyasını vererek yanlış anlatım ya da tam olarak anlatamama riskini ortadan kaldıracığından yanlış teşhis riskini de yok etmiş olacaktır. Açılan tek dosyada birden fazla hastanedeki bilgiler toplanarak dağınıklığın önüne geçilecek ve dolayısıyla zamandan tasarruf sağlanacaktır.

Ayrıca fazladan dosyalar ortadan kalkacağından arşivleme de yaşanan sıkıntılarda giderilmiş olacaktır.

3.1.4.8 Eğitim Yönünden

Mernis projesinin en büyük faydalarından biri olan istatistik üretme hızı sayesinde eğitimle ilgili bayan-erkek her türlü istatistiki bilgilerde gerek ülke genelinde gerekse bölgeler itibarıyla anında alınabileceğinden, eğitimle ilgili planlama ve politikalar daha sağlıklı bir biçimde belirlenecektir.

Kişinin temel eğitim, lise, üniversite ve diğer öğrenim bilgileri bu programa işlenerek zamandan tasarruf edilerek gereksiz yazışmalar ortadan kalkmış olacaktır.

3.1.4.9 Nüfus Sayımı Yönünden

Seçme ve Seçilme yaşında bulunan vatandaşların listeleri her an çıkartılabileceğinden, seçmen kütüklerinin düzenlenmesinde kolaylık sağlanacaktır.⁶⁶

⁶⁴ http://www.nvi.gov.tr/11,Ana_Sayfa_Mernis_Projesi,4.html (27.10.2007)

⁶⁵ http://www.nvi.gov.tr/11,Ana_Sayfa_Mernis_Projesi,4.html (27.10.2007)

⁶⁶ http://www.nvi.gov.tr/11,Ana_Sayfa_Mernis_Projesi,4.html (27.10.2007)

Ülkede doğam çocukların online olarak sisteme girilmesiyle birlikte ölen her vatandaşında kayıttan düşürülmesi sayesinde 31 Aralık tarihi itibariyle bayan ve erkek olarak sınıflandırılmış bir şekilde nüfus sayımı yapılmış olacaktır.

Ayrıca her ilin nüfus hareketleri, nüfusta yer değiştirme veya ikamet değiştirme sistemden takip edileceğinden illerin nüfus sayısı her an belirlenebilecek ve bu doğrultuda hükümette bir takım politikalar belirleyebilecektir.

3.1.4.10 Sosyal Güvenlik Yönünden

Sosyal Güvenlik Kurumları' da mernis veri tabanını kullanacaklarından, bu kurumların nüfus idarelerinden istemiş oldukları nüfus ve aile kayıt örnekleri aynı şekilde elektronik ortamda verilebilecek, kurumlar arası yazışmalar ortadan kalkacak, böylece vatandaşlara verilen hizmetlerde sürat ve verimlilik sağlanacaktır.

Ayrıca bir kişinin birden fazla sosyal güvenlik kuruluşuna üye olması yada sahte kimlik bilgileriyle üye olma vb. girişimleri kişilerin tek Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Numarasıyla tanımlanması suretiyle büyük ölçüde önlenmiş olabilecektir.⁶⁷

3.1.4.11 Adalet Yönünden

Davaların mahkemelerde görülmesi sırasında yapılan kimlik tespitleri mahkemeler konulacak bilgisayar terminali aracılığıyla mernis veri tabanından yapılabilecektir. Ayrıca veraset davalarında istenen kişi ve aile kayıt örneklerine aynı şekilde ulaşılabilecektir. Böylece davaların daha hızlı şekilde görülmesi sağlanacaktır.⁶⁸

3.2 Kimlik Paylaşım Sistemi (KPS) Projesi

Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen diğer bir altyapı projesi ise Kimlik Paylaşım Sistemi (KPS)' dir. Kimlik Paylaşım Sistemi; Mernis projesinin kullanım alanı genişleterek, sistemin daha etkin ve verimli olarak kullanımı sağlar.

3.2.1 Kimlik Paylaşım Sistemi Projesinin Amacı

Kimlik Paylaşım Sistemi (KPS), MERNİS Projesi ile oluşturulan vatandaşlık kayıtlarının çevrimiçi yöntemle elektronik ortamda güncel ve hatasız bir şekilde on-line olarak paylaşılmasını sağlayan projenin adıdır. Bu projeye ilgili çalışmalara 2003

⁶⁷ DPT, a.g.k., s 65

⁶⁸ http://www.nvi.gov.tr/11,Ana_Sayfa_Mernis_Projesi,4.html (27.10.2007)

yılı içerisinde başlanmış 2005 yılında hizmete sunularak bütün kurumlarda yalnızca T.C. kimlik numarası ile işlem yapması sağlanmıştır. Bu proje tamamlandığında tüm kamu kuruluşlarında tutulan kişisel bilgi ve dosyalar birleştirilecek ve daha güvenilir bir ulusal veritabanı oluşturulacaktır. Kamu kuruluşlarının kimlik doğrulama işlemleri elektronik ortamda KPS üzerinden sağlanacaktır.⁶⁹

Kurumlar kendi bünyelerinde eksik olan T.C. Kimlik Numaralarını tamamladıktan sonra tek bir şahsa ait bilgiler arasındaki bağlantının T.C. Kimlik Numarası üzerinden yapılması sağlanacaktır. Aynı zamanda elektronik ortamda yapılan tüm işlemlerde kimlik doğrulaması KPS üzerinden yapılabilecektir.

Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünden yazışmalar ile alınan bilgiler elektronik ortamda alınabilecek, bu sayede bilgilere çok hızlı ve güvenli bir şekilde ulaşılabilmek için güncelliği sağlanabilecektir. Kurumlar kendi bünyelerindeki çalışmalarında online (çevrimiçi) sorgulama yapabilecek, şahsın kimlik bilgilerini kontrol ederek doğruluğunu anlayabilecek, kurum uygulamasında doldurulması gereken alanlar KPS'den alınan veriler ile otomatik olarak doldurulabilecek, yazışmalar da tek tek yazmak yerine veriler toplu olarak işlenecek ve alınan bu bilgilerinde toplu olarak işlenmesi sağlanabilecektir.

3.2.2 Kimlik Paylaşım Sistemi Projesinin Hedefleri

KPS Projesi ile öncelikli olarak güvenli, günümüzün teknolojik standartlarına uygun hızlı erişimli, dünya standartları seviyesinde, ileriye dönük tasarım ve kolay yürütülebilen bir nüfus hizmetinin sağlanması hedeflenmektedir.

MERNİS veri tabanından alınan bilgilerin otomatik olarak anında online güncellenmesi sağlanmış, KPS veri tabanı ile kamusal alanda çoklu numara uygulamalarına son verilerek sistemde güvenlik anlayışını geliştirmiş ve dünyadaki pek çok projeye örnek olarak ülkemizin e-devlet olma özelliğini taşımasını sağlamış bir sistem olma özelliğindedir. Bunun yanı sıra Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünden yapılan yazışmalar ile alınan bilgiler elektronik ortamda olabilecek, bu proje sayesinde tüm kamu kurumlarında tutulan fakat sağlıklı olmayan kişi bilgileri tekleşmiş ve sistemdeki bilginin güvenilirliği sağlanmış olacaktır. Elektronik ortamda yapılan tüm işlemlerde kimlik doğrulaması KPS üzerinden yapılabilecektir. Böylece ekonomik, güvenlik, adalet, askerlik, sağlık, eğitim, sosyal güvenlik, seçmen kütükleri, yatırım ve planlama yönünden

⁶⁹Odabaş,H.,www.bilgibelge.humanity.ankara.edu.tr/ogrelfiles/ho/Ack_system_paylasilir_veri_ustveri_icana s.doc (27.10.2007)

yenilikler ve kolaylıklar sağlanacaktır. Kamu hizmetleri daha kısa sürede, çok daha ucuza ve güvenli bir şekilde sunulacağından yazışmalarda, postada ya da yollarda oluşan kaynak ve zaman israfının da önüne geçilecektir.⁷⁰

4. SAKLI NÜFUS

Ülkemizde çeşitli sebeplerle kayıt altına alınamayan birçok vatandaşımız bulunmaktadır. Kayıt altında olmayan bu vatandaşlarımız bir takım sosyal sorumluluk projelerinden faydalanabilmek için nüfus kütüğüne kaydolmakta ve çok ileriki yaşlarda Türk vatandaşı olmaktadır. Saklı nüfus olarak hayatlarını geçiren bu şahıslar kimlik belgeleri olmadığı için eğitim, sağlık ve güvenlik hizmetleri gibi devletin vatandaşına sunduğu birçok hizmetten mahrum kalmaktadırlar. Nüfus Hizmetleri Kanununda da açıkça belirtilen saklı kimlik konusuyla ilgili kanun maddeleri aşağıda sıralanmıştır.

“(1) Herhangi bir nedenle on sekiz yaşını tamamlayıncaya kadar aile kütüklerine kayıt edilmemiş olan ve yabancı bir devletle de vatandaşlık bağı bulunmayan kişilere “Saklı Nüfus” denir.”⁷¹

“(1) Saklı nüfus olduklarını iddia edenlerin aile kütüklerine tescil için müracaat makamı illerde valilikler, ilçelerde kaymakamlıklardır.”⁷²

18 yaşının altında olan şahsın Nüfus Müdürlüğünde kaydının olmamasına “Kayıt Dışı”, 18 yaşının üstünde olduğu halde Nüfus Müdürlüğünde kaydının olmaması durumuna ise “ Saklı Nüfus” denmektedir.

4.1 Saklı Nüfusların Aile Kütüklerine Kaydedilmesi

Sistemimizde saklı nüfus olanların aile kütüklerine kaydedilmesinde aşağıdaki esaslar uygulanır.

a) Saklı nüfus ilmuhaberi-dilekçe-beyan formu nun İlmuhaber bölümü saklı nüfusun ikamet ettiği köy veya mahalle muhtarlığınca doldurulup fotoğraf yapıştırıldıktan sonra muhtar ve üyeler tarafından imzalanarak onanır. Daha sonra aynı formun Dilekçe bölümü ilgili tarafından adı, soyadı ve dilekçe tarihi yazılarak imzalanır ve ikamet ettiği yer, nüfus müdürlüğüne başvuruda bulunulur.

b) Beyan bölümünde açıklanması istenilen hususlar ilgilinin beyanına dayanılarak, vatandaşlık durumunu açıklığa kavuşturacak şekilde eksiksiz doldurulur. İlgiliye beyanlarında yanlışlık olması halinde hakkında yasal işlem yapılacağı hususu bildirildikten sonra, form beyanı alan

⁷⁰ <http://www.mahalli-idareler.gov.tr> (13.06.2007).

⁷¹ 3152 Nüfus ve Vatandaşlık Hizmetlerine Ait Görev ve Çalışma Yönetmeliği md. 21

⁷² 3152 Nüfus ve Vatandaşlık Hizmetlerine Ait Görev ve Çalışma Yönetmeliği md. 22

memur ile beyanı veren ilgili tarafından imzalanır. Daha sonra saklı nüfus adına doğum tutanağı düzenlenerek belirlenen esaslar çerçevesinde yaşı tespit edilir ve doğum tutanağı bildirim yapan kişi olarak ilgili tarafından imzalanır.

c) İlgili ve varsa birlikte işlem görenlerin vatandaşlık durumları tespit edilinceye kadar, ilçedeki Vatandaşlık Durumu Düzgün Olmayanlar Kütüğü ne kaydedilir ve çıkartılacak aile kayıt örneğinin baş kısmına Vatandaşlık durumu düzgün olmayanlar kütüğü kayıt örneği ibaresi yazılır. Kayıt örneğinin alt kısmına da bu örneğe dayanılarak Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı iddia edilemez ve kişi ya da kişiler hakkında Türk vatandaşı olarak işlem yapılamaz açıklaması konulur ve kendilerine verilir.

d) Saklı nüfus ilmuhaberi-dilekçe- beyan formundaki bilgilere dayanılarak ana ve babasına ait açıklamalı nüfus kayıt örnekleri ile saklının kendi öz çocukları olduğu yolunda resmi makamlar önünde vermiş oldukları beyanları forma eklenir. Ana veya babanın nüfus kütüklerinde kaydı yoksa veya tespit edilemiyorsa beyan formunun ilgili bölümüne bu yolda açıklama yapılır.

e) Tamamlanmış bulunan saklı nüfus ilmuhaberi-dilekçe-beyan formuna iki örnek boş saklı nüfus soruşturma formu eklenerek valilik veya kaymakamlık aracılığı ile güvenlik makamlarına gönderilir.

f) Güvenlik makamlarınca; mahallinde ilgilinin saklı nüfus ilmuhaberi-dilekçe-beyan formu”nda yaptığı açıklamaların doğru olup olmadığı, o tarihe kadar nüfus kütüklerine neden kayıt edilmediği, nerelerde ikamet ettiği, hangi devlet vatandaşı olarak işlem gördüğü, yabancı devletlerle vatandaşlık yönünden bir ilişkisi bulunup bulunmadığı, ana ve babasının halen nerede bulunduğu, yabancı bir ülkede iseler adresleri ile Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olup olmadıklarının tespit edilmesinden sonra, saklı nüfus soruşturma formu imzalanıp mühürlenerek saklı nüfus ilmuhaberi-dilekçe-beyan formu ile birlikte ilgili nüfus müdürlüğüne geri gönderilir.

g) İlgilinin, talebi halinde bir adet doğum tutanağı ile iki adet fotoğraf Geçici Kimlik Kartı düzenlenmesi için Bakanlığa gönderilir.

h) Nüfus müdürlüğü, hazırlanan dosyayı; kanun yoluyla Türk vatandaşlığını kazanma hakkına sahip olmadıkları halde, kendilerini nüfus kütüklerine kaydettirmek isteyen yabancıların veya nüfus kütüklerimizde kayıtlı olup da bu yolla kimlik değiştirmek isteyen kişilerin olabileceğini göz önünde bulundurarak inceler, bilgi ve belgelerin yeterli olup olmadığını kontrol eder.”⁷³

Ülkemizde uygulanmakta olan Nüfus Hizmetleri Kanununda açıkça belirtilen hükümlerin uygulanmasıyla kayıt altına alınan vatandaşlarımızın yanı sıra, saklı nüfus

⁷³ 3152 Sayılı Nüfus ve Vatandaşlık Hizmetlerine Ait Görev ve Çalışma Yönetmeliği md.23

vakalarını bitirecek yol ve yöntem arayışlarına gidilmelidir. Bilinmektedir ki bu yol ve yöntemlerin en başında halkın eğitilerek bu konuda bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Gerekirse bir takım sosyal projelerle vatandaşların nüfus kütüklerine kaydedilmesi cazip hale getirilmelidir.

4.2 Saklı Nüfus Tespitinde Yetkililerin Görevleri

Türk vatandaşı olan anne ve babanın saklı nüfus olan çocuklarının kaydı; “Mülki idare amirinin onayını alarak bu şekilde aile kütüklerine tescili yapılır”⁷⁴ denilmektedir. Vatandaşlık durumunda herhangi bir karışıklık varsa kütüğünde açıkça belirtilir. Kanun maddesinde belirtilen ilgilinin;

- “(a)Ana ve babasının nüfusta kayıtlarının bulunmaması veya kayıtlı olsalar dahi çok uzun süreden beri kayıtlar üzerinde hiç bir işlem yapılmamış olması ya da evli olmamaları,
- (b)Gösterilen ana ve babanın çocuğu olduğunu ispata yarayacak yeterli bilgi ve belgenin bulunmaması veya bu ailenin mensubu olduğu konusunda tereddüde düşülmesi,
- (c)Kendisinden önce doğup ölen kardeşinin kimliğini kullandığının iddia edilmesi,
- (d)Kendisinin veya ana-babasının yabancı bir devlet vatandaşı olduğunun tespit edilmesi,
- (e)Yurt dışında buldukları veya yakın zamanda ülkemize geldiğinin tespit ,
Hallerinden birinin varlığında, 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 39 uncu maddesi uyarınca dosya Bakanlığa gönderilerek vatandaşlık durumunun tespiti istenir ve Bakanlığın kararına göre işlem yapılır.”⁷⁵

görevleri vardır.

4.3. Saklı Nüfusla İlgili Basında Yer Alan Örnek Olaylar

Burada Nüfus Kanuna göre kayıt altına alınamayan vatandaşlarımızın basın ve internette yer alan haberlerine yer verilmiştir.

Örnek Olay I

Yeşil Kart Saklı Nüfusu Ortaya Çıkarıyor

Bilindiği üzere ülkemizde saklı nüfus vakaları en çok Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde görülmektedir. Ülke nüfusunun, mevcut sayısından daha az gözükmesine

⁷⁴ 3152 Sayılı Nüfus ve Vatandaşlık Hizmetlerine Ait Görev ve Çalışma Yönetmeliği md.23

⁷⁵ 3152 Sayılı Nüfus ve Vatandaşlık Hizmetlerine Ait Görev ve Çalışma Yönetmeliği md.23

neden olan saklı nüfus vakalarının önüne geçebilmek için Siverek’ de dar gelirli ailelere yönelik olarak başlatılan “ Yeşil Kart” uygulamasında yapılan nakdi ve ayni yardımların, nikahsız yaşayan çiftler ile nüfusa kaydettirilmeyen çocukların sayısında büyük azalmaya neden olduğu görülmüştür. Bölge Kaymakamı Seddar Yavuz; Yeşil Kartlılara ilaç verilmesi uygulamasının, bölgede sadece sağlık alanında değil eğitim ve sosyal alanlarda da ciddi değişimlere neden olduğunu, bölgede geçmiş dönemlerde özellikle kalabalık ailelerde çocukların nüfus cüzdanlarının geç dönemlerde çıkarıldığını ancak Yeşil Kartlılara ilaç verilmesi uygulamasının ardından "saklı nüfus" olarak tanımlanan vatandaşların kimlik çıkarmaya başladığını belirtmiştir. Konuya olan hasiyetin daha da artırılması için okul çağındaki çocuklarını okula göndermeyen ailelere yeşil kart verilmeyeceği belirtilmiş olup bu sayede hem çocukların okula kazandırıldığı hem de gerçek nüfus sayısının ortaya çıktığı açıklanmıştır.⁷⁶

Örnek Olay II

Muş’ ta Saklı Nüfus Ortaya Çıktı

Saklı nüfus vakalarından birisinin de Muş’ da tespit edildiği, burada “Sosyal Riski Azaltma Projesi” kapsamında Muşlulara yapılan maddi yardım sayesinde saklı nüfus olan şahısların nüfus müdürlüklerine kaydolduğu bu sayede bölgedeki resmi evliliklerin sayısının artarak çocuklarında kayıt altına alındığı belirtilmiştir. Neredeyse resmi evliliklerin yapılmadığı bu bölgede 4 yıllık proje süresince bu uygulamadan yararlanmak isteyen, ancak resmi nikahı olmayan 7 bin 521 çiftin evlendiği açıklanmıştır. Şartlı nakit transferi olarak tanımlanan projede gebelik yardımının da yapıldığı ve bu sayede yapılan istatistiklerde bölgedeki doğumların daha sağlıklı olduğu aynı zamanda bebek ölüm oranlarında da düşüş olduğu belirtilmiştir.⁷⁷ Bu tarz sosyal proje uygulamalarıyla saklı nüfusun tarihe karışacağı düşünülmektedir.

Örnek Olay III

Türkiye’ ye 176 Kişi Daha Eklendi

Saklı nüfus vakasına bir örnekte; Sason` a bağlı Çakırpınar Köyü Aykonak ve Arzenik mezralarında yapılan nüfus taramasında ortaya çıktığı belirtilmiştir. Bölgede ilkel şartlar altında hayatlarını sürdürmeye çalışan 176 kişilik saklı nüfus olduğu, bu kişilerin nüfus taramasında yaşlarının 1 ile 60 arasında olduğu tespit edilmiştir. Sason Kaymakamı

⁷⁶ <http://www.gapgundemi.com/habergoster.asp?id=1583> (28.09.2007)

⁷⁷ Gökarslan, M., www.ntvmsnbc.com/news/388305.asp (12.07.2007)

Fatih Akbulut `un emriyle 4 saat yol yürüyerek mezralara giden Sason Nüfus Müdürü Hasan İnanç' ın evleri tek tek dolaştığı, nüfusa kayıtlı olmadığı tespit edilen ailelerin fotoğraflarını çektirerek Nüfus kütüklerine kayıt işlemlerini yaptırdığı yapılan bu incelemelerde çok vahim durumlarla karşılaştığını belirterek örnek olarak, 1988 doğumlu Mehmet Çiftçi isimli vatandaşın 7 yaşında evlendiği ve 5 çocuğu bulunduğunu, şahsın henüz 18 yaşını tamamlamadığı için de evlilik işlemlerini yapamayacaklarını bu sebeple zor durumda kaldıklarını örnek olarak verebiliriz.⁷⁸

⁷⁸ <http://www.tumgazeteler.com/?a=1070309> (16.07.2007)

II. BÖLÜM

SAHTE KİMLİK BELGELERİ

1. KİMLİK SAHTECİLİĞİ

Kimi insanlar belli çıkarları doğrultusunda hareket eder. Menfaat elde etmek için çıkarılan sahte kimlikte bunlardan birisidir. Suç işlemeyi alışkanlık haline getiren insanlar tespit edilmemek, arandıkları zaman bulunmamak, adliyelerden sabıka kaydı aldıklarında kayıtlarının temiz çıkması, tutuksuz yargılanmalarında kimliklerine ulaşamamaları, yurt dışı tahditli kişilerin yurtdışı engelinin ortadan kalkması, dolandırıcılık hadiselerinde şahısın kimliğinin tespit edilememesi, kredi kartı dolandırıcılıklarında başkası adına kredi çekip bankayı dolandırmak, tapu ve ruhsat işlemlerinde mülkün satışını yapmak, askerlik hizmetlerinden kaçmak gibi birçok sebepten dolayı sahte kimlik kullanıldığını görmekteyiz.

Vatandaşlarımız kimliğinin başkaları tarafından kullanıldığını, ya mahkemelere çağrıldığı zaman ya da polisçe aranması durumunda öğrenebilmektedir. Bu durumda yapılması gereken şahısların, parmak izlerinin ve fotoğraflarının karşılaştırılması yoludur. Mağdur durumda olan şahıslar dilekçeyle mahkemelere başvurarak, yazı ile kimlik tespitlerinin yapılmasını talep etmektedirler. Şahsın teşhisini kolaylaştıracak beden ölçüleri (fotoğraf, parmak izi ve eşkelleri) usulüne uygun bir şekilde alınarak, gerekli karşılaştırmaları yapıldıktan sonra, kolluk kuvvetlerince resmi yazı ile ilgili makamlara bildirilmektedir.

2. KİMLİK YERİNE GEÇEN BELGELER

Kimlik, bireyi diğer bireylerden ayıran özelliklerin tümüdür. Bu özelliklerin belirli bir amaca yönelik olarak karakteristik bir biçimde ortaya koyulması ise, kimliklendirme işlemidir.¹

Kimliği ifade edebilmek maksadıyla kullanılan belgeler;

- Nüfus Hıviyet Cüzdanı
- Pasaport
- Ehliyet (Sürücü) Belgesi

¹ Aydın, a.g.m., s 25

2.1. Nüfus HÜviyet Cüzdanı

Türkiye’ de doğan her insan ilk önce nüfus kütüğüne kaydolur ve Türkiye Cumhuriyeti’ nin vatandaşı olduğunu gösterir T.C. Nüfus Cüzdanını alır. Bu belge, şahsın Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olduğunu ve Türk nüfus kütüklerinde kayıtlı bulunduğunu kanıtlanmasının yanında, kişinin toplum içerisinde ayırt edilmesini ve tanınmasını sağlayan kimlik bilgilerini de kapsayan, Devlet ile birey arasındaki vatandaşlık bağıını simgeleyen resmi belgedir.

Resmi belge niteliğindeki nüfus cüzdanı, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına tanınan hakların kullanılması ve yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin bütün iş ve işlemlere dayanak oluşturur.²

Bu belgeyle devletin vatandaşlara karşı olan yükümlülükleri ve devletçe tanınan hakların kullanılması için yasal dayanak oluşturur. Değerli kağıt kapsamında olan Nüfus ve Aile cüzdanları Başbakanlık Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğüne örneğine uygun olarak bastırılır.

2.1.1. Nüfus Cüzdanı Alma Yükümlülüğü

Bilindiği gibi nüfus aile kütüklerine kayıt olan her Türk Vatandaşına bir nüfus cüzdanı verilir. Nüfus cüzdanını yenilemek ve kayıptan almak için istenen belgeleri toparlayarak o şekilde nüfus müdürlüğüne müracaat etmek gerekmektedir. Bu belgeler; ikamet ettiği yer muhtarlığınca düzenlenen fotoğraflı Nüfus Cüzdanı Kayıp ve Değiştirme Belgesi ve 1 fotoğraftır. Tamamlanan belgelerden sonra nüfus idaresine başvurulur. Nüfus cüzdanı kayıp ve değiştirme belgesine yapıştırılan fotoğraf ile Nüfus Müdürlüğüne ibraz edilen fotoğrafın aynı olması ve nüfus cüzdanı alma anındaki halini yansıtan en son altı ay içerisinde çekilmiş olması, ayrıca erkeklerin baş açık tam cepheden, kadınların ise alın ve çeneleri açık olmak üzere başörtülü fotoğrafı kabul edilir. Nüfus cüzdanı teslimleri imza karşılığında, reşit olanların kendilerine, küçüklerin ise ana, baba, veli veya vasilerine verilir.³

Ülkemizde Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü’ nce başlıca nüfus cüzdanı düzenlenme nedenleri vardır. Bunlar; doğum, kayıp, yeniden kayıt, yenileme ve değiştirmedir.⁴

² <http://www.yalvac.gov.tr/nufusmudurulugu.asp> (28.07.2007)

³ <http://www.kimim.com/ana/nufusc.htm> (30.07.2007)

⁴ <http://www.izmirnufus.gov.tr/nufus.htm> (31.07.2007)

2.1.2. Nüfus Cüzdanı Sahteciliği

Ülkemizde nüfus çıkartma işlemi çok fazla prosedüre bağlanmamış olup her Türkiye Cumhuriyeti vatandaşının ikamet ettiği mahalle veya köy muhtarı tarafından yapılan ön kimlik tespitine istinaden alacağı resimli nüfus cüzdanı talep belgesi ile dilediği nüfus müdürlüğüne başvurarak, nüfus cüzdanı çıkartabilmesi sağlanmıştır. Yani dolayısıyla kişinin benliği olan nüfus cüzdanı sadece kimlik tespiti için muhtarlıktan alınan belge ile yapılmaktadır. Alınan bu belgeyle Nüfus Müdürlüğüne müracaat ederek nüfus cüzdanı alınır. Bunları göz önünde bulundurduğumuzda; sahtecilik iki farklı yöntemle gerçekleştirilir.

- Bağlı olunan muhtarlıktan alınan nüfus cüzdanı talep belgesi gayet rahat olarak kötü niyetli kişiler tarafından alınabilir. Bu durumda nüfus cüzdanı, nüfus müdürlüğü tarafından gerçek sahibine değil farklı bir kişiye verilmiş olacaktır.⁵

- Sahtecilik amacıyla elde edilen boş nüfus cüzdanı formlarının, sahtecilik amacıyla tanzim edilerek sahte imza ve mühürle onaylanmasıdır. Nüfus cüzdanları bir takım güvenlik özelliklerini içinde barındırmaktadır. Aşağıda bu güvenlik özellikleri, daha önce dolandırıcılık eyleminde kullanılmış, sahte bir kimlik üzerinde gösterilmektedir.⁶

⁵ Atakan B.K., Aydın F., Sayar C., Büyükgören F., Ter S.A., Sargın E., Türkiye Bankalar Birliği İnternet Bankacılığı Çalışma Grubu, Ankara, 2007, s 15

⁶ Atakan, Aydın , Sayar , Büyükgören , Ter , Sargın, a.g.k., s15

Şekil 1- Nüfus Cüzdanı Örneği

KAYNAK: Atakan B.K., Aydın F., Sayar C., Büyükgören F., Ter S.A., Sargın E., Türkiye Bankalar Birliği İnternet Bankacılığı Çalışma Grubu, Ankara, 2007, s 16

Soğuk Damga: Reksiz ve kabartma şeklindedir. Dokunulduğunda parmakla hissedilir.

Seri Numarası: Mor ışıkla bakıldığında yeşile dönen mürekkeple yazılmıştır ve “Türkiye Cumhuriyeti” ibaresi: Ancak mor ışıkta görülür.

2001 yılı ve sonrasında verilen nüfus cüzdanlarında vatandaşlık numarası bilgisi de yer almaktadır.

2.1.3. Sahte Nüfus Cüzdanını Tespit Etmek

Biraz incelendiğinde tespit edilebilecek soğuk damga ve seri numarasındaki farklılıklar ile kağıdında ki renk farkı ya da kimlik sahibinin yaşıyla nüfus cüzdanındaki yıl itibariyle şahsın yaşının uygunluğuna dikkat edilmelidir. Basit ama tespit edilmesi en kolay yöntemlerden bir tanesi de seri numaralardaki tekli ve çiftli sayılardır. Erkeklerin nüfus cüzdan seri numaraları tek (Örn: A01/A67 vb.), kadınların nüfus cüzdanlarının seri numaraları ise çifttir. (Örn: F02/K08 vb.) Nüfus cüzdanı üzerindeki fotoğrafın sol alt köşesinde soğuk mühür bulunmalıdır. Mührün ortasında ay/yıldız, çerperinde ise verildiği

nüfus müdürlüğünün adı yer almaktadır. Başparmakla yapılan kontrolde soğuk mühür “kabartı” şeklinde hissedilmelidir. Yeni nüfus cüzdanlarında çeperde yer alan nüfus idaresinin adı cüzdanın arka sayfasında yer alan “Verildiği Yer” bilgisi ile aynı olmalıdır. Nüfus cüzdanının arka tarafında, birisi nüfus müdürüne ait olmak üzere bir imza ve bir paraf bulunmaktadır. İmza, nüfus müdürü tarafından, paraf ise belgeyi düzenleyen memur tarafından atılmaktadır. Aynı alanda ilgili nüfus idaresinin mührü de yer almalıdır. Mührün üzerinde ay yıldızın hemen altında nüfus müdürlüğünün ismi yer almalıdır. Şüphelenilen durumda ilgili nüfus idaresinin telefon numarası bulunarak, imzası bulunan kişilerin nüfus cüzdanının verildiği dönemde görevli olup olmadığı araştırılmalıdır.⁷

Kötü niyetli kişilerce, menfaat elde etmek için muhtarlıklardan talep edilen nüfus cüzdanı talep formu ile nüfus müdürlüklerinden alınmış, “gerçek” görünümlü ama “sahte” birçok nüfus cüzdanının piyasada kullanıldığı belirtilmektedir.

2.2. Sürücü Belgesi (Ehliyet) Sahteciliği

Taşıt sürücülerine ilgili kurumlarca verilen ve araç kullanmada yeterlilik olduğunu gösteren belgedir⁸. Başka bir tanıma göre; Karayolunda motorlu araç kullanabilmek için zorunlu olarak alınması gereken belgedir⁹.

Ehliyet; Emniyet Müdürlükleri Trafik Tescil Müdürlükleri tarafından sürücü olma koşullarını sağlayan kişilere verilmektedir. Sürücü belgesi, nüfus cüzdanı ile kimlik tespiti yapılarak hamillerine teslim edilmektedir. Bu kapsamda, belge sahteciliklerinin çoğu, sahte basılmış sürücü belgesi plastik kartlarının kötü niyetli olarak doldurulması ve sahte mühürle onaylanması şeklinde yapılmaktadır.

2.2.1. Sürücü Belgesi Alma Yükümlülüğü

Motorlu araçların sürücü belgesi sahibi olmayan kişiler tarafından karayolunda kullanılmasına izin verilmesi kanunen yasaktır. Araçlar, bu konuda sınıfları belirtilen sürücü belgelerine sahip sürücüler ile çok taraflı anlaşmalara göre sürücü belgesi bulunan veya geçerli uluslararası sürücü belgesi olan kişilerce sürülebilir.

Karayolları Trafik Yönetmeliğine göre sürücü belgesi alacaklarda aşağıdaki şartlar aranır;

“a) Yaş şartı

1) A1, A2, F ve H Sınıfı Sürücü Belgesi alacakların 17,

⁷ Atakan, Aydın, Sayar, Büyükgören, Ter, Sargın, a.g.k., s 16

⁸ <http://www.tdk.org.tr/TR/SozBul.aspx> (07.07.2007)

⁹ Karataş, Sevindik, a.g.k., s 402

- 2) B ve G Sınıfı Sürücü Belgesi alacakların 18,
3) C, D ve E sınıfı sürücü belgesi alacakların 22
(Üniversitelerin sürücü eğitimi veren yüksek okulları ile Türk Silahlı Kuvvetlerinin askeri ihtisas görevleri için subay ve astsubay sınıf okullarında ve uzman jandarma okullarında açılan sürücü eğitimi kurslarından mezun olanlarda bu şart aranmaz) yaşını bitirmiş olmaları.
b) Öğrenim şartları
F,G ve H Sınıfı Sürücü Belgesi alacak olanların ilkokulu, diğerlerinin en az ortaokulu veya 8 yıllık temel eğitimi bitirmiş bulunmaları,
c) Sağlık şartları
Bu yönetmelikte belirtilen hükümlere uygun olarak beden ve ruh sağlığı bakımından sürücülük yapmalarına engel durumlarının bulunmadığını sağlık raporu ile belgelendirilmiş olmaları,
d) Eğitim ve sınav şartı
Sürücü kursuna katılmış ve yapılan sınavları da başararak sertifika almış olmaları,
e) Hükümlü olmama şartları
Türk Ceza Kanununun; 403 ve 404 üncü maddeleri ile 572/2-3 maddelerinden ikiden fazla ve 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanunun 28 ve 29 uncu maddeleri, 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar Hakkında Kanunun 12 nci maddesinin 3 üncü ve takip eden fıkralarındaki suçlardan hüküm giymemiş olmaları,
f) Aynı sınıf sürücü belgesinin bulunmaması veya belgelerin geri alınmamış olma şartı.”¹⁰

Bunun yanı sıra şahsın elinden sürücü belgesinin çeşitli sebeplerle alınmamış olması eğer geçici süreliğine alınmışsa kanunen belirtilen sürenin dolması beklenmelidir. Şahıs adına önceden düzenlenmiş aynı sınıf bir ehliyetin bulunmaması mecburidir. Ayrıca, Emniyet Teşkilatının motorlu araç sürücüsü ihtiyacını karşılamak amacıyla, sürücü belgesi olmayan personeline, Emniyet Genel Müdürlüğü’ nün belirleyeceği eğitim programları sonunda yapılacak olan sınavlarda başarılı olan personele sürücü belgesi verilmektedir.

Sürücü belgesi sınavları; illerde emniyet müdürünün talebi ve valinin onayı ile yapılır. Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı kuruluşların sınavları, Trafik Eğitim ve Araştırma Dairesi Başkanlığının teklifi Trafik Hizmetleri Başkanının onayı üzerine, bu kuruluşların bulunduğu yer il emniyet müdürlükleri trafik tescil veya trafik tescil ve denetleme şube müdürlüklerince yapılır.¹¹

¹⁰ Karayolları Trafik Yönetmeliği 18.07.1997-23053 Mükerrer sayılı, md. 76

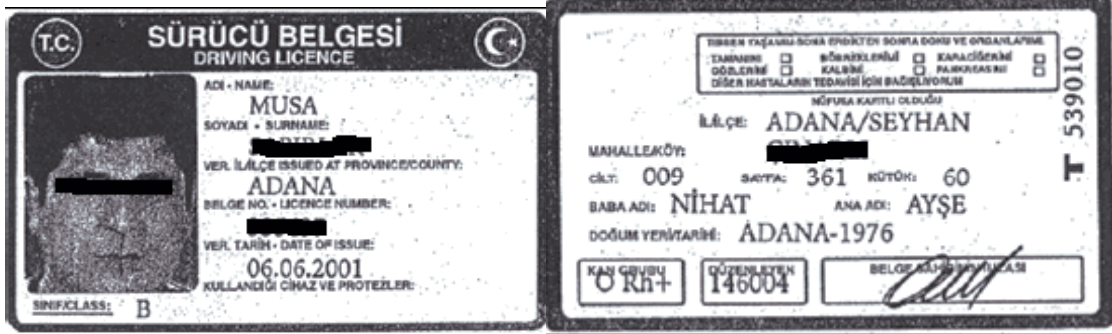
¹¹ http://www.trafik.gov.tr/mevzuat/karayollari_trafik_y.asp (10.08.2007)

2.2.2 Sürücü Belgesinde (Ehliyet) Sahtecilik

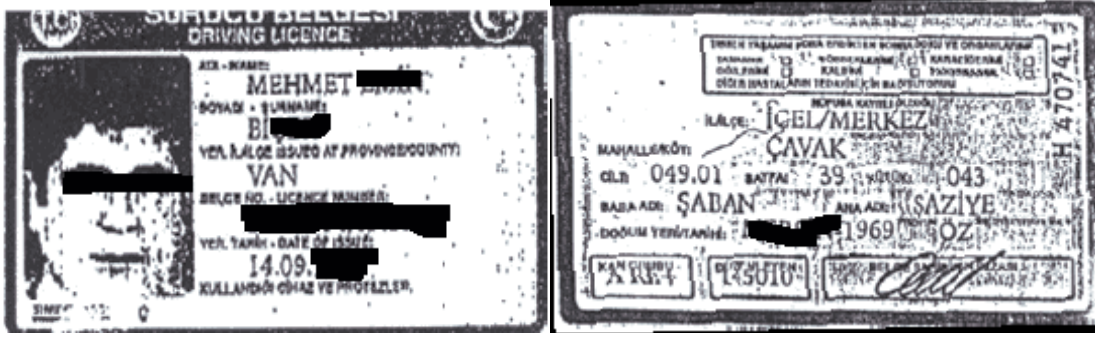
Sürücü belgesi sahteciliği, nüfus cüzdanı sahteciliğinde olduğu gibi yalan kimlik beyanıyla olabileceği gibi, sürücü belge kartının veya sürücü belgesi bilgilerinin sahte olabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca uygulamada zamanla görüldüğü gibi sürücü belge fotoğrafının değiştirilmesi veya yüzün fotoğrafta ki şahsa benzetilmesi suretiyle resmi veya özel makamlara sunulması yöntemleriyle ehliyet sahteciliği gerçekleşmektedir.

2.2.3 Sahte Sürücü Belgesini Tespit Etmek

Sürücü belgesinde fotoğraf sahasının sağ alt köşesinde aynı nüfus cüzdanı kontrolünde olduğu gibi başparmakla yapılacak muayene sırasında fark edilecek soğuk bir mühür bulunmaktadır. Mührün ortasında ay yıldız, çerperinde ise TC İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ibaresi yer almaktadır. Sürücü Belgesinin sağ alt tarafında 5 haneli kabartma yazılarla yazılmış numara bulunmaktadır. Belgenin arka yüzünde kart sahibinin imzası bulunmaktadır. Daha önce işlenmiş dolandırıcılık suç girişimlerinin birçoğunda, sürücü belgesinin arka yüzünde yer alan imzanın bu belgeyi suç işleme maksadıyla kullanan kişi tarafından atılmadığı tespit edilmiştir¹².

¹² Atakan, Aydın, Sayar, Büyükgören, Ter, Sargın, a.g.k. s 18

Şekil 2: Dört Farklı Dolandırıcılık Eyleminde Aynı Kişinin Fotoğrafının Kullanıldığı Sahte Ehliyetler.

KAYNAK: Atakan B.K., Aydın F., Sayar C., Büyükgören F., Ter S.A., Sargın E., Türkiye Bankalar Birliği İnternet Bankacılığı Çalışma Grubu, Ankara, 2007, s 19

2.3. Pasaport Sahteciliği

Pasaport, yurt dışına çıkmak isteyen vatandaşlara, bölge Emniyet Müdürlükleri'ne bağlı olarak görev yapan Pasaport Şube Müdürlükleri tarafından verilmektedir. Pasaport tahsisi sırasında başvuru sahibinin kimlik ve diğer belgeleri detaylı olarak incelenmektedir. Kullanılan pasaport defterlerinin yapılışı birkaç sayfadan ve mühürden oluştuğu için bu tür sahteciliklerle nadiren karşılaşılmaktadır. Kendilerine çıkar amacı güderek sahte belge düzenleyen kişiler genelde pasaport sahteciliğini tercih etmezler. Ancak eğer böyle durum varsa bu işlenecek suçunda da büyük olduğunun göstergesidir. Bu nedenle pasaportun gerçek olduğunun tespit edilmesi oldukça önemlidir.

Pasaport; kanunla belirtilen durumlar çerçevesinde, belirtilen yetkili makamlarca verilen ve pasaport sahibine bir ülkenin milli sınırları içinden diğer ülke sınırlarına geçmeyi sağlayan belgedir¹³.

¹³ <http://www.kahramanmaras.pol.tr/Pasaportislemeleri.asp#1> (11.08.2007)

2.3.1. Pasaport Alma Yükümlülüğü

Kanunda adı geçen yetkili makamlarca verilen ve hamiline bir ülkenin milli sınırlarından geçmesini sağlayan belgedir. Pasaport çeşitleri; umuma mahsus pasaport, diplomatik pasaport, hizmet damgalı pasaport, hususi damgalı pasaporttur.¹⁴

2.3.2. Pasaportta Sahtecilik

Çeşitli çıkarlar elde etmek veya yurt dışına çıkışı engellenen kişilerce, para karşılığı pasaport şebekeleri tarafından sahte pasaport yapılması durumudur. Pasaport şebekeleri şahıslara üzerlerinde kendi resimleri bulunan, kimlik bilgileri başka şahıslara ait olan pasaport düzenlerler.

2.3.3. Sahte Pasaport Belgesini Tespit Etme

Vatandaşlarımız bu durum karşısında mağdur olmamak için pasaport ve vize sahtecilerine kanmamaya önemle dikkat etmelidir. Yurt dışına çıkmak için pasaport ve vize almak isteyen vatandaşlarımızın bizzat kendilerinin Pasaport Şubelerine müracaat ederek kendi pasaportlarını kendilerinin alması ve almış olduğu pasaportuna vize talebinde bulunmak için Konsolosluklara yine bizzat kendisinin başvuruda bulunması gerekmektedir. Ayrıca dikkat edilmesi gereken hususlardan biriside konsolosluk civarında bulunan vize şebekelerine kanmamak, şüphelendikleri şahısların kimlik, fotoğraf, adres, telefon veya varsa oto plakalarının güvenlik birimlerine bildirilerek hem kendilerini hem de bu suçta mağdur olabilecek diğer şahısları da koruyacak vatandaşlık görevini de yerine getirmelidirler.

Pasaport belgesinde dikkat edilecek hususlar; Büyük ihtimalle yurt dışında yaşadığı için pasaportunu kimlik olarak kullanmak gereğini duymaktadır. Bu nedenle kişinin beyan ettiği yurda giriş tarihi ile pasaport arkasında yer alan yurda giriş mührü kontrol edilmelidir. Diğer kimlik kontrollerinde olduğu gibi pasaport üzerinde de yer alan soğuk mühür parmak teması ile kontrol edilmelidir. Yurt dışında yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının yaşadıkları ülkelerdeki oturma izinleri kontrol edilmelidir. (Örnek: Almanya’da yaşayan vatandaşların oturma izinleri “Açıklamalar” bölümünde yer almaktadır). Başka bir ülkede oturma izni olan bir kişinin, doğal olarak o ülkenin dilini konuşması ve o ülkenin temel özelliklerini bilmesi beklenir. Bu kapsamda yabancı olunan

¹⁴ <http://www.mardin.pol.tr/pasaporticin.htm> (21.12.2007)

bu belgenin incelenmesi sırasında sorulacak bazı sorular kimlik tespitinde faydalı olacaktır. (Örnek: Almanya'nın Başbakanının ismi, İngiltere Kraliçesinin adı, Amerika Birleşik Devletlerinin Başkenti vb.) Eğer, şahıs yaşadığı ülkenin dilini konuşuyorsa, sorulan sorulara aynı dilde yanıt vermesi beklenir.¹⁵

HÜVİYET ve EŞKALİ PERSONAL PARTICULARS	
Mesleği Profession	YARDIMCISI INSPECTOR
Doğum yeri Place of birth	KOMİŞISAR
Doğum tarihi Date of birth	30.03.1970
Yüzu Facial features	FOTO/PHOTO
Göz rengi Colour of eyes	
Sac rengi Colour of hair	
Boy Height	
Hüsusi işaretleri Special marks	
Hamlinin imzası / Signature of bearer	
	
	
Soyadı - Surname	
	
Adı - Name	
	
3	

¹⁵ Atakan , Aydın, Sayar, Büyükgören, Ter , Sargın, a.g.k. s 22

Şekil 3: Pasaport Örneği

KAYNAK: Atakan B.K., Aydın F., Sayar C., Büyükgören F., Ter S.A., Sargın E., Türkiye Bankalar Birliği İnternet Bankacılığı Çalışma Grubu, Ankara, 2007, s 23

3. TCK. KAPSAMINDA SAHTE BELGE DÜZENLEME SUÇLARI

5237 sy. TCK madde 202, 204, 207 de konuyla ilgili suçlar açıkça ifade edilmektedir. İşlenmiş olan sahtecilik suçları TCK da bölümlere ayrılarak belirtilmiştir. Bunlar Kamu Güvenine Karşı Suçlar başlığı altında; mühürde sahtecilik, resmi ve özel belgede sahtecilik suçlarıdır. Bunları kısaca şöylece sunabiliriz.

5237 sy. TCK Belge Sahteciliği Suç Maddeleri; Tez konusu olan sahte kimlik suçu Türk Ceza Kanununda sahte belge düzenleme kapsamında değerlendirilmektedir. TCK’ da belirtilen mühürde sahtecilik suçuyla ilgili olarak “Sahte Mühür” suçundan;

“(1)Cumhurbaşkanlığı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı ve Başbakanlık tarafından kullanılan mührü sahte olarak üreten veya kullanan kişi, iki yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kamu kurum ve kuruluşlarınca veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca kullanılan onaylayıcı veya belgeleyici mührü sahte olarak üreten veya kullanan kişi, bir yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”¹⁶

TCK.’ na göre “Sahte Mührün” yanı sıra “Mühür Bozma” suçuyla ilgili olarak düzenlenmiş kanun maddesinde aşağıdaki hüküm belirtilir.

“Kanun veya yetkili makamların emri uyarınca bir şeyin saklanmasını veya varlığının aynen korunmasını sağlamak için konulan mührü kaldıran veya konuluş amacına aykırı hareket eden kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.”¹⁷

TCK. da bulunan sahtecilik suçlarından olan “Resmi Belgede Sahtecilik” suçuyla ilgili olarak düzenlenmiş kanun maddesinde aşağıdaki hükümler belirtilir.

“(1)Bir resmi belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmi belgeyi kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

¹⁶ T.C.Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü, 5237 Sayılı TCK, K.T. 26.9.2004 R.G. 12.10.2004 tarihli md. 202

¹⁷ 5237 Sayılı TCK md. 203

(2) Görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi bir belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren, gerçeğe aykırı olarak belge düzenleyen veya sahte resmi belgeyi kullanan kamu görevlisi üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Resmi belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit kadar geçerli olan belge niteliğinde olması halinde, verilecek ceza yarısı oranında artırılır.”¹⁸

TCK. da belirtilen sahtecilik suçlarından “Resmi Belgede Sahtecilik” suçunun farklı yöntemlerle işlenmesi olan “Resmi Belgeyi Bozmak, Yok Etmek veya Gizlemek” suçuyla ilgili olarak düzenlenmiş kanun maddesinde aşağıdaki hüküm belirtilir.

“Gerçek bir resmi belgeyi bozan, yok eden veya gizleyen kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.”¹⁹

TCK.’ da belirtilen “Resmi Belgenin Düzenlenmesinde Yalan Beyan” suçuyla ilgili olarak düzenlenmiş kanun maddesinde aşağıdaki hüküm belirtilir.

“Bir resmi belgeyi düzenlemek yetkisine sahip olan kamu görevlisine yalan beyanda bulunan kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.”²⁰

TCK’ da belirtilen “ Özel Belgede Sahtecilik” suçuyla ilgili olarak düzenlenmiş kanun maddesinde aşağıdaki hükümler belirtilir.

“(1) Bir özel belgeyi sahte olarak düzenleyen veya gerçek bir özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren ve kullanan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Bir sahte özel belgeyi bu özelliğini bilerek kullanan kişi de yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.”²¹

4. KİMLİK KONTROLLERİ

Sahte kimlik suçlarıyla ilgili olarak işlenmek istenen suçu önleyebilmek için kimlik üzerinde ve kimliği kullanan şahıs da dikkat edilmesi gereken hususlar vardır.

¹⁸ 5237 Sayılı TCK md. 204

¹⁹ 5237 Sayılı TCK md. 205

²⁰ 5237 Sayılı TCK md. 206

²¹ 5237 Sayılı TCK md. 207

4.1. Fotoğraf Kontrolü

İbraz edilen belge üzerindeki fotoğraf, işlem yaptırmak isteyen müşteriye benzemelidir. Saç, sakal, bıyık, gözlük vb. unsurlar zamanla değişebilmektedir. Ancak kişinin yüzündeki kemik yapısı ve gözleri uzun yıllar aynı kalmaktadır. Bu sebeple, dikkatin müşterinin uzattığı kendisine benzemeyen fotoğrafın bulunduğu kimlik belgesinde gözlere ve yüzdeki kemik yapısına ve yüzdeki oranlara yoğunlaştırılması gerekmektedir. İbraz edilen kimlik belgelerinin veriliş tarihleri ile fotoğraftaki kişinin yaşı uyumlu olmalıdır. Genç bir kişinin fotoğrafının yer aldığı kimlik belgesi eğer orta yaşlı birisi tarafından ibraz ediliyor ve belgenin veriliş tarihi yakın ise durumdan şüphelenilmesi gerekmektedir. İbraz edilen her iki kimlik belgesindeki fotoğraflar aynı ve kişiye benziyorsa belgelerin veriliş tarihlerinin kontrol edilmesi faydalı olacaktır. Eğer belgelerden birisi diğerine göre eskiyse bu durum riskli olarak algılanmalıdır.

4.2. Nüfus Bilgileri Kontrolü

Nüfus cüzdanı, sürücü belgesi ve pasaport basımı sırasında kullanılan nüfus bilgilerinin tamamı Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi'nden (MERNİS) alınmaktadır. Bu kapsamda her üç belgede yer alan nüfus bilgilerinin birbirleri ile uyumlu ve tutarlı olması beklenir. Birden fazla kimlik belgesinin ibraz edildiği durumlarda nüfus bilgilerinin çapraz kontrol edilmesi gerekmektedir.

4.3. Kimlik Tespitinde Kullanılan Diğer Belgeler

Kimlik tespitinde birçok yardımcı belge kullanılabilir. Bunlar; askeri kimlikler, öğrenci kimlikleri, kurum kimlikleri ve tanıtım kartları, meslek odası kimlikleri, mesleki sertifikalar, diplomalar ve kredi kartları, isme düzenlenmiş faturalar, elektrik, su ve benzeri aboneliklerden kaynaklanan adrese gönderilmiş borç bildirim yazıları, telefon faturaları ve benzeri belgelerdir. Bu belgeler tek başına kimlik belgesi olarak kullanılmasa da, şüphelenilen durumlarda kişinin kimliğini tespit etmek için yardımcı belgeler olarak kullanılabilir.

III. BÖLÜM

SUÇ VE CEZA İLİŞKİSİ

SAHTE VE SAHTECİLİK KAVRAMLARI

1. SUÇ VE CEZA İLİŞKİSİ

İnsanların topluluk halinde yaşamasıyla birlikte mevcut dirlik ve düzenin sağlanabilmesi açısından tarihsel gelişim süreci içerisinde hukuksal normlara ihtiyaç duyulmuştur. Bu da yanında suç ve ceza kavramlarını doğmasına sebep olmuştur.

1.1. Suç Ve Suçlu

Suç işlendiğinin sabitlenmesi halinde, işlenen bu suça verilecek cezanın ve uygulanacak diğer tedbirlerin neler olduğu, suçun ne olduğu sorunu sadece hukukçuları değil sosyolog ve kriminologları da ilgilendirmiş bir konudur. Bunun nedeni, suçun, adı geçen diğer bilim dallarının da inceleme alanına girmekte oluşudur.¹

Ceza Hukukunda suç, teknik-hukukî yani normatif maksatları karşılar şekilde birçok yazar tarafından çeşitli biçimlerde tanımlanmaktadır.²

Hukuki anlamda suç; yasalara aykırı olan davranış, cürümdür. Suçu ceza normu belirler. Ancak kanunlarca tanımlanmamış bir eylemin suç olması beklenemez. Kanunsuz suç ve ceza olmayacağı Ceza hukuku'nun temel ilkelerindedir.

Geniş anlamda suç, ceza tehdidi altında kanunun yapılmasını yasakladığı müsbet veya menfi bir harektir.³ Hangi eylem ve davranışın suçu oluşturacağını ve bunlara ne gibi cezaların verileceği önceden kanunlarla belirtilmelidir. Buna “kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesi” denir. Bu sebeple kanunlarca belirtilmemiş eylem ve davranışı suç olarak nitelendirmek doğru olmadığı gibi hiç kimse kanunda belirtilmemiş bir suçtan dolayı cezalandırılmaz.

Suçlu ise, kanunun suç olarak belirttiği eylemleri gerçekleştiren şahıslardır⁴. Ancak Anayasada açıkça belirtilen; suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin, suçlu olarak nitelendirilemeyeceği hükme bağlanmıştır. (AY. 38/4) Bu durumda suçlu

¹ Alacakaptan, U., Suçun Unsurları, Ankara, 1975, s. 1

² Dönmezer, E., Nazari ve Tatbikî Ceza Hukuku, İstanbul, 1994, s.305

³ Soyaslan, D., Kriminoloji- Suç ve Ceza Bilimler, Ankara, 1998, s 10

⁴ Soyaslan, ,a.g.k., s 10

olduğundan şüphelenilen birey suçsuzluluğunu kanıtlamak zorunda değil karşı taraf suçlu olduğunu ispatlamak zorundadır.

1.2. Suç Bilimi (Kriminoloji)

Kriminoloji, bilim dalı olarak suçun ve suçluluğun sebeplerini inceler. Suç insan kaynaklı bir hareketidir.

Kişi tarafından işlenen suç eylemini, suçlunun kişiliğinden ayırmak mümkün değildir. İşlenen suçun sebeplerini anlayabilmek ve incelemek için öncelikle suçluyu da tanımak gerekir. Kriminolojinin başka bir inceleme alanı ise suçludur. Aslında suç ve suçlu bir bütünün ayrılmaz birer parçasıdır. Bilimsel anlamda suç ve suçlunun anlaşılmaya çalışılarak incelenmesi, yapılmaya çalışılan suçla mücadelede etkin tedbirlerin tespit edilerek hayata geçmesini sağlar. Bu tedbirlerin hepsi farklı suç politika vasıtalarıdır. Bilindiği gibi insan belli bir sosyal çevrede yaşar kişi çevreyi, çevrede kişiyi yaptığı eylemlerle etkiler. Suç o çevrede işlenen insana ait bir fiildir. Demek oluyor ki çevrenin tanınması için kriminolojinin sosyolojiye kişinin tanınması içinde psikolojiye, biyolojiye, tıba, psikiyatriye ihtiyaç vardır. Bir hareketin suç olup olmadığını kanunlarca belli hükümlere bağlanmıştır. Kişi özgürlük ve güvenliği bunu gerektirmektedir. Bu sebeple kriminolojinin içeriğini Ceza Hukuk belirler. Ceza Hukukunun suç ve suçlu olarak tarif ettiği fiilleri ve bunların sebeplerini kriminoloji inceler.⁵

1.3 Suç Bilimi Ve Kriminalistik İlişkisi

Sosyal ve kişisel faktörler açısından suç eyleminin sebeplerini kriminoloji bilimi inceler. Bu sebeple olaylara kriminolojik açıdan bakarken adli tıp ve bilimsel polisten yararlanır. Gerek adli tıp, gerek bilimsel polis suçun işlenme şekli ve suç vasıtalarını bulmaya çalışır. Bunlara adli tıp otopsi yoluyla, bilimsel polis ise suç izlerini araştırır (parmak izi vs.) ve suçta kullanılan silahları inceleyerek ulaşır.⁶

Dolayısıyla kriminalistik, suç işlenmesinin sebepleri, suçlunun bulunması ve cezalandırılmasına yardım eder. Bu yönüyle suçu önleme ve caydırma aracıdır. Suçun

⁵ Soyaslan, a.g.k., s 5-6

⁶ Soyaslan, a.g.k., s 9

işlenme şekli ve kullanılan araçlar suçlunun kişiliği ve suçun sebebi hakkında bilgi verir. Bu yönüyle kriminalitik kriminolojiye yardım eden bir bilim dalıdır.⁷

2. SAHTE VE SAHTECİLİK SUÇU

Sahte; benzetilmek istenenin, aslına ve gerçeğine benzetilmek üzere yapılan, oluşturulandır.⁸

Sahtecilik ise; kişinin kendisini dışarıda bir ifade aracı olarak kullandığı nüfus cüzdanı, sürücü belgesi, pasaport, vize ve buna benzer diğer belgelerin bir takım yollarla benzerlerinin yapılmasıdır. Bu sebeple, kimliğin içeriğinin değiştirilerek veya bu belgelere benzer yeni belgeler imal edilerek yapılması, şahıs veya tüzel kişilerin dolandırılması yolu ile sabıka ve gerçek kimliklerin gizlenerek menfaat sağlanması ya da bir yasak ya da sınırlamanın aşılması güdülmektedir.⁹ Diğer bir ifadeyle; gerçekte olmayan bir belgeyi varmış gibi düzenleyerek kullanmak veya gerçek belgede tahrifat yaparak değişmiş haliyle kullanmak belge sahteciliği olarak tanımlanır.¹⁰

Sahtecilik suçları genellikle devletin resmi evrak ve belgelerinin üzerinde bir takım işlemler yaparak gerçek niteliğinin değiştirmek veya tahrifi ile yapılmaktadır.¹¹

Sahtecilik amaç değil, menfaat elde edilecek amaca ulaşmak için kullanılan bir araçtır.

2.1 Sahtecilik Suçunun Ortak Özellikleri

Sahtecilik bir hile suçudur ve ortada var olan bir gerçeğin, menfaat sebebiyle değiştirilerek asıl halinden uzaklaşmış bir şekilde gerçek diye öne sürülmesidir.

Sahteciliğin ortak özellikleri;

- “- Aldatma yeteneği,
- Zarar olanak ve olasılığı,
- Kasdın olmasıdır.”¹²

⁷ Soyaslan, a.g.k., s 9

⁸ Karataş, Sevindik, a.g.k., s. 368

⁹ Karataş, Sevindik, a.g.k., s. 369

¹⁰ Bayer, M., Olay Yeri İnceleme Kriminal Laboratuvar Analizleri, Ankara, 2003, s 426

¹¹ <http://www.sucbilimi.org/?ana=sahtecilik&alt=ensy> (19.11.2007)

¹² <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/104.doc> (20.07.2007)

2.2 Sahtecilik Suçunun Unsurları

Bir şeyin sahte olabilmesi için; yapılan şeyin gerçek olması veya benzerinin olması, yapılanın günümüz hayatta bir gerçeğinin olması, yapılan sahte şeyin aldatma kabiliyetinin bulunması, izinsiz veya yetkisiz olarak bir şeyin yapılmasıdır.¹³

3. KAMU GÜVENİNE KARŞI SUÇLAR

Genel olarak kamu kelimesi iki farklı anlamda kullanılmaktadır. Bunlardan birisi, ülkede yaşayanların vatandaşların tümü olarak belirtilirken diğer bir tanım ise halka hizmet veren devlet organları olarak tanımlanır. İnsanların toplumda kaoslara sebep olmadan belli kurallar çerçevesinde yaşamasına olanak sağlayan düzen ise “kamu düzeni” dir.

Bir insan grubunun toplum olmasını sağlayan kamu düzeni dışında toplumdaki hukuk düzeninin, işlenen herhangi bir hukuksal olayı kanıtlama yeteneği tanıdığı şeylerle doğruluk ve gerçekliğine herkesçe güvenilmesini öngördüğü şekil ve alametler; belirti, iz, işaret, nişan, simgenin sahtecilikten korunmalarını görmek ve bilmek biçiminde oluşmuş genel, sürekli, toplumsal haklarda kamu güvenini oluşturur. Diğer bir anlatımla kamunun güveni; özel hukuk veya kamu hukukunun kanıtlama gücü tanıdığı şey, şekil ve alametlere karşı olan toplumun genel güvendir. Bu kavramda vatandaş inanmak ve aldatılmamak ister. Kamunun güvenine karşı suçlar, geniş anlamda sahtecilik suçlarıdır.¹⁴ Kamu güvenine karşı suçlar aşağıda sıralanmıştır.

- “- Kamusal değerler üzerinde sahtecilik (kalpazanlık); (a) paralarda, (b) kamu değeri kâğıtlarında (paraya eşit sayılan değerlerde), (c) değerli damgalarda sahtecilik,
- Mühürlerde sahtecilik,
- Belgelerde sahtecilik.”¹⁵

Çalışma konusu olan “Sahte Kimlik” Kamu Güvenine karşı işlenen suçlardan Belgelerde Sahtecilik suçuna girmektedir.

¹³ <http://www.sucbilimi.org/?ana=sahtecilik&alt=ensy> (17.11.2007)

¹⁴ <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/104.doc> (21.11.2007)

¹⁵ <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/104.doc> (21.11.2007)

3.1. Belgelerde Sahtecilik

Belge; bir hak iddia etmek veya herhangi bir olayda delil olarak kullanılmak için oluşturulan yazılı bilgidir. ¹⁶ Belgeden söz edebilmek, öncelikle “yazılılık” koşulunun gerçekleşmesine bağlıdır.

Bir yazının belge niteliğini elde edebilmesi için kağıt, bez, plaka ve benzeri taşınır şeyler üzerine yazılması gerekmektedir Yazıdaki bahsi geçen açıklamanın belli bir kişi veya kuruma ait içeriğinin bulunmasıyla birlikte hukuksal bir olguyu kanıtlayabilmesi yani hukuksal bir değer taşıması gerekmektedir.

Sahtecilik; başkalarını aldatmak için gerçeğin herhangi şekilde değiştirilerek gerçeğe aykırı bir yazı, söz veya eyleme dönüşmesi halidir.

Hile, sahteciliğin ayrılmaz bir ögesidir. Sahtecilik amaç değil, amacı gerçekleştiren; haksız çıkar elde etmek, amaçlanan bir başka suça ulaşmak için kullanılan araçtır.

3.2. Belgelerde Sahtecilik Suçunun Yöntemleri

Belge sahteciliğini tam (küllü) sahtecilik ve kısmi sahtecilik olmak üzere iki bölümde incelemek mümkündür.

3.2.1. Külli Sahtecilik

Gerçek hayatta olamayan bir belgenin tamamının sahte olarak düzenlenmesi ve kullanılması (tam) sahtecilik olarak değerlendirilir. Bu sahtecilik türünde, belgenin orijinal hali baştan taklit edilir. Matbaada veya başka yöntemle basılan pasaport, nüfus cüzdanı, sürücü belgesi, vb. gibi boş belge istenilen şekilde düzenlenerek, uydurma kaşe, mühür ve imzalarla tasdik edilerek kullanılır. Tamamı sahte olarak basılan ve düzenlenen belgelere, orijinalinde bulunan matbu yazı, rakam, işaret ve desenlerin aynısı yapılmaya çalışılarak menfaat elde edilmek istenir. Ancak günümüzde gelişen teknolojiye paralel olarak bu yöntemlerle elde edilmeye çalışılan belgeler; orijinalinden baskı kalitesi kağıt özelliği, boyutları, matbu yazı, rakam ve desenlerinde ki ayırıcı özellikler yönünden gerçek yada sahte olduğu laboratuvar incelemeleriyle tespit edilir. Sahte belge düzenlenirken kullanılan kaşe, soğuk damga ve mühür izleri orijinaline göre

¹⁶ Karataş, Sevindik ag.k. s 51

farklılık gösterir. Bu farklılıkları sahte belgenin, boyutlarda, harflerin şekillerinde diziliş ve aralarındaki mesafede görmek mümkündür.¹⁷

3.2.2. Kısmi Sahtecilik

Elimizde olan ve tamamen yasal olarak alınmış belgenin üzerindeki bilgilerin tahrifatla değiştirilmesi ve kullanılmasıdır. Kısmi sahteciliğin amaçları; kıymet, zaman ve mana bakımından belgede değişiklikler yapmaktır.¹⁸

3.3. Kısmi Sahtecilikte Kullanılan Yöntemler

Kısmi sahtecilikte kullanılan yöntemler; ilave, silme, lekeleme, karalama, yakma ve yırtmadır.¹⁹

- İlave : Mevcut harf ve rakamlara yeni veya değişik harf ve rakamların eklenmesidir.
- Silme ve Kazıma : Belge üzerindeki bazı yazı ve rakamlara kimyasal ve/veya fiziksel yöntemler kullanılarak değiştirilmesidir. Çakı, neşter, bistüri, silgi vb. gibi araçlar kullanılarak yapılan silme işlemine “fiziksel silme”, bir takım kimyasal maddeler kullanılarak yapılan silme işlemine “kimyasal silme” denir. Fiziksel silme işlemi sonucu kağıdın silinen bölümünde lifler kabarır, kalınlığı azalır, istenmediği halde görünümünde bir takım değişiklikler olur. Bunların dikkatli incelenmesi neticesinde çıplak gözle dahi bakıldığında fark edilmesi mümkündür. Kimyasal silme işlemi sonucu kağıdın silinen bölümünde deformasyon, harf ve rakamların etrafında ağarma, renk farklılaşması olur. Bu da aynı fiziksel silme işleminde olduğu gibi çıplak gözle incelendiğinde tespit edilmesi mümkündür.
- Yakma ve Yırtma : Belgedeki mevcut kayıtlar veya yapılan tahrifatların tamamen ortadan kaldırılması amacıyla genelde bu yönetime başvurulur.
- Şürsarj: Bu yöntemde ise belgedeki mevcut harf ve rakamlar üzerinde oynama veya eklemeler yaparak şeklini değiştirmek suretiyle yeni harf ve rakamların elde edilmesi işlemidir. (“3” rakamının “8” e çevrilmesi veya “C” harfinin değiştirilerek “O” yapılması)

¹⁷ Bayer, a.g.k. s 431

¹⁸ Bayer, a.g.k. s.432

¹⁹ Bayer, a.g.k. s.432

- Lekeleme ve Karalama : Belgedeki mevcut kayıtların veya yapılan tahrifatların bakıldığında direkt dikkat çekmesi neticesinde bu işlemlerin gizlenmesi amacıyla karalama veya mürekkep, boya, ağartıcı dökmek suretiyle yapılan değişikliklerdir.

4. SAHTECİLİK SUÇUNDAN KORUNMA YÖNTEMLERİ

Sahtecilik suçunun konusunu genel itibarı ile resmi evrak sahteciliği ve özel evrak sahteciliği oluşturur. Resmi evraklarda en sık rastlanılan sahtecilik olayı, vergi alındı makbuzları, trafik işlemlerinde kullanılan belgeler, noter işlem belgeleri, her türlü kimlik, diploma, v.b. sahtecilikleridir. Özel evraklarda ise en çok karşılaşılan fiş-fatura, piyango biletleri v.b. senet ve çek, sahtecilikleridir. Bazı özel evrak niteliğindeki belgelerin sahtesi, resmi işlemler için, yine sahte resmi belgeler kullanılarak yapılabilmektedir.(örneğin kaçak yollarla yurda sokulan araçların tescil işlemleri yapılırken, sahte araç faturası, sahte kimlik ve sahte gümrük alındı belgesi, sahte Şahadetname kullanılarak başvurulması gibi).²⁰ Yani yasal olmayan bir durumu yasallaştırmak için yine yasal olmayan belgelerin kullanılması durumu.

Vatandaşlarımız, sahtecilik konusunda mağdur olmamaları ve karşılaştıkları sahtecilik olayı karşısında yapmaları gerekenlerle ilgili şu bilgileri dikkate almalıdırlar; dikkatli olmak bir sahte belgenin yanıltma kabiliyetine karşı en büyük silah sayılabilir. Bir takım şahsi işlemlerimizle ilgili olarak zaman ve kolaylık açısından aracı kurumlarla anlaşarak işi yürütmeleri açısından noter ile vekalet vererek iş takipçilerine bırakırız. Özellikle trafik işlemleri, vergi yatırımı, muhasebe vb. konularda vatandaşlarımız, firma sahipleri bu tarz yöntemleri seçerler. Burada dikkat edilmesi gereken; vekaletname verilecek iş takipçisinin güvenilirliği, verilecek vekaletnamedeki yetkilerin sadece iş konusu ile sınırlı kalması ve yapılan işlemin sonlanması durumunda ilgili resmi kurumla irtibata geçerek, işlemin gerçekleşip gerçekleşmediğinin en azından telefonla teyidini almak. Özellikle geçmişte sıkça yaşanan sahte araç muayenesi ile ilgili vatandaşlarımız bizzat kendileri araçlarını muayene istasyonuna götürmeli veya yine işlemin gerçekleşip gerçekleşmediğinin teyidini kurumdan kendisi almalıdır. Noter vekaletiyle kiralanarak süreli kullanımına müsaade edilen araç, eşya ve mülklerin sahte belgelerle satılması durumuna karşı noter vekaleti verilen şahıs veya firmaların önceden

²⁰ http://www.mali.iem.gov.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=38&Itemid=47
(29.08.2007)

güvenilirliğinin araştırılması gerekmektedir. Eğer böyle bir mağduriyetle karşılaşırsa derhal bölgenin bağlı olduğu Cumhuriyet Savcılığına eldeki delillerle gidilerek yazılı şikayet dilekçesi verilmelidir. Yazar kasa fişi sahteciliği özel evrak sahteciliğinde en çok karşılaşılan sahteciliklerden birisidir. Yılsonlarında “vergi iade bildirim” çerçevesinde kullanılan fişler bu sahteciliğin artış göstermesine sebep olmaktadır. Bu sahtecilik suçunu tespit etmedeki en önemli ve kesin çözüm fişlerde bulunan vergi dairesi numarası ve yazarkasa fişinin alındığı firma isminin fiş üzerinde bulunan bilgilerin uyuşup uyuşmadığının kontrol edilmesidir. Vatandaşlarımız herhangi bir firmadan almış oldukları yazarkasa fişinin sahteliğinden şüphe duyar ise fiş üzerinde yazılı “firma ismi ve vergi dairesi numarasının” , iş yerinde görülür biçimde asılı durması zorunlu olan vergi levhası ve ödeme kaydedici cihazlara ait belge üzerinde yazanla aynı olup olmadığını kontrol edebilirler. Bazı şahıslar, menfaat etme amacıyla bir takım yasal olmayan fiilleri işleyebilmek için kurum, kuruluş ve şahıs ünvanlarını kullanarak adına kart bastırıp kendilerini bu şekilde tanıtırlar. Dolayısıyla bu şahıslarla ilgili olarak iş yapmadan önce mutlaka teyit bilgi alınarak teyit edilmesi gerekir.²¹

5. SAHTE KİMLİK SUÇUYLA İLGİLİ BASINDA YER ALAN ÖRNEK OLAYLAR

Sahte kimlik sebebiyle toplumda mağdurların haberi dahi olmadan arkasından bir takım suçların işlendiği, şahsın işlenen bu suçları ya tesadüfen, ya savcılıkça aranması çıkartıldığı için polisçe yapılan kontrollerde ya da bazı kurumlardan sahte kimlikle yapılan eylemlerle ilgili olarak (genelde alacaklı olan şirket) tarafından bilgi verilmek suretiyle anlamaktaydı. İçler acısı konulardan biri olan sahte kimlik suç mağdurlarının sayısının artmaması için derhal kimlikle ilgili yeni projeler gündeme getirilip mevcut sistemdeki boşlukların doldurulması gerekmektedir.

Burada sahte kimlik kullanımına dair basın ve internetten derlenen gerçek olaylara yer verilmiştir.

²¹ http://www.mali.iem.gov.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=38&Itemid=47
(29.08.2007)

Örnek Olay I

Resmi Mühürlü Sahte Kimlikler

Adana Nüfus Müdürlüğü'nde görevli memurun, vatandaşların değiştirmek için verdiği kimlikleri imha etmeyerek, üzerine başkasına ait fotoğrafı yapıştırmak suretiyle 300 YTL'ye sattığı ve İstanbul'dan gelen bir kişi için sahte işlem yaparken suç üstü yakalandığı belirtilmiştir. İhbarla harekete geçen Kaçakçılık ve Organize Suçlar Şubesi'ne bağlı Mali Büro ekipleri, yaptığı çalışmada Yüreğir Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Müdürlüğü'nde görevli H. G. isimli şahsın evinde çok sayıda kimliğin ele geçirildiğini, aynı zamanda bu şahsın 500 YTL karşılığında vatandaşların nüfus kayıtlarıyla ilgili bilgisayardaki bilgileri değiştirdiği ve evli olduğu halde sahte nikah yaptırmak isteyen kişilerinde nüfus kayıtlarını bekar olarak değiştirdiği anlaşılmıştır. Birçok şehirde aracısının bulunduğu ortaya çıkan H.G.'nin, hazırladığı sahte kimliklerde Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün resmi mührünü kullandığı için yapılan kontrollerle anlaşılmasının imkansız hale geldiği belirtilmiştir.²²

Örnek Olay II

Fenerbahçe'nin Amigosunda Sahte Kimlik

Fenerbahçe'nin tribün lideri olarak tanınan "Amigo Sefa"nın aslında yıllardır "Nihat ÖZPOLAT" isimli sahte kimlik kullandığı, asıl adının S. K. olduğu tespit edilmiştir. Asayiş Şube Müdürlüğü Gasp Büro Amirliği ekiplerince, emniyette birçok suça ilişkin kaydı bulunan "Amigo Sefa"nın kimlik bilgilerinden şüphelenilmesi üzerine yapılan araştırmada "N. Ö." kimliğiyle işlem yapılan kişinin esasen S. K. olduğu belirlenmiştir. Bunun üzerine gözaltına alınan şahsın, şubedeki işlemleri tamamlandıktan sonra hakkında "resmi evrakta sahtecilik" suçundan işlem yapılmak üzere Kadıköy Cumhuriyet Savcılığına gönderilmiştir.²³

Örnek Olay III

Kimlikler Sahte Olmasın Dikkat!

²² Karaçalı, F., <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/5399048.asp?m=1> (16/06/2007)

²³ <http://www.ihlas.net.tr-7detay.asp-?id=695428> (28.05.2007)

Türkiye'de yaşanan birçok terör ve dolandırıcılık olaylarının arkasından sahte kimlikli zanlıların çıktığını, terör örgütü üyeleri, mafya mensupları ve dolandırıcıların sahte kimlik kullanarak sokaklarda cirit attıklarını dile getiren İstanbul Emniyet Müdürlüğü yetkilileri, konuyla ilgili uzman mahkemelerin kurulmasını talep ederek sahtecilik suçunu işleyen kişilerin bir buçuk yıl hapis yattıktan sonra tekrar özgür hayata döndüklerini belirtmişlerdir. Sahteciliğin polisiye tedbirlerle çözülemeyeceğini belirten üst düzey bir emniyet yetkilisi konuyla ilgili olarak;²⁴

“Bu insanlar sahteciliği meslek haline getirmiş kişiler. TCK' yı bizden daha iyi biliyor, kanundaki boşluklardan faydalanıyor. Sahteciliğin önüne geçilmesi için nüfus müdürlükleri ile emniyet müdürlüğü arasında parmak izi ağı kurulmalı ve çipli sisteme geçilmeli.”²⁵

diyerek belirtmiştir. 'Profesör' lakabıyla anılan sahte evrak ustalarınca hazırlanan sahte belgelerin en çok resmi dairelerde kullanıldığı bunun yanı sıra terör, mafya, kredi kartı dolandırıcılığı, tüketici ve oto kredisi çekme, borsada işlem yapma, banka hesabı açma, çek karnesi alma, paravan şirket kurma, vergi numarası alma ve telefon hattı almakta yaygın olarak kullandıkları bu sebeple devleti milyonlarca dolar zarara soktukları tespit edilmiştir. 2005 yılı içerisinde İstanbul'da meydana gelen dolandırıcılık, sahtecilik, cinayet, hırsızlık, çete ve terör olaylarından sonra polisin yaptığı operasyonlarda yakalanan bin 800 kişiden sahte kimlik çıktığı, sahtecilik ekiplerinin yaptığı operasyonlarda ise 15 bin basılmaya hazır boş nüfus cüzdanı, 10 bin sahte ehliyet sürücü belgesi, bin basıma hazır pasaportun ele geçirildi açıklanmıştır.²⁶

Örnek Olay IV

Sahte Kimlikle İkinci Evlilik

Amcasının kızı olan eşinden boşanamayan şahsın, sevgilisiyle evlenebilmek için işçisinin adını kullanarak çıkarttığı sahte kimlikle ikinci evliliği yaptığını ve olayın bekar olan S. U. un bir iş için gittiği polis merkezinde kayıtlarda evli olarak gözükmesi üzerine ortaya çıktı belirtilmiştir. Gözaltına alınan sahte kimlik sahibi L. B. ifadesinde, G. İ. ile evlenebilmek için firmasında çalışan S. U.' un kimlik bilgilerini kullanarak kendisine sahte kimlik çıkarttığını itiraf ettiği ve olay neticesinde L.B.' nin gerçek

²⁴ Tosunoğlu, D., [\(http://www.aksam.com.tr/haber.asp?a=25674,3&tarih=\(26.09.2007\)\)](http://www.aksam.com.tr/haber.asp?a=25674,3&tarih=(26.09.2007))

²⁵ Tosunoğlu, D., [\(http://www.aksam.com.tr/haber.asp?a=25674,3&tarih=\(26.09.2007\)\)](http://www.aksam.com.tr/haber.asp?a=25674,3&tarih=(26.09.2007))

²⁶ Tosunoğlu, D., [\(http://www.aksam.com.tr/haber.asp?a=25674,3&tarih=\(26.09.2007\)\)](http://www.aksam.com.tr/haber.asp?a=25674,3&tarih=(26.09.2007))

eşinden boşandığı, diğer bayan olan G.İ.' nin de hakkına dolandırıldığı gerekçesiyle “nitelikli dolandırıcılık” ile “sahte kimlik düzenlemek” suçlarından mahkemeye verdiği ve böylece şahsın tutuklandığı belirtilmiştir.²⁷

Örnek Olay V

İnşaat İşçisine Sahte Kimlik Oyunu

Adıyaman'da inşaat işçisi olarak çalışan H. K.' ın kimlik bilgilerini ele geçiren dolandırıcıların, inşaat işçisinin hayatını alt üst ettiği, inşaatlarda kaynakçı ve kalorifer tesisatçısı olarak asgari ücretle çalışan Adıyamanlı H. K.' nın Türkiye' de çeşitli firmalara 2,5-3 milyon YTL borçlu gözüktüğü, dolandırıcılar tarafından şirket kurulup çeşitli bankalarda hesaplar açtırılarak, çek koçanlarıyla piyasayı dolandırdığı tespit edilmiştir. Gözüken bu borçları sebebiyle babasından kalma tarlasına el konulan H. K. mağdur olduğu ve hala mahkemelerde yargılandığı belirtilmiştir.²⁸

Örnek Olay VI

Kimliğini Kaybeden Emeklinin Hayatı Karardı

Bir dolandırıcı tarafından kimlik bilgileri kullanılan emekli vatandaşın başına gelmeyen kalmadığı, emekli maaşı çekilen, kömür alınarak borçlandırılan ve adına 1 milyon 200 bin YTL'lik şirket kurulan 53 yaşındaki Y. G.' nin izini sürdüğü dolandırıcının resmini kayıtlardan çıkartarak suç duyurusunda bulunduğu belirtilmiştir. Elindeki belgelerle Ankara Adliyesi'ne gelen kalp ve mesane kanseri hastası emekli Y. G. SSK Dışkapı Hastanesi'ne gittiği 8 Ağustos 2006 tarihinde kimliğini kaybettiğini aynı gün emniyet ve ilgili mercilere başvurusunu yaptığını, ertesi gün gazetelere kimliğini kaybettiğine dair ilan verdiğini ve yeni bir kimlik çıkardığını belirtmiştir²⁹.

Örnek Olay VII

Sahte Belge Hazırlayan Suç Örgütü Çökertildi

²⁷ <http://www.yenisafak.com.tr/gundem/?t=09.09.2007&c=1&i=67539> (10.09.2007)

²⁸ http://www.kenthaber.com/Arsiv/Haberler/2007/Mart/21/Haber_217074.aspx (17.11.2007)

²⁹ http://haber.mynet.com/detail_news/?type=life&id=A010527B&date=29Ocak2007&ref=haberHome (19.11.2007)

İstanbul'da sahte kimlik, pasaport, vize, diploma, tapu, silah ruhsatı, uçak bileti, tutuklama müzekkeresi düzenleyip satan 14 kişilik suç örgütünün çökertildiği, örgütün sahte kimlik düzenleyerek yurtdışına çıkma yasağı olan kişilere vize ve pasaport hazırladığı tespit edilmiştir. Mali Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü'ne bağlı ekiplerin Fatih ilçesinde iki ayrı adrese düzenlediği operasyonda çok sayıda sahte kimlik ve pasaport ile birlikte 19 şüphelinin de yakalanarak adli makamlara sevk edildiği belirtilerek, operasyonda ele geçirilen malzemelerin;

“-141 adet T.C. pasaportu, 31 adet yabancı pasaportu olmak üzere toplam 172 adet pasaport.

- 80 adet boş ve tanzim edilmiş nüfus cüzdanı.

- 25 adet boş ve tanzim edilmiş sürücü belgesi.

- 35 adet değişik kurum ve kuruluşlara ait mühür, 65 adet kaşe, 15 adet yabancı kimlik kartı ve sürücü belgesi.

- 190 adet boş ve tanzim edilmemiş kimlik kartı ile seyahat edenler için sınır kapılarından giriş-çıkış formu.

- 35 adet vize pulu, 3 adet üniversite ön lisans diploması, 8 adet lise diploması, 11 adete ortaokul diploması, 2 adet kalfalık belgesi, 2 adet ustalık belgesi.

3 adet tapu senedi, 2 adet silah ruhsatı, 95 adet Yunanistan damga pulu, 2 adet seyahat belgesi, 3 adet aydinger, 375 adet uçak biniş kartları, 11 adet boş uçak bileti, 3 adet ticari taşıt kullanma belgesi, çok sayıda değişik şahıslara ait nüfus cüzdanı ve belge

fotokopisi, 68 adet boş ikametgah ilmühaberi, 8 adet boş tutuklama müzekkeresi, 1 adet mühür yapma makinesi, 3 adet pres, 3 adet kağıt ve fotoğraf kesmeye yarayan kesme makinesi, 1 adet elektronik daktilo, 2 adet bilgisayar,

-1 adet renkli yazıcı, 2 adet scanner olduğu bildirilmiştir.”³⁰

Örnek Olay VIII

Sahte Kimlik Başımı Yaktı

Afyonkarahisar' da bir vatandaşın, adına düzenlenen sahte kimlik nedeniyle trilyonlarca lira borca girdiği, 25 gün hapis yattığı ve yetkililerden yardım talebinde bulunduğu belirtilmiştir. 15 Mart 2004 tarihinde İstanbul Bağcılar' da H. G. adına sahte

³⁰ <http://www.avrupagazete.com/avrupa.asp?id=1611> (02.08.2007)

nüfus cüzdanı çıkartan kimliği belirsiz kişilerin, bu kimlikle İzmir'de şirket kurarak bankalardan kredi çektiği tespit edilerek, piyasaya trilyonlarca liralık çek kesen şahısların izine rastlanmadığı ve yaşanan olaylardan haberi olmayan mağdur vatandaşın kapısında jandarmaları görünce öğrendiği belirtmiştir. Geçimini köy ekmeği yaparak sağlayan H.G. kesilen çekler nedeniyle 2 kez hapse girerek, 25 gün cezaevinde yattığı belirtilmiştir.³¹

Örnek Olay IX

Kimliğini Kullanan Kişi Tanımadığı Ağabeyi Çıktı

Bankada çalışan M. F. A. kaybettiği kimliğini çıkartırken bekar olmasına rağmen kayıtlarda evli olarak gözüktüğü, bunun üzerine kimlik bilgilerini kullanan bir kişi olduğu yönünde Kartal Cumhuriyet Savcılığına şikayette bulunduğu, yapılan tahkikat esnasında şahsın kimlik bilgilerini kullanan ve üzerinde M. F. A. adına düzenlenmiş kimlik ve kredi kartı olan bir kişinin gözaltına alındığı belirtilmiştir. Poliste yüzleştirilen şikayetçi ve zanlının birbirlerini tanımamasına rağmen "gerçek" M. F. A.' in kendileri olduğunu iddia etmeleriyle başlatılan soruşturmada zanlı ve şikayetçinin üvey kardeş oldukları ortaya çıktı. Zanlının yıllarca kimliksiz yaşadığı evlenmeyi düşünmesi üzerine de babasının kendine "M. F. A." adına bir kimlik çıkartmasını söylediğini ve adının "Olca" olduğunu bilmesine rağmen muhtarlardan aldığı belgeyle kimlik çıkartarak kullanmaya başladığı öğrenilmiştir. Şahsın esasen babasının evlenmeden önceki bir ilişkisinden dünyaya geldiği daha sonra başkasıyla evlendiği ve M.F.A. isimli bir oğlunun daha olduğunu ancak eşinin Olca olarak bilinen şahsı yanına kabul etmediğini bunun üzerine eşinden ayrıldığını ve Olca isimli oğluyla yaşadığı belirtilmiştir.³²

Örnek Olay X

Çöpte Bulduğu Kimlikle Dolandırdı

³¹ http://www.kenthaber.com/Arsiv/Haberler/2006/Haziran/14/Haber_144869.aspx - 32k - (02.08.2007)

³² <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/4482218.asp?m=1> (26.11.2007)

Çöpte bulduğu A.S.Ş. isimli kadına ait kimlik fotokopisini kullanmak suretiyle kendisine yeni bir kimlik çıkarttığını, bu kimlikle bankalardan kredi kartı alarak binlerce YTL harcama yaptığını belirten travesti H.A. Asayiş ekiplerine yaptığı açıklamada³³;

“Önce kimlikteki kadının isminden telefonunu buldum. Daha sonra oturduğu yeri öğrenerek bağlı olduğu muhtarlığa gittim. Burada kendi resmimi vererek aldığım kimlik değiştirme belgesiyle nüfus müdürlüğünden sahte bir nüfus cüzdanı çıkarttım.”³⁴

diyerek suçunu itiraf etmiştir.

³³ <http://www.tumgazeteler.com/?a=1324258> (15.08.2007)

³⁴ <http://www.tumgazeteler.com/?a=1324258> (15.08.2007)

IV. BÖLÜM

SAHTE KİMLİĞİN TESPİTİ VE BİYOMETRİK OLGUSU

1. KİMLİK SORMA YETKİSİ

Kimlik tespit işlemi, şahsa kimlik sormaktan çok ayrı bir şeydir. Bazı durumlarda zabıta (kolluk kuvvetleri) suçu önlemek amacıyla şüphelendiği kişileri tekrar aramak ihtiyacını hissetmektedir. İşte bu gibi durumlarda şahsı tanımaya ihtiyaç duyduğu için kimlik tespiti yoluna gidecek ve parmak izi fotoğraf alma gibi kimlik tespitinde garanti yöntemlere başvuracaktır. Ancak polis, bu gibi durumlarda çok dikkatli davranmalı ve şüphenin suç yükleyecek kadar kuvvetli olduğu durumlarda bu tedbire başvurmalıdır.¹

2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu (PVSK) 17. maddesine 19.02.1980 tarih ve 2261 sayılı ve 16.06.1985 tarih ve 3233 sayılı kanunlarla eklenen fıkra hükümlerine göre;

PVSK' nın 17. maddesine göre;

“Polis suç işlenmesini önlemek veya işlenmiş suçların faillerini ele geçirmek için, kendinin polis olduğunu belirleyen belgeyi gösterdikten sonra kişilerden kimliğini sorabilir. Bu istem karşısında kişi nüfus cüzdanı, pasaport veya resmi bir belgeyi göstererek kimliğini belirlemek zorundadır.”²

Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu (PVSK) 5/c maddesine göre, hüviyetlerini ispat edemeyenlerin parmak izi ve fotoğrafını almaya yetkilidir.

Kimliğini bir belge ile veya polisçe tanınmış kişilerin tanıklığı ile ispat edemeyenler ve gösterdikleri belgelerin doğruluğundan şüphe edilen kişilerin, aranan kişilerden olup olmadıkları anlaşılıncaya veya gerçek kimliği ortaya çıkıncaya kadar yirmidört saati geçmemek üzere polisçe gözaltına alınabilirler. Bu kişilere kimliğini ispatlamaları hususunda gerekli kolaylık gösterilir. Buna rağmen, kimliği tespit edilemeyen veya nüfusa kayıtlı olmadığı anlaşılan ve nüfus idarelerine gönderilmesi gerekenlerin parmak izleri veya fotoğrafları alındıktan sonra kimliklerin tespiti veya nüfusa kayıtlarının temini için tüzükte gösterilen esas ve usullere göre işlem yapılır.³

¹ Yaşar, Y., Polis Meslek Hukuku, Ankara, 2002, s 324

² 2559 Sayılı Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu md.17

³ Yaşar, a.g.k., s 189

2. FİZİK KİMLİĞİ TESPİTİ

Fizik kimliği tespiti, ceza hukuku ve ceza usul hukuku açısından yasal bir zorunluluktur. Fizik kimliğinin tespitinin gerektiren olaylardan ölümün doğal yolla gerçekleşip gerçekleşmediği, olayın suç unsuru taşıyıp taşımadığı, eğer suç durumu varsa failin ve kusur yeteneğinin tespiti, olayın türü, ölüm zamanı ve ölüm nedenin tayini gibi hususlar açısından kurbanın kimliğinin tespiti şarttır. Ayrıca, yeni ceza mahkemesi yasasıyla birlikte, bir şüpheli hakkında iddianame hazırlanabilmesi için şüphelinin kimliğinin belirlenmesi koşulu getirilmiştir. Dolayısıyla, adil ve doğru bir yargılama yapılabilmesi için somut olarak suçun failinin tespit edilmesi gerekmektedir. Özel hukuk işlemleri açısından hayati öneme sahiptir. Parmak izi, günümüzde sadece suçla mücadele yöntemi olarak anılsa da, esas itibarıyla kullanım alanı oldukça geniştir. Özel hukuk işlemlerinde, kişilerin gerçek kimliklerinin belirlenmesinde en güvenilir kimlik doğrulama aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Noter işlemleri, nüfus, vergi, mülk edinme ve veraset işlemlerinde, bankacılık ve kredi işlemlerinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Ülkemizde kullanım alanı, genellikle suç soruşturmasıyla sınırlı kalmıştır. Ancak son zamanlarda büyük artış gösteren sahte kimlik kullanımı vakaları, büyük ekonomik kayba neden olmaktadır. İnsanlar, başkalarının yaptığı davranışların hukuki sorumluluğunu taşımak zorunda bırakılmakta ve mağdur edilmektedirler. Bu durum, zamanla vatandaşın devlete olan güvenini zedelemektedir. Başkasına ait şirket kurma, başkasının kimlik kartıyla suç işleme, ölmüş kişilerin kimlik bilgilerini kullanarak devletten maaş alma başkasının yerine sınav veya seçimlere girme gibi vakalar, günümüzde sık karşılaştığımız örneklerdir. Ülke kaynaklarının haksız ve yanlış kullanımı, bu yolla işlenen dolandırıcılık suçlarının önlenmesi ancak sağlam ve güvenli bir veri sistemiyle mümkün olabilir. Fizik kimliğin tespiti, ceza hukuku ve medeni hukuk bakımından olduğu kadar toplumsal açıdan da önemli bir husustur. Her birey ve her toplum, ölen yakınlarını kendi inanç ve kültürel değerlerine uygun olarak gömmek ve anmak ister. Dolayısıyla, devletin vatandaşına karşı yerine getirmesi gereken toplumsal bir sorumluluktur. Deprem, uçak kazaları, büyük yangınlar, sel felaketleri, terörist saldırıları gibi toplu ölümlerin meydana geldiği felaketlerde yaşamını yitirenlerin fizik kimliğinin tespit edilmesi gerekmektedir.⁴

⁴ Aydın, a.g.m., s 25-26

3. KİMLİK TESPİT İŞLEMİ

Kimlik tespit işlemi; kimliği tespit edilecek şahsın, modern teknolojinin geliştirdiği çeşitli kişi tanımlama sistemlerine göre, yani biyometrik sistemle göre, kişinin vücudunda bulunan ve onu diğer insanlardan ayıran, uluslar arası geçerliliği olan, sayımı ve ölçümü yapılabilen, bireysel tanımlayıcı iz ve vücut özelliklerin kayıt altına alınması demektir.

Emniyetin yapmış olduğu kimlik tespitine göre şahsın kimlik paylaşım sisteminden kimlik bilgileri kontrol edilerek, buna göre böyle bir vatandaşın Türkiye’de yaşayıp yaşamadığı tespit edilmektedir. Daha önce çok karmaşık olan bu durum mernis projesinin gelmesiyle rahatlamıştır. Mernis projesiyle birlikte oluşturulan T.C. Kimlik Numarası sistemde kayıtlı bulunduğundan, sorgulamalar buraya bakılarak rahat bir şekilde görülebilmekte ve böylece birçok karışıklığın önüne geçilmektedir. Emniyette bulunan GBT (Genel Bilgi Toplama) Büro Amirliği’ nin vukuatlı nüfus kayıt örneği sisteminden, gelen şahısların soy ve aile birey bilgilerinin teyidi alınabilmektedir.

Şahısların AFİS (Automated Fingerprint Identification System) Bilgisayar sistemi olarak adı geçen otomatik parmak izi tanımlama sistemine veri girişi yapılmakta ve elde edilen arşivleme sayesinde de girişi yapılan parmak izinin karşılaştırması yapılarak daha önce şahsın gerek kendi kimliği gerekse başka bir kimlikle gelişinin olup olmadığı tespit edilebilmektedir.

4. KİMLİK TESPİTİNDE KULLANILAN AFİS SİSTEMİ

AFIS terimi Automated Fingerprint Identification System kelimelerinin baş harflerinin birleşmesinden oluşmakta ve Otomatik Parmak İzi Teşhis Sistemi anlamına gelmektedir.

İncelenecek parmak izlerinin sayısı arttıkça fizik kimliğinin tespitinde geleneksel yöntemlerin kullanılması zaman alıcı ve zor bir iş haline gelmiştir. Ayrıca buna parmak izi tanıma konusunda bilgili uzmanların yetiştirilmesi de girince, yöntemleri daha da kolaylaştıracak teknoloji arayışları baş göstermiştir. Bilgisayar ve görüntü işleme teknolojisinde son yıllarda görülen gelişmeler sayesinde, parmak izleri otomatik olarak hızlı bir şekilde incelenmekte ve tanınmaktadır.⁵ Parmak izi dışında, kişi tanımlayıcı

⁵ Tetik, E., www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/41/web/kriminoloji/Erdogan_TETIK.htm (05.01.208)

sistemlerden iris, DNA, damar, ses tanıma gibi yöntemlerde de büyük gelişmeler yaşanmıştır.

Daha çok güvenlik amaçlı olarak kullanılan parmak izi sayılarının günden güne artması, yanında bazı sıkıntılarında doğmasına sebep olmuştur. 1960 yıllarının başlarında dünyanın gelişmiş ülkeleri adli bilim laboratuvarlarında sayıları milyonları bulan parmak izi dosyalarını daha kolay tasnif etmek ve istenildiği zaman kayıtların arasından otomatik olarak çıkarılmasını sağlayan bir sistem geliştirmeyi düşünmüşlerdir. O zamanlar bahsedilen bu yöntem son yıllarda bilgisayar teknolojisinde yaşanan inanılmaz gelişmeler sayesinde gerçeğe dönüşmüştür. Otomatik Parmak İzi Tanımlama Sistemi (AFİS) istenildiği gibi veri olarak girilen parmak izini okumakta, sınıflandırmakta ve kayıtlarında bulunan milyonlarca parmak iziyle çok kısa sürede karşılaştırma yaparak bilgi vermektedir. Ülkemizde adli bilim laboratuvarlarında son yıllarda kullanılan bu sistem İngiltere, Almanya, Kanada, ABD gibi birçok gelişmiş ülkede kullanılmaktadır.⁶

Kullanılan AFIS sisteminde yapılması gereken, tek parmak ve on parmak izlerinin scanner(tarayıcı) veya CCD kamera aracılığıyla bilgisayar ortamına atılmasıdır. İncelenen parmak izi işlenip tüm düzeltme işlemleri de yapıldıktan sonra yine otomatik olarak karşılaştırma yapacak seviyeye gelmektedir.⁷

Kişisel verilerin saklandığı AFIS sisteminde temel amaç; sisteme girilen veri ile sisteme daha önceden girilmiş ve kayıtları bulunan diğer verilerle karşılaştırmasının yapılarak aynı parmak izinden daha önce herhangi bir giriş yapıp yapılmadığını tespit etmek, şahsın kimliğini belirlemeye çalışmaktır. Burada yapılmak istenen kişilerin fişlenmesi değil parmak izlerinden kimlik tespiti yapabilmektir. Alınmış olan parmak izleri adli veya idari ne için alınırsa alınsın sistemde “kimlik tespiti/teşhisi ve kimlik doğrulama” amacıyla saklanmaktadır. Bu da günümüzde artık değişen yasalar çerçevesinde olayların aydınlatılmasında “delilden sanığa gitme” ilkesinin en büyük yardımcısı olmuştur.

⁶ Bayer, a.g.k., s 123

⁷ Tetik, E., www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/41/web/kriminoloji/Erdogan_TETIK.htm (06.01.2008)

Tablo 1. Türkiye’ de AFIS Sistemi Yardımıyla Yıllara Göre Sahte Kimlik Tespit Tablosu

Yıllar	Sahte Kimlik Tespit Sayısı
1998	406
1999	596
2000	668
2001	709
2002	3.450
2003	7.460
2004	10.122
2005 (bu güne kadar)	7.650

KAYNAK: Aydın, M., “Fizik Kimliğinin Tespiti İşlemleri ve İstatistikî Değerlendirme” Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Dergisi, Sayı. 50, Ankara, 2006, s 27

Sahte kimlik tespiti olgusu 2005’ e kadar yıllara göre artış gösterip 2005 yılından itibaren biraz düşmüş ve toplamda da yukarıda sunulan tablodan da anlaşıldığı üzere “31.061 sahte kimlik” tespit edilerek, her geçen gün sahte kimlik kullanımında büyük artış olduğu gözlenmektedir.

Afis projesi; bilgisayar üzerinde parmak izi mukayesesinin yapılabilmesi, insan kaynaklı hataların önlenebiliyor olması, sistemin on-line olarak çalışması sayesinde ülke genelinde her an parmak izi gönderilebiliyor olması, güvenli bir parmak izi arşiv sistemi olması ve saniyede 26.000 parmak izini karşılayabilmesi gibi kolaylıklar getirmiştir.⁸

Afis sistemi kullanılarak yapılan parmak izi kimlik tespitinde, şahsın kimlik bilgilerinin aynı ancak parmak izlerinin ve fotoğrafının farklı olması durumunda bir problemle karşı karşıya kalındığı tespit edilmiş olur. Buna göre ilk olarak bu ismi kullanan kişi ile sonradan gelen kişi arasında birisinin yalan beyan verdiği anlaşılır. Bu durum soruşturma birimine yazılı olarak bildirilir. Soruşturma birimi de yalan beyanda bulunan kişinin gerçek kimliğini tespit etmek için, şahsın yakınlarına, tanıyanlarına ve mahalle muhtarın eğer şahıs elde ise cismen, şahıs elde yok ise fotoğrafını göstermek

⁸ <http://www.apem.pol.tr/site/olayyeri.php> (07.01.2008)

suretiyle teşhis işlemini gerçekleştirerek kimlik tespit işlemi yapılır. Yalan kimlik beyanında bulunan şahısla ilgili TCK. madde 268'e göre yasal işlem soruşturma birimi tarafından yapılmaktadır. TCK. md. 268 e göre “ Başkasına Ait Kimlik veya Kimlik Bilgilerinin Kullanılması” suçu;

“Başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması; İşlediği suç nedeniyle kendisi hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılmasını engellemek amacıyla, bu kişiye ait kimliği veya kimlik bilgilerini kullanan kimse, iftira suçuna ilişkin hükümlere göre cezalandırılır.”⁹

5. PARMAK İZİNİN TARİHÇESİ

Günümüzde yeni yeni parmak izinden istifade etmeye başlasak da esasen bu sisteminin bulunuşu çok eski tarihlere dayanır. Geçmişte parmak iziyle ilgili bir takım kayıtlara ulaşılmasına rağmen ele geçen bu kayıtlarda sistemin kullanılmasıyla ilgili herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

Avrupa’ da parmak izlerini ilmi yöntemlerle inceleyen ilk bilim adamı anatomist Malpıghıdır. Hesaplamalarına parmak izlerindeki por deliklerinden başlamıştır. Daha sonra Tokyo’ da doktor olarak çalışan Henry FAULDS, ırklarla parmak izi arasında herhangi bir bağ olup olmadığını araştırmak için Japon ırkının parmak izi üzerinde çalışmalar yapmış ancak böyle bir bağ tespit edememiştir. Ancak araştırmaları esnasında parmak izlerinin en belirgin özelliklerinden biri olan değişmez-değiştirilemez olduğunu tespit etmiştir. Bu sayede parmak izleri kullanılarak ilk defa bir cinayet olayının aydınlatılmasına 1884’de İngiltere, 1892’de Arjantin’de rastlanılmıştır. Galton, Herschel ve Faulds yapmış oldukları parmak izi çalışmalarını birleştirmiş ve daha önce Herschel ile çalışmalarda bulunmuş Sir Edward HENRY ile çalışmalar yaparak kendi adını verdikleri HENRY-GALTON tasnif sistemini kurmuşlardır. Birçok ülkede bu tasnif sistemi kullanılmaktadır. Parmak izi incelemeleri ülkemize 1910 yılında Yusuf Cemil tarafından getirilmiştir¹⁰.

⁹ 5237 Sayılı TCK. md. 268

¹⁰ <http://www.sucbilimi.org/?ana=kriminalistik&alt=pit> (15.10.2007)

6. PARMAK İZİ ALINMASIYLA SAHTE KİMLİK TESPİTİ

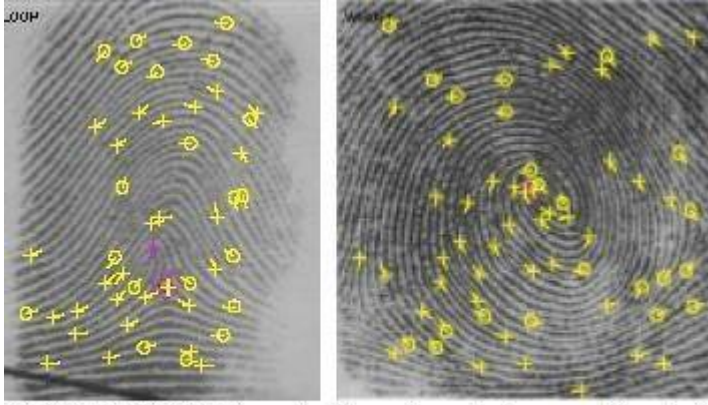
Çeşitli yol ve yöntemlerle elde edilen sahte kimliklerin birçok vatandaşımızı mağdur durumda bıraktığını bu sahtecilik yöntemleriyle devletimizin dahi milyonlarca dolar zarara uğratıldığını daha önce ele aldığımız konularda bahsetmiştik. Bu vatandaşlarımız kimlik bilgilerinin veya sahte kimliklerinin bir takım suçlarda kullanıldığını ancak ya mahkemelere çağrıldığı zaman ya da polisçe aranması olduğu durumunda öğrenebilmektedir. Böyle durumlarda vatandaşlarımızca yapılması gereken, parmak izlerinin ve fotoğraflarının karşılaştırılması yolu ile kimlik tespitlerinin yapılmasını talep etmek olmalıdır. Bu işlemler Emniyet Müdürlüklerine bağlı olarak faaliyet gösteren Olay Yeri İnceleme Şube Müdürlüklerince yapılmaktadır.

Çeşitli sebeplerle meydana gelen toplu veya tekli ölümlerde, kimliği belirsiz şahısların tespit edilmesi Olay Yeri İnceleme Şube Müdürlüğü' nün görevlerinden birisidir. Polis kimlik belirlemede belli yöntemler kullanır. Bunlar çeşitli sebeplerle ölen her vatandaşın parmak izleri ve fotoğraflarının alınarak, alınan bu parmak izlerinin parmak izi arşivinden (AFIS) taranması ve eğer ölen kişinin polis arşivinde daha önce alınmış parmak izi kaydı varsa kimliği parmak izi mukayesesi yapılarak tespit edilmiş olur.

Parmak izleri, kişiler için en önemli ayırt edici unsurlarından birisidir. Tek yumurta ikizleri de dahil olmak üzere, her insanın parmak izi kendisine özeldir ve bilinmektedir ki uzun yıllar boyunca adli olayların aydınlatılması ve suçluların ortaya çıkarılmasında önemli bir delil olarak kullanılmaktadır.

Parmak ucu derisi, temas ettiği yüzeylerde iz kalmasını sağlayan bir ter sıvısı salgılar. İnsan vücudundaki ter bezleri, vejetatif adı verilen sinir sistemine bağlıdır ve sürekli olarak salgı yaptıklarından parmak uçları ile avuç hep nemli halde bulunur. Bir takım yüzeyler üzerinde dokunulduğunda iz bırakan parmak izleri çıplak gözle görülmeyebilir. Ancak bir takım özel mürekkepler veya kimyasal maddeler kullanılarak tespit edilebilir hale getirilir.

Bütün parmak izleri birbirinden farklı olmakla birlikte bir takım özellikleri sebebiyle sınıflara ayrılırlar. Aşağıdaki şekilde parmak izinin sınıflara ayrılmasını sağlayan göbek, çatal gibi ayırt edici hususlar işaretlenmiştir.

TÜBİTAK-BİLTEN'de geliştirilen otomatik tanıma sisteminde göbek, çatal gibi belirleyici noktaları bilgisayar tarafından işaretlenmiş iki farklı parmak izi örneği.

Şekil 4. Parmak İzinin Sınıflandırılması İşlemi

KAYNAK: http://www.konyaemniyet.gov.tr/olay_yeri.htm (12.10.2007)

Görüntü alma işlemi otomatik parmak izi tanıma sistemlerinin ilk bölümünü oluşturur. Olay yerinden gelen ya da standart parmak izi formlarına göre alınmış parmak izleri, özel görüntü tarayıcıları kullanılarak bilgisayarda sayısal görüntü haline gelir ve bu şekilde sisteme aktarılır. Sistem, son yıllarda geliştirilmiş ve "canlı tarayıcı" olarak adlandırılan elektronik mürekkepsiz parmak izi tarayıcılarını kullanarak, dolaysız olarak kişilerden de parmak izi görüntüsü alabilmektedir. Alınan parmak izleri bu yollarla bilgisayar görüntüleri haline getirilir ve sonra sistemin kalbi olan mikroişlemciler ile özel olarak hazırlanmış bir bilgisayar programı kullanılarak işlenmektedir. Genelde olay yerinde tespit edilen parmak izleri oldukça düşük kalitededir. Sistem, bu parmak izleri üzerinde bir dizi iyileştirme işlemi uygulayarak daha kaliteli bir hale getirir. İşlemlerdeki başarıyı arttırmak ve parmak izi uzmanlarına inceleme amacıyla daha kaliteli parmak izi görüntüsü sağlamak için gereklidir. Yapılan düzenleme işlemleri iz üzerinde gürültü olarak tanımlanan etkileri yok eder böylelikle parmak izi görüntülerindeki hatları, dolayısıyla nitelikleri daha belirgin hale getirir. Sistem, daha sonra iyileştirilmiş görüntüleri kullanarak o parmak izi için ayırt edici özelliklerden olan tekil noktalarını, yani, göbek ve delta noktaları ile parmak izinin ana sınıfını belirler. Bu işlemler için parmak izi görüntülerindeki hat doğrultuları matematiksel olarak hesaplanır ve parmak izi doğrultu haritası çıkarılır. Doğrultu

haritasındaki değerler kullanılarak parmak izi tekil noktaları ve parmak izi ana sınıfı belirlenir.¹¹

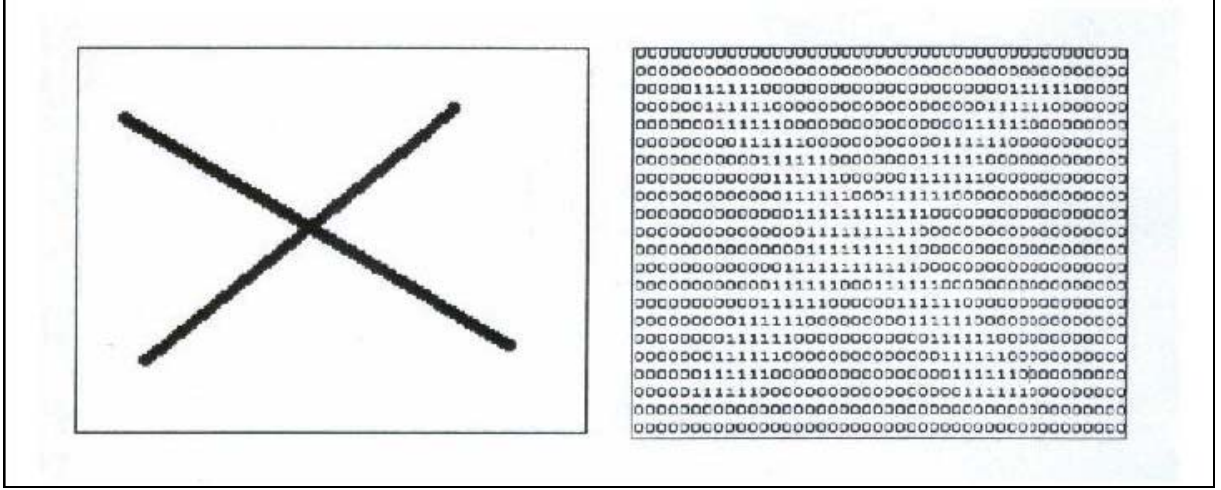
Şekil 5. Bir Parmak İzinin Sayısal Olarak Belirlenmesi

KAYNAK: <http://www.biometrikfotograf.com/BiometrikNeDemek.html> (12.10.2007)

Yukarıda ki örnek şekilde ön işleme yapılmamış bir parmak izinin sayısallaştırılmış durumu görülmektedir. Dikkat edilirse anlamsız bir şekilde iç içe girmiş bir sürü sayı bulunmaktadır. Parmak izi üzerinde bulunan ve aynı bölgeye karşılık gelen alanlardaki sayılar aynıdır. Parmak izi bu haliyle pek bir anlam ifade etmemektedir. Ancak AFIS sistemiyle parmak izini işlem yapılabilir duruma getirmek mümkündür. Yapılması gereken ilk işlem bu parmak izi üzerinde bulunan değişik renk kodlarını ortadan kaldırarak resmi sadece siyah ve beyaz renklerden oluşan bir görüntü haline dönüştürmektir. Eğer kullanılan monitör siyah-beyaz bir monitör ise dönüştürme işlemine gerek yoktur. İkinci aşamada ise resmin üzerinde bulunan birbirinden farklı kalınlıkların standartlaştırılarak aynı kalınlıkta olması sağlanır. İşleme inceltme işlemi

¹¹ http://www.konya.pol.tr/olay_yeri.htm (02.01.2008)

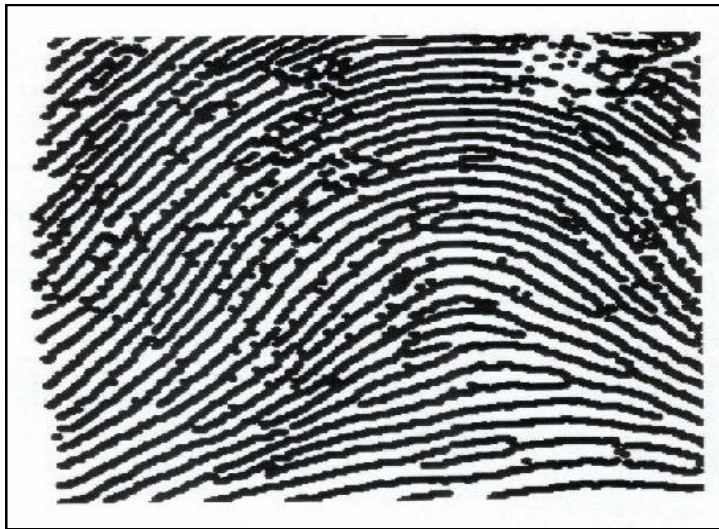
de denmektedir. En son yapılan işlem ise resim üzerinde yalnız başına kalmış ve hiç bir anlam ifade etmeyen renk kodlarının temizlenmesi işlemidir¹².

Şekil 6. Basit Olarak Çizilmiş Bir Resmin Hafıza Görüntüsü

KAYNAK: <http://www.biometrikfotograf.com/BiometrikNeDemek.html> (12.10.2007)

Siyah-beyaza çevrilmiş parmak izinin üzerinde inceltme işlemi yaparak daha da ayrıntılı bir görüntü elde ederiz. İnceltme işlemi, birden fazla pixele denk gelen görüntünün daha belirgin elde edilebilmesi için resim genelinde bir ya da iki pixel ile gösterilmesidir.

¹² Saday, T., Akhan, N., <http://www.ab.org.tr/ab03/tammetin/46.pdf> (02.01.2008)

Şekil 7. Üzerinde İnceltme İşlemi Yapılmış Parmak İzi

KAYNAK: <http://www.biometrikfotograf.com/BiometrikNeDemek.html> (12.10.2007)

Parmak izi tespit işlemlerinin hepsi sırasıyla uygulanarak o parmak izinin kimlik kodu oluşturulur. Elde edilen parmak izi kimlik kodu, sistemde kayıtlı olan veritabanındaki diğer parmak izi kimlik kodlarıyla karşılaştırılır. Her bir karşılaştırma için bir benzerlik puanı verilir. Benzerlik puanı yüksek olan aday parmak izleri veri olarak sunulur. Kullanıcı, verilen sonuçları inceleyerek tespit edilen parmak izlerinin gerçekten aynı kişiye ait olup olmadığına karar verir. Bu doğrultuda bir rapor düzenerek adli kurumlara delil olarak sunulmaktadır.

Aynı zamanda suçla mücadele çalışmaları kapsamında değerlendirebileceğimiz hususlardan biriside, parmak izi alınan şahısların, işledikleri suçlarla ilgili olarak polise intikal eden her türlü halleri ve sonuçları takip edilerek, geçmiş durumlarını gösteren rapor niteliğindeki parmak izi sicil kayıtları ve söz konusu bu kişilerin geçmiş halleri bilgi talep eden yetkili kişi ya da makamlara gerekli bilgilerin verilmesidir.¹³

7. SAHTE KİMLİĞİ ÖNLEMEDE BİYOMETRİ OLGUSU

Şahıslar, sahte kimlik düzenleyerek veya üzerlerinde kimlik taşımayıp, başkalarına ait kimlik bilgilerini ezberleyerek (yakınları ve aile bireyleri gibi) bu bilgileri vermek suretiyle kimliklerini ibraz etmiş olabilmektedirler. Şüpheli şahıslar bu bilgileri iyi bir şekilde ezberlediklerinden akıllarda ki şüpheleri ortadan kaldırarak kimlik tespit işlemini zora sokmaktadırlar.

Sahte kimlik kullanılmasının ve yalan beyanda kimlik bilgisi verilmesinin önüne geçilmesi ancak T.C. Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğüne biyometrik veri tabanı oluşturmak, bu veri tabanını geliştirilen kurumlar arası paylaşım sistemi yani Kimlik Paylaşım Sistemi (KPS) ile geliştirmek, güvenli bir ağ oluşturmak ve çipli kart sistemine geçilerek, kart sahibine şifre verilmesi yöntemi ile geçilebilir.

Bilinmektedir ki günümüzde, sahte belge düzenleyerek veya başkasına ait nüfus bilgilerini kullanarak kanuni hak elde etmek isteyen ve bu şekilde başkalarının

¹³ http://www.konya.pol.tr/olay_yeri.htm (02.01.2008)

mağduriyetine sebep olan kişilerle sık rastlanmaktadır. Kimlik doğrulamanın en kesin yolu olan ve bir nevi karakteristik imzası niteliğindeki parmak izleri nüfus cüzdanlarında aynı zamanda Nüfus ve Vatandaşlık Genel Müdürlüğünün dijital arşivlerinde yer almalıdır. Uygulanacak bu yöntemle sahte kimlik kullanımının ve kötü niyetli şahıslarca çok rahat elde edilebilen başkasına ait nüfus bilgilerinin kullanılmasının önüne geçilebilir. Konuyla ilgili olarak, Nüfus Kanunu'nun 58.maddesi bulunmaktadır.

“Nüfus ve aile cüzdanlarının verilebilmesi için; İçişleri Bakanlığınca bastırılan ve ilgililerin imzasını, parmak izini, fotoğrafını, adresini ihtiva eden ve oturulan yer mahalle veya köy muhtarlığına ya da görevli olunan kurum veya kuruluş amirine tasdik ettirilen standart bir belgeyi uygulamaya koymaya ve kaldırmaya, parmak izini kağıt veya bilgisayar ortamında almaya İçişleri Bakanlığı yetkilidir.”¹⁴

8. BİYOMETRİK NEDİR?

Biyometrik yöntemlerle ilgili olarak genelde yapılan üç farklı tanım vardır.

Biyometri (biometrics): Canlı olan bir varlığın biyolojik açıdan ölçümü, sayımı, istatistiği anlamına gelmektedir. Yunanca kökenli bir kavramdır.

Biyometrik: Bir canlının (örneğin bir kişinin) bir veya birden fazla özelliğinin (fizyolojik veya davranış) otomatik olarak ölçümüdür.

Biyometrik Tanıma: Biyometrik yardımlarla belirli bir şahsı diğerlerinden ayırmayı hedefleyen yöntemdir.¹⁵

8.1. Biyometrinin Önemi

Güvenlik kavramı son yıllarda artan terör ve asayiş olayları sebebiyle hiç olmadığı kadar önemsenmeye başlamıştır. Artık günümüzde güvenliği tehdit eden unsurlar ülke dışından değil tam tersine bizzat ülke sınırları içinde topluma karışan insanlar tarafından kaynaklanmıştır. Toplumsal güvenlikle birlikte kişisel güvenlikte ön plana çıkmıştır. Gelişen teknolojinin yanında artan bilgi erişiminin kolaylığı beraberinde bir takım olumsuz durumları da beraberinde getirmiştir. Kişilerin oluşturmuş olduğu özel alanlara başka insanların girmesini engelleyebilmek için

¹⁴ <http://www.hukuki.net/kanun/4826.15.text.asp> (12.10.2007)

¹⁵ Keser B. L., Lostar M, Bilişimde Biyometrik Yöntemler, Ankara, 2006, s 20

şifreler konulmuş ancak koruma amaçlı konulan bu şifreler dahi bir takım yollarla istenmeyen kişilerin eline geçmiştir.

Bu gibi sorunların çözümü için biyometrik tanıma sistemlerine olan ilgi her geçen gün daha da artmaktadır. Çünkü biyometrik sistemlerde kullanılan, iris, yüz, parmak izi, el geometrisi, kızılötesi resimler, kan damarları, kulak resmi gibi özellikler sadece şahsın kendisine aittir. Bu özelliklerin kopyalanması veya taklit edilmesi sadece bir takım rakam, harf veya sembollerden oluşan şifrelere göre çok daha zordur. Hatta biyometrik yöntemleri günümüzde güvenlik ve kontrol amaçlı olarak bazı ülke pasaportunun yanında parmak izi, kulak resmi gibi kontroller yapılmaktadır.

Çok amaçlı olarak kullanılabilen biyometrik yöntemler hayatın her aşamasında karşımıza çıkabilmektedir. Gelecekte ise, erişim amaçlı kullanılan bazı cep telefonlarında kullanılan parmak izi tanıma özelliğinin kişisel bilgisayarlarda da bilgisayar faresinin (mause) üzerine konan parmak izi sensörleri ile gerçekleştirileceği, web kameradan gelen yüz resmi ile kullanıcı tanıma işletim sistemlerinin standart bir özelliğinin olacağından bahsedilmektedir. Daha geniş anlamda bahsedilen güvenlik anlayışına göre ülke sınırlarının güvenliği, açık alanlarda toplum güvenliği ve aranan kişilerin bulunması için bazı çalışmalar yapılmakta ve sınırlı da olsa bu sistemler kullanılmaktadır. Açık alanlarda tüm biyometrik sistemlerin tanıma amaçlı olarak kullanılması mümkün değildir. Bir takım biyometrik sistemlerden mesela, parmak izi ve iris tanıma, damar tanıma doğruluk oranı çok yüksektir, ancak algılayıcılara yakınlardan bu sistemlerin uzaktan tespit etmesi mümkün değildir. Bu sebeple açık alanda amaçlı kullanılamazlar. Belirtilen şartlarda kullanılacak en iyi biyometrik tanıma yöntemi yüz tanıma yöntemidir. Ülkemizde güvenlik için yapılan harcamaların yaklaşık %90'ı yurtdışından sağlanmaktadır. Bunlar içinde biyometrik tanıma sistemleri şu an önemli yer tutmasa da yakın gelecekte, kilit ve şifrenin yerini biyometrik özellikler alacak, bu kalemin güvenlik harcamalarındaki payı artacaktır. Bu projede tanıtılan yeni bir yüz tanıma yönteminin uygulanması gibi biyometrik tanıma sistemlerinde yerel kaynakların kullanılması halinde ise, ulusal ekonomide payı küçümsenemeyecek miktardaki maddi kaynağın yurt içinde kalması anlamına gelecektir.¹⁶

¹⁶ <http://www.bap.gazi.edu.tr/projeler/mmfp/hasan.htm> (07.11.2007)

8.2. Biyometrik Yöntemler

İnsanların birbiriyle aynı olmayan parmak izi, iris tanıma, damar tanıma, DNA tanıma, ses ve imza tanıma gibi bir takım sadece kendisine has fiziksel ve davranışsal özelliklerinin ölçülerek belirlenip yine kişiye has hale getirilmesi yöntemidir. Biyometrik cihazlar sayesinde kişinin değişmeyen bu özelliklerinin şifre girilmeksizin bilgisayara önceden girilmiş veri ile karşılaştırılarak onay alır. Ancak hala yeni gelişmekte olan bir sistem olduğu için bir takım eksiklikleri mevcuttur. Bunları maddi olarak pahalı olması, sistemde bazen kopuklukların meydana gelmesi gibi örneklendirebiliriz.

Biometrik sistemlerin sadece güvenilir olması başlı başına yeterli değildir. Bunun yanı sıra pratikte olması beklenir. Sistemlerin kişileri hangi yöntemlerle tanıdıkları da önemli bir etkidir. Bu yöntemlere örnek olarak aşağıdakiler verilebilir:

- Teşhis (Identification) prensibi: Sisteme imza(bilginizi) girilir ve sistem bu bilgiye göre imza sahibine ait olan tüm diğer bilgileri veritabanından bularak çıkarır¹⁷.

- Doğrulama (Verification) prensibi: Sisteme şahsın kimliğinin girilmesi gerekmektedir. Gerçekten kimliğin sahibi olup olmadığını o kimliğe ait olan kayıtları inceleyerek karar vermeye çalışır.¹⁸

Bu sebeptendir ki uygulanmakta olan biyometrik yöntemleri insanın fizyolojik değerlerinin ölçülerek elde edildiği yöntemler ve davranışlarının ölçülerek elde edildiği yöntemler olarak sınıflandırmak mümkündür.

Fiziksel Biyometrikler:

- Parmak İzi Tanıma
- Yüz Tanıma
- İris Tanıma
- Retina Tanıma
- Damar Tanıma
- Avuç İzi Tanıma
- Kulak Şekline Göre Tanıma

¹⁷ Saday, T., Akhan, N., <http://www.ab.org.tr/ab03/tammetin/46.pdf> (10.07.2007)

¹⁸ Saday, T., Akhan, N., <http://www.ab.org.tr/ab03/tammetin/46.pdf> (10.07.2007)

- DNA (Deoxribonükleikası) Tanıma

Davranışsal Biyometrikler

- Ses Tanıma

- İmza Tanıma

8.2.1. Yüz Tanımlama

Yüz, canlı başının ön tarafında yer alır. Alın, gözler, burun, yanaklar, ağız ve çenenin oluşturduğu bütündür ve hayatımızda son derece önemlidir. İnsanların sosyal yaşantısında yüzün çok büyük önemi vardır. Kişiler birbirlerini yüzlerinden tanır, yüz ifadelerinden anlar ve yine yüz ifadeleriyle birçok şey anlatılır.

Yüzyıllardan beri yüzün şekilsel olarak incelenmesi bilim adamları açısından oldukça ilgi çekici gelmiştir. Elektronik veri işleme aygıtları kullanılmaya başladıktan sonra mekanik yüz tanıma kavramı üzerinde düşünölmeye başlanmıştır. Özellikle mekanik yüz alanında son on yıl içinde ciddi gelişmelerin kaydedildiği görölmektedir. Önceleri bu işle uğraşan sadece birkaç tane bilim adamı varken şimdilerde bu sayı düzinelere ulaşmıştır. Aynı zamanda bu işe olan ticari ilgi ve alakada aynı seviyede artmıştır. Günümüzde yaklaşık 15 firma bilgisayara giriş, giriş kontrolleri gibi amaçlar için yüz tanıma sistemi hizmeti sunmaktadır. Yüz tanıma sistemlerinde yazılım veya donanım çözümleri söz konusu olabilirken, bazı satıcılar sistemin güvenilirliği daha da arttırmak için yüz tanıma sistemlerine diğere biyometrik yöntemleri de ilave etmektedir.¹⁹

8.2.1.1. Biyometrik Özelliğinin İşlenmesi

İnsan her şeyi ile sadece kendine özgüdür, bu karakteristik özellikler sayesinde kişi tanınır ve kimliğinin tespitine yardımcı olur. Yüz üzerinde dikkati çeken 120 adet ayırt edici özellik olduğu bulunmuş, bunlar içerisinde 68 ana özellik ortaya çıkmıştır. Yüzün dijital/analog kameralar ile diğere görüntüleme cihazlarının da kullanılarak sayısallaştırılmasına “yüz biyometresi” denir. Bu işlemin sonucunda elde edilen görüntü, yüz unsurları arasındaki uzaklıkların ölçülmesi (tanımlama algoritması) ve bu

¹⁹ Keser, Lostar, a.g.k., s 43-44

uzaklıkların tanıma algoritmasında gerekli yerlere oturtulması ile matematiksel bir ifade haline gelir. Bu ifade de kullanılan yüze ait olan formül, başka birinin yüzünden elde edilen formülden tamamen farklıdır. Bunun sonucunda daha önceden tanıtılmış yüzlerin, kısaca kişilerin bilgisayar yardımı ile kolayca hatırlanabilmesi ve ihtiyaç duyulduğunda tanımlanabilmesi mümkündür. Yüz tanıma adımları olarak; herhangi bir yüz aşağıdaki adımların uygulanması ile bilgisayar tarafından algılanarak gerekli yerlere kaydedilir. Karşılaştırılması istenen verilerle eşleme yapılır. Eşkele uyan veya yakın olan görüntüleri soruşturmacıya sunar. Bu aşamada;

Yüzün dijital/analoğ olarak görüntülenmesi,

Elde edilen analoğ ise dijital hale getirilmesi,

Yüz tanımlama sisteminin de diğer tanımlama sistemlerinde olduğu gibi öncelikle sayısal verilere çevrilmesi gerekir. Bunun için dijital görüntüdeki unsurların, tanımlama algoritması kullanılarak birbirine bağlı olan uzaklıkları ve yüzün genel alanı içindeki koordinatların saptanması sonucu ortaya çıkan bir takım değerlerin tanıma algoritması kullanılarak matematiksel bir ifadeye dönüştürülmesidir. Elde edilen bu ifade daha sonra elde edilecek diğer ifadeler ile karşılaştırılarak başka uygulamalar için saklanması sağlanır.²⁰

Yüz tanıma işlemi genel olarak iki aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada yüzün arka plandan ayrılarak genel bir tabloda bulunmasıdır. Kaydedilerek belirlenen bir resimden yüzün keşfedilmesi işlemi yüz tanıma olarak adlandırılmaktadır. İkinci aşamada yüzün kaydedilerek ilgili kişinin tanınması ve onaylanması gerçekleşir. Yüz tanıma işlemini özellikle arkayı da hesaba katarak düşündüğümüzde oldukça karmaşık bir problem gibi durmaktadır. Yüz, düz bir arka plandaysa bir takım basit resim işleme yöntemleriyle tespit edilebilirken, karmaşık veya hatta hareketli arka planlarda bazı sıkıntıların ortaya çıktığı görülmektedir. Dolayısıyla bu iş için birçok teknik ve yöntemler kullanılmaktadır. Renk analizinde yüzler, insan yüzünün karakteristik rengine istinaden diğer objelerden ayırt edilmektedir. Hareket analizi ise, küçük hareketler kaydedilse bile insan yüzünün daima hareket halinde olduğu vakası gerçeğinden yola

²⁰ <http://www.geocities.com/sucanalizi/suae.html> (21.10.2007)

çıkılmaktadır. Şablon esasına dayanan yöntemlerde de (şablon eşleştirme dahil olmak üzere), bir resim içerisinde sadece yüz benzeri şekiller aranmaktadır.²¹

8.2.1.2. Sahteciliklere Karşı Güvenlik

Yüz tanıma işleminde öncelikle fotoğrafla yanıtmanın önüne geçebilmek için bir canlı tanıma yapılması gerekmektedir. Aksi takdirde benzer yapay kafalar, videolar veya diğer imitasyonlarla sistemin yanıtılması mümkün olabilir. Bu tür saldırıların üç boyutlu fotoğraf işlenmesi, anlık gerçekleşen hareketlerin (göz kırpma, gülme gibi) kaydedilmesi veya insan cildinin yansıtma özelliklerinin değerlendirilmesi yoluyla engellenmesi mümkündür. Ancak yanıtma eylemlerine güvenli bir şekilde karşı koyabilmek için, yöntemlerin çoğu kez birlikte kullanılması gerekmektedir.²²

8.2.2. İris Tanımlama

İris, göz bebeğimizin etrafındaki renkli halkaya verilen isimdir. Toplumda genelde retina ile karıştırılır. Ancak bilinmelidir ki iris ve retina arasında çok büyük fark vardır. Öyle ki kişi tanımlama sistemi olarak ikisi de birbirinden farklı olarak tanımlama yapar. Genelde göz tanıma dendiğinde akla retina ve göz bebeği birlikte gelmektedir. Ancak iris sayılanlardan daha farklı bir tanıma sistemidir.

Biyometrik kişi tanımlama sistemlerinden biri olarak, göz irisinin kullanılmasının sebepleri şunlar olarak sıralanabilir; dünya üzerindeki bütün insanların gözü birbirinden farklıdır, dünyada aynı irisin olma olasılığı $1/10^{78}$ dir, tek yumurta ikizlerinin DNA yapısının dahi aynı olmasına rağmen iris yapıları farklıdır, genetik oluşumlardan en az göz irisi etkilenir, kalıtsal hastalıklardan etkilenmez, cinsiyet, ırk, renk gibi demografik özelliklerden etkilenmez, hassasiyetle ölçülebilmesine rağmen gözle görülebilen bir yapıdadır, ömür boyu değişmeyen tek organdır, insanın doğumun 16. ayına kadar oluşumunu tamamlar ve bir daha ölümüne kadar değişmez, göz hassas oluşumu sebebiyle göz kapağı ile korunur, doğal içgüdüler ile refleks olarak korunan yegane vücut parçası olan başımızda yer alır, insan vücudunda göz, canlılığını 3 saniye

²¹ Yüz Tanıma, Göz Altındayız- Yüksek Teknoloji Sizi İzliyor, National Geographic Türkiye, Kasım 2003, 82-8

²² Keser, Lostar, a.g.k., s 47

gibi kısa bir süre içinde kaybeder dolayısıyla en çabuk canlılığını yitiren organ olarak kabul edilir.²³

8.2.2.1. Biyometrik Özelliğinin İşlenmesi

Biyometrik sistemlerden olan iris tanımlama sisteminde sensör video kameralar kullanılmaktadır. Renkle ilgili herhangi bir role sahip olmayan iris, bu özelliği sebebiyle yapılan işlem esnasında tek renk (monochrom) bir CCD kamera (480x640 Piksel) kullanılması yeterlidir. Sıra ki işlem ise iris kaydının işlenmesidir. İrisin doğru kaydedilmesi için göz kapağının her hangi bir sebeple irisi kapatmamış olması, yapının tam olarak görülmesi gerekmektedir. Bu şekilde elde edilen iris resmi analiz edilip, iris kodları üzerinde mesafe hesaplaması yapılarak daha önce kaydedilen diğer iris resimleri ile karşılaştırılır.²⁴

8.2.2.2. Sahteciliklere Karşı Güvenlik

İris, insan vücudunun dışarıdan görülebilen tek iç organıdır ve kornea tarafından korunmaktadır. Bu sayede çevresel faktörlerden en az ölçüde zarar görür. İris üzerinde yapılmak istenen herhangi bir oynama veya değişiklik şahsın kör olmasına sebep olabilmektedir. Bu nedenle aldatmacasının yapılmak istenmesi oldukça risk taşımaktadır. Ancak bir takım hileli yöntemlerden olan fotoğraf, iris tuzakları, video, cam göz veya baskılı kontak lenslerin sistem içinde değişik yol ve yöntemlerle fark edilmesi sağlanır.

Sahte irislerin tespit edilmesinde irisin, kasma ve gevşeme durumları büyük önem taşımaktadır. Bunun dışında birbirinden farklı ışıklar verilerek ortaya çıkan doğal iris uyumlarının kontrol edilmesi, diğer bir yöntem olarak basit bir kızıl ötesi ışınların kullanılmasıdır. Kızıl ötesi LED tesadüfi olarak kişinin yüzünün farklı bölgelerini aydınlatır. Bu sırada kornea tabakasının tipik yansıma özellikleri gözlenir. Gerçek bir göz şu dört optik yüzey üzerinden yansımaları hazırlar: Korneanın ön ve arka tarafı, merceklerin ön ve arka tarafı. Kontak lensler ek yansılama ile kendini ele vermektedir.²⁵

²³ <http://www.ergosis.com.tr/tr/biyometrik2.htm> (10.10.2007)

²⁴ Keser, Lostar, a.g.k., s 50

²⁵ Keser, Lostar, a.g.k., s 51

8.2.3. Retina Tanımlama

Retina, göz duvarının iç yüzeyini örten, göz küremizin hemen arkasında özdeşleşmiş bir sinir dokusudur. Gözümüzü bir fotoğraf makinesine benzetirsek, aynen fotoğraf filmi gibi üzerine düşen görüntüyü kaydederek beyne iletir ve böylece görmemizi sağlar. Kornea ve göz merceği gibi saydam mercekler ile diğer göz yapıları da sadece görüntüyü düzgün bir şekilde retinaya odaklamakla görevlidirler.²⁶

Görme eyleminde dışarıdan gelen ışık, görme sinirleri tarafından beyne iletilir. Retina tanımlamasında ise asıl tanımlama retinanın arkasında bulunan damarlı bölgeden sağlanmaktadır. Damarlı bölge çok sayıda damardan oluşmakla birlikte aynı yumurta ikizleri dahil olmak üzere her bireyde birbirinden farklı bir yapıya sahiptir.

8.2.3.1. Biyometrik Özelliğinin İşlenmesi

Retina tanınması, damar tabakasındaki kan damarlarının optik olarak kaydedilmesi işlemidir. Elde edilen kayıt hemen akabinde pozisyonu ve modeli ile birlikte referans verilerle karşılaştırılmaktadır. Bu tür bir sistemin tek üreticisi olan firma gözün arka duvarını aydınlatmak amacıyla 890 nanometre dalga boyunda kızıl ötesi ışık kullanılmaktadır. Bu şekilde şeffaf olan retina arkasındaki damar yapıları tespit edilerek kaydedilmektedir. Elde edilen örnek 192 referans noktasına kadar indirgenir ve veriler kodlanarak karşılaştırması için kullanılır. Ancak işleme ile elde edilen retina örneğinin karşılaştırılması için detaylı bilgiler maalesef henüz mevcut değildir.²⁷

8.2.3.2. Sahteciliklere Karşı Güvenlik

Bu sisteme göre gözün veya bir retinanın sahtesini yapmak oldukça zor görünmektedir. Bunun için öncelikle retina ve damar tabaka yansımalarının tespit edilerek birbirinden ayırt edilmesi gerekmektedir.

8.2.4. Parmak İzi Tanımlama

Parmakların uç kısmından ilk boğumuna kadar olan yerdeki kıvrımların meydana getirdiği ve temas ettiği yüzeyler üzerinde gözle görülmese dahi iz bıraktığı

²⁶ <http://www.med.fatih.edu.tr/?rahatsizliklar>,16 (11.11.2007)

²⁷ Keser, Lostar, a.g.k., s 51

izler “parmak izleri” dir. Günümüzde şahıs tespitinde kullanılan en etkin yöntemlerden birisidir. Parmak izi alarak şahıs tespit etmek hem zahmetsiz hem de zaman açısından oldukça kısadır.

İnsan vücudunun en dış derisinde ter gözenekleri mevcuttur. Bu gözenekler papila denen iki sıralı çıkıntıyla iç deriye kadar sıkıca bağlanmıştır. Parmak izleri bu papil çizgilerinden oluşmuştur. Çeşitli sebeplerle dış deri hasara uğrasa, hatta tamamen dökülse bile, bu Papilalar yine de parmak izinin tespiti için yeterli olmaktadır. Yine parmak uçlarındaki por deliklerinden çıkan sıvı sayesinde temas edilen pürüzsüz yüzeylerde parmak izleri kalır.²⁸ Tahriş olmuş deriden sonra tekrar çıkan yeni deri her zaman eskisinin aynısı olarak çıkar. Ancak iç derideki papila hatları ciddi hasara uğrarda yok olursa o zaman tespit edilemez hale gelir.

Herkesin parmak izleri birbirinden farklıdır ve bu sebeple kişi tespitinde kullanılan en etkin yöntemlerden birisidir. Emniyet müdürlüklerinde görevli olay yeri inceleme uzmanlarınca kitler yardımıyla izler rahatça tespit edilmektedir. Birden fazla parmak izi olması bu izlerin tasnif edilmesini gerekli kılmıştır. Bunlardan en çok kullanılan Hanri Calton ve Vucetich’ in tasnifleri suretiyle formüllendirilmiştir. Bugün Türkiye’ de uygulanan usul Hanri Calton usulleridir.²⁹

Maddi deliller içerisinde Parmak izi olay yerinde bulunan en önemli delillerden biridir. Çünkü parmak izi bir olaya karışmış veya yakından-uzaktan ilişkisi olan kişi veya kişilerin kimliğini tespit etmekte en emin yoldur.

Kesin sonuç vermenin yanında parmak izlerinin en bilindik özelliklerinden olan; değişmez – değiştirilemez, benzemez – benzetilemez ve tasnif edilebilir oluşu, parmak izinin değerini daha da arttırmaktadır. Bir olayın aydınlatılmasında şahitler yanılabilir ve bir kısım deliller yetersiz kalabilirler.³⁰ Ancak parmak izlerinin böyle bir yanılma payının olması söz konusu olmaz.

Meydana gelen bir suçun failini yakalayabilmek için öncelikle kimliğini tespit etmek gerekir. Bu sebeple ilk önce yapılması gereken, olay yerindeki iz ve delillerin

²⁸ <http://www.sucbilimi.org/?ana=kriminalistik&alt=pi> (14.11.2007)

²⁹ Karataş, Sevindik, a.g.k., s 334

³⁰ Öksüz, A., Kişilerin Kimliğini Tespit Etmede Parmak İzlerinin Tasnifi, Ankara,1986, s 49

zarar verilmeden sağlıklı bir şekilde toplanması, hiçbir iz ve bulguyu gözden kaçırmamak ve soruşturmanın seyrine ışık tutmaya çalışmaktır.³¹

Günümüzde suç ve suçluları tespiti işlemlerinde en hızlı ve en hatasız şekilde çalışmak zorunlu olmuştur. Olay yerlerinden alınan parmak izleri ile bu mümkün olmaktadır. Bu amaçla alınan parmak izlerinin bilgisayar ortamında en güvenli şekilde saklamak ve arşivlemek gerekmektedir. Bu amaçla E.G.M' de 1997 yılında AFIS sistemi yani Otomatik Parmak İzi Tanımlama Sistemi kurulmuştur. Bu sistemle yapılan hatalar minimize edilerek aylarca süren parmak izi araştırma işlemi sadece birkaç dakika almaktadır. İş gücü ile birlikte zamandan ciddi ölçüde tasarruf edilmiş olmaktadır.

8.2.4.1. Biyometrik Özelliğinin İşlenmesi

Yüzey üzerinde bulunan parmak izi insan kaynaklı olduğu ve birçok eyleme doğrudan katıldığı için bulanıktır yani parmaklar kirlenmiş, kurumuş, yaralanmış, nemlenmiş, buruşmuş, kabuklanmış, yağlanmış veya aşınmış olabilir. Bu yüzden günümüzde kullanılan birçok parmak izi sistemi üreticileri mevcut izlerin iyileştirilmesi yöntemlerini kullanılmaktadır. Bu sayede çeşitli etkenler sebebiyle tam olarak net olamayan izlerin görünüşü güçlendirilmiş olacaktır.³²

8.2.4.2. Sahteciliklere Karşı Güvenlik

Parmak izi tanıma sistemiyle ilgili olarak güvenlik bakımından özel bir dikkat gösterilmelidir. Önceleri şeffaf bant üzerindeki parmak izleri kullanılarak okuyucular yanıltılmıştır. Ayrıca silikon bir parmak izi ya da suni veya kesik parmaklarda kullanılarak bu cihazları yanıltmak mümkündür. Bu sebeple parmak izi tanıma sistemine ek olarak farklı yöntemlerde kombine edilebilir. Örneğin; kişinin vücut ısısı, nabız atışı veya derinin iletkenliği gibi yöntemler.³³

³¹ <http://www.sucbilimi.org/?ana=kriminalistik> (28.09.2007)

³² Keser, Lostar, a.g.k., s 40

³³ Keser, Lostar, a.g.k., s 41

8.2.5. Damar Tanımlama

Her insanın damar deseni farklıdır ve birbirlerine benzemez. Damar tanıma, kişilerin damar deseni ve kan akışından tespit edilmektedir³⁴. Bu sayede kan akışı ile canlılık, desen yapısı ile de kişi tanımlaması yapar.

8.2.5.1. Biyometrik Özelliğinin İşlenmesi

Damar tanıma işlemi için yapılan aygıtlar kişilerin damarını tarayarak tanıma işlemini gerçekleştirirler.

Sistemin işlemesi için elin cihaz üzerinde duracak şekilde ancak temas etmeden havada tutulması gerekmektedir. Cihaz elimizin üzerinde kızılötesine yakın dalga boyunda bir ışık huzmesi gönderir. Bu ışık avuç içindeki oksijeni azalan kanı kalbe geri döndürme görevini üstlenen toplardamarlar tarafından daha fazla emilir. Böylece avuç içinde yer alan toplardamarların geçtiği yollar algılayıcı tarafından koyu renkli izler olarak belirlenir. Algılanan damar yapısı, şahsın kimliği olarak kabul edilir ve bir sonraki girişine kadar yeniden kullanılmak üzere veritabanına aktarılır.³⁵

8.2.6. Avuç İzi Tanımlama

Parmak izlerinde bahsettiğimiz papil çizgileri avuç izlerinde de görülmektedir. Uygun şartlar altında elimizle kavradığımız cisimlerin üzerinde avuç izleri görülmektedir.³⁶

Biyometrik kişi tanıma sistemlerinden avuç içi biyometriği tıpkı parmak izi tanıma sistemine benzemektedir. En büyük farklılık avuç içi okuyucusunun parmak izi okuyucularından daha büyük olmasıdır. Parmak izi ve avuç içi izi tanıma sistemlerinde izlerin tespit edilebilmesi için cihaza direkt temas gereklidir. Hiçbir iz temas olmadan tespit edilemez. Tarayıcı sayesinde şahsın avucunda ki daire ve olukları okunur. Çünkü parmak izi ve avuç içi izi tarayıcıları karmaşık daire ve çizgileri ölçer.³⁷

³⁴ http://www.vizyotek.com/teknoloji/Damar_Tanima.htm (18.11.2007)

³⁵ http://www.iyibilgi.com/haber.php?haber_id=4168 (22.11.2007)

³⁶ E.G.M. Asayış Dairesi Bşk, Olay Yeri İnc. ve Kimlik Tesp Temel Eğt. Kursu Drs Notları, Ankara 2002, s 3

³⁷ <http://www.bilmuh.gyte.edu.tr/~ispinar/BIL673/SECURITYCRS8-13.pdf> (04.11.2007)

8.2.6.1. Biyometrik Özelliğin İşlenmesi

El tanıma sistemlerinde öncelikle CCD kameralar kullanılmaktadır. Burada çizgiler, renkler, parmak izi veya yara izleri yerine daha çok sadece elin konturu kaydedilmektedir. Kameranın yanı sıra cihazda, elin konulması için aydınlatılmış bir yüzey, elin kımıldamaması için dizilmiş küçük çubuklar ve aygıtın büyüklüğünü azaltmaya yarayan ayna bulunmaktadır. Diğer yan aynalar sayesinde, bazı sistemler elin profili de dahil olmak üzere birçok açıdan görüntüsünü kaydetmektedir.³⁸

8.2.6.2. Sahteciliklere Karşı Güvenlik

Sahte el kullanarak yapılan sahteciliklerin önüne geçebilmek için el geometrisi okuyucuların da canlı tanıma yapma zorunluluğu vardır.³⁹

Bu cihazların dezavantajları; sürekli dokunulduğu için tanyıcı cihaz üzerinde yağ ve kirlilik olacağından bu teknikler her ortam için uygun değildir, insanlar bir şekilde ölü ya da sağ parmak izi ve avuç içi izinin çalınmasından korkabilir. Bu sebeple tanıma cihazının en önemli görevlerinden biride canlı ve ölü izleri ayırt edebilmesidir.⁴⁰

8.2.7. Kulak Şekline Göre Tanımlama

Tanıtma sistemi kullanım olarak dış kulağın şekli, kulak memesi ve kemik yapısıyla ilgilidir. Güvenlik güçlerince, pencere ve kapı dinlerken kulak şeklinin cisme temas ederek kopyalanmasıyla elde edilir. Günümüzde Hollanda polisi bu tekniği suçlu bulmada kullanmaktadır.⁴¹ Tespiti zor olduğundan kulak biyometrisi çok yaygın bir sistem değildir. Sistemler arasında en az kullanılan ve bilgiyi elde etme bakımından en güç olanıdır.

8.2.7.1. Biyometrik Özelliğinin İşlenmesi

Kulak denildiğinde akla önce kulak kepçesi ve kulak yolundan oluşan dış kulak gelmektedir. Kulak kepçesi ses dalgalarının alınması için bir tür huni görevi yapar. Biyolojik olarak kulak memesi yaşamın dördüncü ayından itibaren ciddi anlamda değişikliğe uğramaz. Bu sebeple biyometrik sistemlerin olmazsa olmaz kurallarından

³⁸ Keser, Lostar, a.g.k., s 63

³⁹ Keser, Lostar, a.g.k., s 64

⁴⁰ <http://www.bilmuh.gyte.edu.tr/~ispinar/BIL673/SECURITYCRS8-13.pdf> (05.11.2007)

⁴¹ <http://www.bilmuh.gyte.edu.tr/~ispinar/BIL673/SECURITYCRS8-13.pdf> (05.11.2007)

olan değişmeme özelliğine sahiptir. Kulak formunun çekimi belirli bir mesafeden kamera yardımıyla yapılmalıdır.⁴²

8.2.7.2. Sahteciliklere Karşı Güvenlik

Kulak sahteciliklerine karşı, tanınanın canlı tanıma şeklinde olması gerekmektedir.⁴³

8.2.8. DNA Tanımlama

James Watson, Francis Crick ve Maurice Wilkins 1953 yılında DNA' nın yapısını bulmuşlardır.⁴⁴ DNA bütün hücrel organizmalarda ve virüslerde bulunur. Organizmanın genetik bilgisini içerir. DNA (Deoxyribonucleic acid) Bir kişinin genetik bilgisinin tamamının yer aldığı temel yapı taşıdır ve insan vücudunun hemen hemen bütün hücrelerinin bir bileşenidir. Kendine has bir yapıda bulunan genetik bir koddur.

DNA tanıma günümüzde en güvenilir kimlik doğrulama sistemlerinden birisidir ve en çok babalık testleri ve adli işlemlerde kullanılmaktadır. DNA tanımda kan, saç, deri ve diğer biyolojik materyaller incelenerek tespitler yapılabilmektedir. Yöntemde hücre nükleuslarındaki kromozomlarda saklanan DNA molekülleri kullanılmaktadır. Her bir DNA molekülü 4 kimyasal birim içerir. Bunlar: Adenin (A), Guanin (G), Sitozin (C) ve Timin (T) olarak tanımlanır. Bu yapılar şeker molekülleri ve fosfat grupları ile birlikte pozisyon ve diziliş açısından genetik bilginin kodlandığı çatıyı oluştururlar. Tandem tekrarlaması olarak bilinen A,G,C,T yapılarının aynı ardışık dizilişlerinin oluşturduğu tekrar yapısı, tekrar sayısı ve miktarının değişimi kişiye özgüdür. Tek yumurta ikizleri buna istisnadır.⁴⁵

DNA uzun yıllardır şahıs tanımda ve önemli bir sistem olarak suçla mücadelede kullanılmaktadır. DNA, parmak izlerinin kullanımına benzer şekilde ya kanıt oluşturarak bir şüpheliyle bağlantı kurulabilir, ya da bir kişiyi şüpheli olmaktan kurtarabilir.

⁴² Keser, Lostar, a.g.k., s70

⁴³ Keser, Lostar, a.g.k., s71

⁴⁴ Candaş, D.,www.biltek.tubitak.gov.tr/merak_ettikleriniz/index.php?kategori_id=2&SORU_ID=3959 (15.11.2007)

⁴⁵ Özkaya, N., Sağiroğlu, Ş., www.ueimzas.gazi.edu.tr/pdf/poster/78.pdf (17.10.2007)

8.2.8.1. Biyometrik Özelliğinin İşlenmesi

Kişinin teşhisi amacıyla DNA analizinin yapılması, suçla mücadelede ve adli tıpta sürekli olarak en emin sistemlerden birisi olarak kullanılmaktadır. DNA tespitleri spesifik, değişmez ve sadece kişiye hastır. İnsan vücudundaki kırmızı kan hücreleri ve cilt yüzeyinde ki hücreler haricindeki tüm vücut hücreleri tam DNA bilgileri ihtiva ettiği için, sadece o kişiye ait cüzi miktarda bir maddeye ihtiyaç vardır.⁴⁶ Örneğin; tükürük, saç teli, tırnak gibi.

8.2.8.2. Sahteciliklere Karşı Güvenlik

DNA esasına dayanan biyometrik sistemlerde sahteciliklere karşı güvenlik problemleri bir konudur.⁴⁷ Esasen oldukça emin bir sistem olmasına rağmen kişiye has maddelerin çok kolay ele geçebileceği düşündürücü bir durumdur. Örneğin; şahsın tırnağının, saçının telinin veya bir şekilde ele geçebilecek tükürük örneğinin olması sistemin koruyucu bir sistem olmasına engel olabilmektedir.

8.2.9. Ses Tanımlama

Konuşma organlarının düzenli çalışmasıyla, ağızımızdan anlamlı sözcükler ve tümceler oluşturmak için çıkardığımız birimlere ses denir. Ciğerlerimizden çıkan hava ağız, burun, boğaz boşluğundaki organlar aracılığıyla bir takım sessel birimlere dönüşerek şekillenir. Bahsedilen organlar kımıltılar yaparak seslerin çıkışını gerçekleştirirler.

Ses tanıma günümüz teknolojisinde fazladan donanım gerektirmeyen, maliyeti düşük ve kullanımı da oldukça basit bir yöntemdir. Ses belirli bir ton vurgusuyla ifade edilir.

8.2.9.1. Biyometrik Özelliğinin İşlenmesi

Elimizde ki ses kayıtlarında bulunan konuşmaların sahibini bulmak şahsın kimliğini ortaya çıkarmak için bazı metot ve tekniklerden faydalanılmaktadır. Kullanılan bu teknikleri işitsel (aural) ve görsel (visual) teknikler olarak

⁴⁶ Keser, Lostar a.g.k., s 78

⁴⁷ Keser, Lostar a.g.k., s 78

isimlendirebiliriz. Seslerin duyuşsal olarak yapılan inceleme ve değerlendirmelerinde söyleyiş özellikleri içinde yer alan konuşma stili, durak, kullandığı jargon (aynı meslek grubuna has bir alt dil sistemi) kekeleme, konuşma hataları, kavşak, lehçe, konuşma sırasında duraksamalar gibi dilşel özellikler incelenir. Seslerin görsel olarak yapılan karşılaştırılmasında ise genel formant şekli ve pozisyonu, perde periyot düzeni, enerji dağılımı, sızmalı, patlamalı sesler, formant aralıkları gibi özellikler incelemeye tabi tutulur. Spektrogram birçok ülkede konuşmacı tanımada "Ses izi" olarak yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Spektrograma bakarak kimlik teşhisinde bulunabilmek, aynı heceye (kelime veya ses grubu) karşılık gelen formant frekanslarının zaman içindeki değişimini incelemek yoluyla olabilir. Günümüzde birçok ülkede tek başına kabul görmediğı bilinmektedir. Dolayısıyla ses analizi, bir veya daha fazla bilinen sesle, bilinmeyen bir sesin tanınması veya elenmesi amacıyla aural (işitsel) veya spektrografik (görsel) olarak karşılaştırılması yapılmaktadır.⁴⁸

8.2.9.2. Sahteciliklere Karşı Güvenlik

Ses tanıma yöntemlerini aldatmanın etkin iki farklı yolu vardır. Bunlardan birincisi sesi taklit etmek ikincisi de bu sesi gizlice kaydetmektir. İlk yöntem bazı ses tanıma sistemlerinde başarılı olmaktadırken diğer yöntem riskli olduğı için yüksek teknolojiye sahip aygıtların kullanılması gerekmektedir.⁴⁹

8.2.10. İmza Tanımlama

İmza, kişinin isim parafı anlamına gelmektedir. İmza, hukuk ve ticaret hayatı alanında onay amaçlı olarak da kullanılmaktadır. Herkesin imzası kendisine özeldir ve taklit edilmemesi gerekir. Kişiyeye özel olduğı için biyometrik yöntem olarak da kullanılmaktadır.

Soyadı Kanununun 2. maddesinde;

“Söyleyişte, yazışta, imza'da özad önde soyadı sonda kullanılır.”⁵⁰

⁴⁸ Koç, S., <http://www.cagipolisi.com.tr/9/46-47-48-49.htm> (22.10.2007)

⁴⁹ Keser, Lostar, a.g.k., s 61

⁵⁰ Kerimoğlu, D., <http://www.polisiye.com/devam.asp?yazid=671> (19.10.2007)

ifadesi yer almaktadır. Buradan imzada özd ve soyadın yer alması gerektiği anlaşılmaktadır.

8.2.10.1. Biyometrik Özelliğinin İşlenmesi

İmza tanıma alanında aktif olarak bir dizi çalışma yapılmaktadır ve farklı bir dizi patent mevcuttur. Bu çeşit farklılığına paralel olarak işlenen biyometrik verilerde farklı olmaktadır.⁵¹

8.2.10.2. Sahteciliklere Karşı Güvenlik

Yaşantımızda her zaman her yerde kullanılan imzanın garantisi verilemez. Bu gibi durumlarda kanun dışı olaylarla yani suç unsuru olabilecek durumlarda her zaman karşılaşabiliriz. Örneğin; çalıntı kredi kartlarının kullanımında atılan sahte imzalarda olduğu gibi bu örnekleri daha da arttırabiliriz.

İmzanın elektronik olarak kaydedilmesi veya işlenmesinde ise durum farklıdır. Veri olarak kayıt altına alınan her imza verilen diğer referans imza örnekleriyle karşılaştırılmaktadır. Burada basit bir sahtecilik olması mümkün değildir.⁵²

9. BİYOMETRİK KİMLİK KART BİLGİLERİ

Günümüzde gelişen teknolojik imkanlar neticesinde güvenlik alanında bir dizi yeni projeler üretilmekte ve çalışmalar yapılmaktadır. Ancak unutmamak gerekir ki çıkar amaçlı suç örgütleri ve kötü niyetli şahıslarca da teknoloji yakından takip edilmekte kendileri menfaatlerine göre kullanılmaktadır.

Biyometrik sistemler, artık çağımızda oldukça geniş bir çevrece kullanılan ve her geçen gün geliştirilerek güvenilirliği artan projeler olmuştur. Bilinmektedir ki yaşadığımız sosyal çevrede sıklıkla karşılaştığımız ve bir takım tedbirler olarak önüne geçebileceğimiz suçlar bulunmaktadır. Bunlardan birisi sahte kimlik sorunudur. Alakası olmayan birçok mağdur vatandaşımız adına kötü niyetli kişilerce paravan şirketler kurulmuş, bankadan krediler çekilmiş, altından kalkamayacak borçlar yüklenmiştir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi modern teknolojinin nimetlerinden faydalanarak sadece kişiye has biyometrik sistemlerin kimlik kartlarına uygulanması ve kanunlarımızdaki bir

⁵¹ Keser, Lostar, a.g.k., s 58

⁵² Keser, Lostar, a.g.k., s 58

kısım açıklıklarında kapatılmasıyla bu suç türünü mümkün olduğunca bitirmeye, başka mağdur vatandaşlarımızın olmasının da önüne geçilmeye çalışılmalıdır.

Biyometrik sistemlerin kimlik kartlarına uyarlanmasıyla ilgili olarak çıkan haber yazılarından bazı örnekler verilmiştir.

9.1. Biyometrik Kimlik Kartı

Kimlik kartı yerine kullanılacak olan, biyometrik veriler de içeren "elektronik vatandaşlık kartı" için çalışmalar pilot bölge oluşturularak başlayacak. Elektronik vatandaşlık kartı öncelikle ilk aşamada belirlenecek pilot bölgede hayata geçirilecektir. Vatandaşlık Kartı Projesiyle ilgili Başbakan Recep Tayyip Erdoğan imzalı Başbakanlık Genelgesi bugünkü Resmi Gazete'de yayınlandı⁵³.

Genelgeye göre;

“Vatandaşlık kartının hayata geçirilmesi öncelikle sağlık ve sosyal güvenlik alanında olacak. Pilot proje 3 aşamadan oluşacak. Birinci aşamada, vatandaşlık kartı, kart okuyucular, TÜBİTAK- Ulusal Elektronik ve Kriptoloji Araştırma Enstitüsü (UEKAE) tarafından geliştirilecek işletim sistemi ve uygulamaların testi UEKAE içerisinde yapılacak. İkinci aşamada, ilgili tarafların kararıyla belirlenecek bir ilçede, 10 bin vatandaşı kapsayan bir pilot uygulama gerçekleştirilecek. Üçüncü aşamada ise uygulama 300 bin vatandaşı kapsayacak şekilde, ikinci aşamanın uygulandığı ilçenin bağlı bulunduğu ilde denenecek. Vatandaşlık kartının basımı, dağıtımı ve sağlık hizmetlerinde kullanımına yönelik süreçlerin de test edilmesi açısından, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü ve Sağlık Bakanlığı da pilot uygulamaya katılacak. Pilot uygulamanın her aşamasında, bir sonraki aşamaya geçmeden önce Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve ilgili taraflar yakın işbirliği içerisinde uygulamayı değerlendirecek. Vatandaş memnuniyeti, ölçeklendirme ve uygulanabilirlik açısından başarı sağlandığında, eylemin sorumlu ve ilgili kurumlarıyla birlikte karar verilerek, bir sonraki aşamaya geçilecek. Vatandaşlık kartının, ülke geneline yaygınlaştırılması aşamasında kartın tüm vatandaşlar için üretilmesi ve dağıtılması görevini eylemin sorumlu kuruluşu Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü üstlenecek. Bu aşamada, vatandaşlık kartı eyleminin hayata geçirilmesindeki diğer yonga üretimi, kart basımı ve benzeri süreçler, işin mali ve ekonomik yönü de göz önüne alınarak, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü sorumluluğunda yürütülecek. Halen kullanımda olan nüfus cüzdanının yerini alacak olan vatandaşlık kartı üzerinde sadece statik bilgiler yer

⁵³ <http://www.b.ilkiekonomisi.blogspot.com/2007/07/biyometrik-kart-geliyor.html> (02.10.2007)

alacak, değişken bilgilere yer verilmeyecek. Kart içerisinde temel olarak kart sahibine ait kimlik bilgileri bulunacak. Vatandaşlık kartı ile sağlanan hizmetlerde, hizmetin özelliğine göre farklı güvenlik seviyelerinde kimlik doğrulama yöntemleri olan şifre, fotoğraf, biyometrik veri kullanılabilir. Biyometrik kimlik doğrulama yöntemi olarak parmak izi eşleştirmesi kullanılacak. Parmak izi verisi sadece kartın üzerinde bulunacak, merkezi herhangi bir veritabanında tutulmayacak.”⁵⁴

Kullanılması tasarlanan biyometrik sisteme dayalı “ elektronik vatandaşlık kartı” için tüm kamu kurum ve kuruluşlarının eşgüdüm içinde çalışması istendi.

9.2. Kimlik Kartı Projesi

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

TC KİMLİK NO

CİNSİYET

ADI

SOYADI

DOĞUM YERİ

DOĞUM TARİHİ

İMZA

A05 3571956751

KİMLİK KARTI

⁵⁴ <http://www.bilgiekonomisi.blogspot.com/2007/07/biyometrik-kart-gelior.html> (02.10.2007)

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ - TÜRKİYE CUMHURİYETİ - TÜRKİYE CUMHURİYETİ - TÜRKİYE CUMHURİYETİ - TÜRKİYE CUMHURİYETİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ İÇİŞLERİ BAKANLIĞI NÜFUS VE VATANDAŞLIK İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

EĞİTİM DÜZEYİ

MEDENİ HALİ

SÜRÜCÜ LİSANSI

KAN GRUBU

ASKERLİK HİZMETİ

www.nvi.gov.tr

TÜRKİYE CUMHURİYETİ - TÜRKİYE CUMHURİYETİ - TÜRKİYE CUMHURİYETİ - TÜRKİYE CUMHURİYETİ - TÜRKİYE CUMHURİYETİ

Şekil 8 Chipli Kimlik Kartı Örneği

KAYNAK: <http://www.bilim.org/forum/viewtopic.php?t=1881> (02.01.2008)

Bu projenin amacı; Kimlik kartlarını daha işlevsel ve kullanışlı hale getirerek zamandan ve kağıttan tasarruf sağlayarak bürokrasiyi en aza indirmektir. Yeni kimlik kartı projesiyle, Ehliyet belgesi, geçici askeri kimliği, asker izin belgesi, sosyal güvenlik kartlarını ortadan kaldırıyor. İş başvurusunda tek başına yeterli olmakla birlikte daha rahat, kapsamlı, işlevsel, güvenli taşınabilir konfor sağlayacaktır. Kartın üzerindeki çip sayesinde, şahısla ilgili belgeler, ehliyet bilgileri, iletişim bilgileri, eğitim bilgileri, sosyal güvenlik bilgileri, sağlık durumu, askerlik bilgileri, adli sicil kaydı, işyeri bilgileri, vergi bilgileri kartta muhafaza edilecektir. Şahsa ait T.C. Kimlik numarası, ad-soyad, cinsiyet, doğum yeri ve tarihi, imza ve şahsın fotoğrafı, kimliğin ön yüzünde yer almaktadır, nüfusa kayıtlı olduğu yer, kütük bilgileri, anne ve baba adı gibi bilgiler ise kartın çipinde muhafaza edilmektedir.

Kartın arka yüzünde; şahsın eğitim düzeyi, kan grubu, medeni hali, askerlik durumu (erkekler için) ve sürücü belgesi bilgileri yer almaktadır. Üzerinde ki çipteyse şahsa ait; sürücü belgesi, sağlık ve sosyal güvenlik bilgileri, adli sicil bilgileri, askerlik bilgileri, eğitim bilgileri, iletişim bilgileri, iş ve vergi bilgileri, soyağacı, güvenlik bilgileri yer almaktadır. Kısacası bu çipte, kartın üzerindeki bilgilerin doğrulaması ve

üzerinde yer almayan, şahsa ait her zaman gerekebilecek bilgiler yer almaktadır. Çip, kimlik kartının şahsın kendi dışında kullanımını önlemek için sadece kendisinin bildiği şifresi olmalıdır.⁵⁵

10. BİYOMETRİK YÖNTEMLERİN KULLANIM ALANLARI

Zaman ve katılım raporlanması

- Bina giriş denetimi
- ATM işlem gerçekleştirme
- Bilgisayar veri tabanı ve ağ erişimi
- Araç erişimi ve ateşleme güvenliği
- Yerleşim yeri girişi ve güvenlik alarmı kontrolü
- Kubbe ve Emniyet erişimi
- İmza doğrulama
- Parola ve ev girişi gözetleme
- Personeline yangın alarm emniyeti
- Satış noktası kimlik doğrulama
- Gözetim zinciri doğrulama
- Güvenlik devriye turu izleme
- Hapishane kimlik doğrulaması
- Mülteci ve doğrulama
- Taşınabilir kanun uygulamaları
- Güvenli kablo TV uygulamaları
- Süreç kontrol güvenliği
- Hücresel telefon güvenlik

11. BİYOMETRİK YÖNTEMLERİN AVANYAJ VE DEZAVANTAJLARI

Biyometrik yöntemlerin avantajı, sadece kişiye has fizyolojik veya davranış bakımından tipik karakteristikleri kapsamaktadır. Bilinmektedir ki insanın vücut özellikleri çoğunlukla dünya üzerinde tekdir. İnsanın bunları kaybetmesi veya unutması imkansızdır. Şahsa özel olduğu içinde sahteciliklere karşı güvenilirlikleri oldukça

⁵⁵ <http://www.bilim.org/forum/viewtopic.php?t=1881> (02.01.2008)

yüksektir. Geçerlilik süreleri çok fazladır. Uzun süreli kullanım için yapılacak yatırımlar da gereken maliyet her bir biyometrik yöntemle göre değişmekle beraber genelde düşüktür.⁵⁶ Diğer bir ifadeyle avantajları; Kullanıcının, kimlik saptama işleminin yapılabilmesi için sadece kendisinin olması, yanında kendisi tanıtmak için herhangi bir belge ya da bulgu taşımak zoruna olmayışı, şifre/PIN numarası gibi, gizli sadece kendisinin olması gereken bilgilerin olmayışı sayılabilir⁵⁷.

Bu yöntemlerin dezavantajları ise şöyle sıralanabilir: Biyometrik yöntemlerin kullanımını için ayrılacak para nispeten yüksektir. Aygıt dokunarak yapılan tespit işlemlerinin sağlığa uygunluğu açısından çekinceler ileri sürülmektedir. Bu sistemleri eleştirenler veya genel olarak bu sisteme karşı olanlar tarafından çoğu kez kişisel verilerin ve kişilik haklarının korunması gerekçeleri ileri sürülmektedir. Biyometrik yöntemlerle ilgili diğer bir dezavantaj ise tanıma ile ilgili hatalı ölçümler ve alınan hatalı kararlardır.

Biyometrik yöntemlerin kullanılması fikri düşünüldüğünde, söz konusu yöntemlerin dikkate alınmasını gerektiren bazı bakış açıları karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan bazıları; kullanılabilen biyometrik özelliklerin sayısı, parola ve şifrelerin aksine sınırlandırılabilir. Örneğin; bir bilişim teknolojisi sisteminde parmak izinin kullanılacak olması. Katılımcıların kullanım opsiyonlarının doğrudan sınırlandırılması anlamına gelmektedir. Biyometrik özellikler sır değildir bu sebeple gizlenmesine gerek yoktur. Biyometrik kişi tanımlama sistemleri IT sistemlerinde olası tüm manipülasyon ve kopyalama teşebbüslerini engellemeye yarayan veri dizileri olarak değerlendirilmektedir⁵⁸.

⁵⁶ Keser, Lostar, a.g.k., s 22

⁵⁷ <http://www.ergosis.com.tr/tr/biyometrik.htm> (24.10.2007)

⁵⁸ Keser, Lostar, a.g.k., s 22

SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME

Yapılan çalışmada “kimlik” olgusu derinlemesine incelenerek farklı açılardan ele alınmış ve hukuksal süreçteki kimlik kavramıyla açılım sağlanmıştır. Oluşturulan bölüm ve başlıklar altında kimliğin tanımı, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü’ nün yapılanması, sahte kimliğin tanımı ve özellikleri ile bunun toplumsal etkisi belirtilmeye çalışılmıştır.

Kimlik olgusunun somut olarak karşılığını, devletin vatandaşlarına sunduğu nüfus ve vatandaşlık kanunu çerçevesinde kişiyi diğer insanlardan ayıran ve kendisinin kim olduğunu belirten resmi belge olarak tanımladıktan sonra bu resmi belgenin hukuksal alan içerisinde zaman zaman sekteye uğradığını ve sahte kişiler ve sahte kimlik kavramlarıyla belirtilmeye çalışılmıştır. Taşıdığımız resmi belgenin ihtiyaçlara ne kadar cevap verdiği ve güvenilirliği irdelenerek, kimlik belgesinde ki güvenlik özellikleri belirtilmeye çalışılmıştır. Ancak bütün bunlara rağmen sistemin çıkmazı ortaya koyularak kötü niyetli kişilerce sistemde ki açıklıkların nasıl kullanıldığı hayatın içinden alınan örnek olaylarla belirtilmiştir.

Kimlik sahteciliği ile ilgili bir takım eksikliklerden bahsederken burada vurgulanmak istenen, T.C. Nüfus Müdürlüğü idaresinin yapmış olduğu çalışmaları karalamak değil, bilakis sistemin daha iyi işlemesi için yapılan çalışmaları en iyi şekilde ortaya koyulması amaçlanmıştır.

Bilinmektedir ki; her gün yüzlerce vatandaşımız dolandırıcılık hadisesiyle karşılaşmaktadır. Bizde en azından bu dolandırıcılıkların ve sahtekarlıkların yapmış olduğumuz eleştiri ve çözüm yöntemleriyle önüne geçmek ve halkımızın huzur ve refah içerisinde hayatlarını sürdürmelerini sağlamaktır.

Güvenlik hayatımızın en önemli ihtiyaçlarından biridir, güvenlik sebebiyle kendisini koruma altına alan ülkeler savunmaya milyarlarca dolar harcamaktadırlar. Yine aynı şekilde büyük şirketler, büyük bankalar, holdinglerden küçük işletmelere kadar her yerin kendine has güvenlik önlemlerinin olduğu bilinmektedir.

Kötü niyetli insanların başka bir isim altında kendi gerçek kimliklerini gizleyerek suç işledikleri ve daha sonra kimlik bilgileri kullanılan masum insanların hiç işlemedikleri suçtan dolayı sanık pozisyonunda yargılandıklarını üzüntüyle izlemekteyiz. Suçu gerçekleştiren faili meçhul kişilerde ortadan kaybolup izlerini belli

ettirmeden serbestçe dolaşmaktadırlar. Bunun neticesinde telafisi mümkün olmayan haksızlıklara, milyonlarca dolarlık zararlara ve masum kişilerin onurlarının kırılmasına sebep olmaktadır.

Sahte kimlik konusu her gün gazetelerimizin baş sayfasında yer alırken, bir gün aynı olayın mağduru olarak bizim olmamız da kaçınılmaz olabilir. Bunun için alınması gereken bütün tedbirlerin en kısa zamanda yetkili kişiler tarafından alınması ve daha fazla kişinin mağdur edilmemesi gerekmektedir.

Bu bağlamda, sahte kimlik suçunun önüne geçilebilmesi için, T.C. Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü' nün geliştirdiği Mernis Projesi ve Kimlik Paylaşım Sistemine, biyometrik sistemlerden bir tanesinin entegre edilmesi (parmak izi) ve chipli kart sistemine geçilerek sahtecilik ve dolandırıcılık olaylarının önüne geçilmesi hedeflenmelidir.

Kaynakça

2559 Sayılı Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu

3152 Sayılı Nüfus ve Vatandaşlık Hizmetlerine Ait Görev ve Çalışma Yönetmeliği

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu

Alacakaptan, U., Suçun Unsurları, Ankara, 1975

Albayrak, B., “Suçlunun Kimlik Tespiti” Adalet Dergisi, Sayı. 14, Ankara 2003

Atakan B.K., Aydın F., Sayar C., Büyükgören F., Ter S.A., Sargın E., Türkiye Bankalar Birliği İnternet Bankacılığı Çalışma Grubu, Ankara, 2007

Aydın, M., “ Fizik Kimliğinin Tespiti İşlemleri ve İstatistikî Değerlendirme” Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Dergisi, Sayı. 50, Ankara 2006

Başbakanlık Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü, “Mernis Projesi”, 20 Haziran 2002 gün ve 2002/22 Sayılı Genelge

Bayer, M., Olay Yeri İnceleme Kriminal Laboratuar Analizleri, Ankara, 2003

Bilgin, N., Sosyal Bilimler Kavşağında Kimlik Sorunu, İzmir, 1994

Doğan, M., Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri, İstanbul, 2005

Dönmezer, E., Nazari ve Tatbikî Ceza Hukuku, İstanbul, 1994

DPT, E- Devlet Proje ve Uygulamaları, Ankara, 2005

DPT, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Nüfus, Demografi Yapısı, Göç Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, 2000

E.G.M. Asayiş Dairesi Bşk, Olay Yeri İnc. ve Kimlik Tesp Temel Eğt. Kursu Drs Notları, Ankara 2002

İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, Mernis, Ankara, 1998

Karataş, H., Sevindik, A., Polis Terimleri Sözlüğü, İstanbul 2003

Karayolları Trafik Yönetmeliği 18.07.1997-23053 Mükerrer sayı

Keser B. L., Lostar M, Bilişimde Biyometrik Yöntemler, Ankara, 2006

Öksüz, A., Kişilerin Kimliğini Tespit Etmede Parmak İzlerinin Tasnifi, Ankara,1986

Soyaslan, D., Kriminoloji- Suç ve Ceza Bilimler, Ankara, 1998

Candaş,D.,http://www.biltek.tubitak.gov.tr/merak_ettikleriniz/index.php?kategori_id=2&soru_id=3959 (15.11.2007)

Edim, A., http://www.bilgiler.com/makale/psikoloji/kavramlar/kimlik_.html (15.04.2007)

Erdoğan,T.,http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/41/web/kriminoloji/Erdogan_TETIK.htm (05.01.2008)

Fındık, N., http://www.dergi.tbd.org.tr/yazarlar/07042003/nalan_findik.htm (05.09.2007)

Gökarslan, M., <http://www.ntvmsnbc.com/news/388305.asp> (12.07.2007)

Karaçalı, F., <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/5399048.asp?m=1> (16/06/2007)

Kıvrak, A., <http://www.cagipolisi.com.tr/55/43-44-45-46.htm> (15.01.2008)

Kongar, E., http://www.kongar.org/aydinlanma/2005/499_Alt_Kimlik-Ust_Kimlik.php (01.03.2008)

Odabaşı,H.,http://www.bilgibelge.humanity.ankara.edu.tr/ogrelfiles/ho/Ack_system_palyasilir_veri_ustveri_icanas.doc (27.10.2007)

Özkaya,N., Sağıroğlu, Ş., <http://www.ueimzas.gazi.edu.tr/pdf/poster/78.pdf> (17.10.2007)

Saday,T., Akhan, N., <http://www.ab.org.tr/ab03/tammetin/46.pdf> (02.01.2008)

Şeyhanlıoğlu, H., <http://www.urfahaber.net/yazar.php?id=1687> (29.02.2008)

Tosunoğlu, D., <http://www.aksam.com.tr/haber.asp?a=25674,3&tarih=> (26.09.2007)

<http://www.apem.pol.tr/site/olayyeri.php> (07.01.2008)

<http://www.avrupagazete.com/avrupa.asp?id=1611> (02.08.2007)

<http://www.batitrakya-atilim.com/html/kemo.html> (29.02.2008)

<http://www.bilgiekonomisi.blogspot.com/2007/07/biyometrik-kart-geliyor.html> (02.10.2007)

<http://www.bap.gazi.edu.tr/projeler/mmfp/hasan.htm> (07.11.2007)

<http://www.bilim.org/forum/viewtopic.php?t=1881> (02.01.2008)

<http://www.bilmuh.gyte.edu.tr/~ispinar/BIL673/SECURITYCRS8-13.pdf> (04.11.2007)

<http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/104.doc> (20.07.2007)

<http://www.ergosis.com.tr/tr/biyometrik.htm> (24.10.2007)

<http://www.gapgundemi.com/habergoster.asp?id=1583> (28.09.2007)

<http://www.geocities.com/sucanalizi/suae.html> (21.10.2007)

<http://www.hukuki.net/kanun/4826.15.text.asp> (12.10.2007)

<http://www.ihlas.net.tr-7detay.asp-?id=695428> (28.05.2007)

<http://www.inet-tr.org.tr/inetconf7/bildiriler/69.doc> (19.07.2007)

http://www.iyibilgi.com/haber.php?haber_id=4168 (22.11.2007)

<http://www.izmirnufus.gov.tr/nufus.htm> (31.07.2007)

<http://www.kahramanmaras.pol.tr/Pasaportislemleri.asp#1> (11.08.2007)

<http://www.kaynasli.bel.tr/index.php/Resmi%20Daireler> (22.08.2007)

<http://www.kenthaber.com/Arşiv/Haberler/2006/Haziran/14/Haber-144869.aspx-31k> (17.07.2007)

<http://www.kimim.com/ana/nufusc.htm> (30.07.2007)

http://www.konya.pol.tr/olay_yeri.htm (02.01.2008)

http://www.kutuphanem.net/dok_ozet/2005_10/151388_kimlik.html (10.04.2007)

<http://www.mahalli-idareler.gov.tr> (13.06.2007)

http://www.mali.iem.gov.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=38&Itemid=47 (29.08.2007)

<http://www.med.fatih.edu.tr/?rahatsizliklar,16> (11.11.2007)

http://www.nvi.gov.tr/11,Ana_Sayfa_Diger_Olaylar_Index.html (29.08.2007)

<http://www.polisiye.com/devam.asp?yazid=671> (19.10.2007)

<http://www.rize.gov.tr/nufus/NeNasil.htm> (21.08.2007)
<http://www.sucbilimi.org/?ana=sahtecilik&alt=ensy> (19.11.2007)
<http://www.tdk.org.tr/TR/SozBul.aspx> (07.07.2007)
http://www.trafik.gov.tr/mevzuat/karayollari_trafik_y.asp (10.08.2007)
<http://www.tumgazeteler.com/?a=1070309> (16.07.2007)
<http://www.ueimzas.gazi.edu.tr/pdf/poster/78.pdf> (17.10.2007)
http://www.vizyotek.com/teknoloji/Damar_Tanima.htm (18.11.2007)
<http://www.yalvac.gov.tr/nufusmudurulugu.asp> (22.08.2007)
<http://www.yenisafak.com.tr/gundem/?t=09.09.2007&c=1&i=67539> (10.09.2007)
Yaşar, Y., Polis Meslek Hukuku, Ankara, 2002
Yüz Tanıma, Göz Altındayız- Yüksek Teknoloji Sizi İzliyor, National Geographic Türkiye, Kasım 2003

ÖZGEÇMİŞ

29 Ağustos 1981 tarihi, İstanbul İli Kadıköy ilçesi doğumluyum. İlkokul ve Ortaokulu aynı ilçede, Liseyi ise Bahçelievler ilçesinde tamamladım. Aynı sene Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde önlisans programı olan Muhasebe Bölümüne kaydoldum. Bu bölümden 2000 yılında mezun olduktan sonra, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi İşletme Bölümüne dikey geçiş yaparak lisans eğitime tamamladım. 2004 yılında Yozgat Polis Meslek Yüksekokulundan mezun olarak İstanbul' a atandım ve hala İstanbul Emniyet Müdürlüğü' ne bağlı Kadıköy İlçe Emniyet Müdürlüğü' nde göreve devam etmekteyim. 2004 yılında da, Beykent Üniversitesi, İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalında yüksek lisans eğitime başladım.

Yabancı dilim İngilizce olup, evli ve bir çocuk annesiyim.

Aday: Çiğdem YOSUNTAŞ